262.13
V 591

ARTHURUS VERMEERSCH e S. I.

DOCTOR IURIS ET IURIS CANONICI. LOVANII IN COLL. MAX. S. I. PROFESSOR
THEOLOGIAE MORALIS ET IURIS CANONICI

DE MODERNISMO

ACTA S. SEDIS

A 17 APRILIS 1907, AD 7 MARTII 1908

CUM NOTIS CANONICIS

I. Litt. encycl. *Pascendi*, 8 sept. 1907, cum Appendicibus.
II. Allocutio 17 april. 1907; — Litt. S. C. Ind. 29 april. 1907; — Litt. S. Pont. 6 maii 1907; — Decretum *Lamentabili*, 3-4 iul. 1907; — Instruct. S. Officii, 28 aug. 1907.
III. Litt. C. Secr. Stat. 2 et 10 oct. ac 5 nov. 1907; — Proscriptio responsi Modernistarum, 29 oct. 1907; Motu proprio 18 nov. 1907; — Allocutio 16 dec. 1907; Decreta S. Officii, 13 feb. et 7 mart. 1908.
NOTAE CANONICAE.

Altera editio, auctior et accuratior

ALMA COLLEGE
262.13
LIBRARY
V591
Alma, California

BRUGIS
SUMPTIBUS C. BEYAERT

ROMAE ET RATISBONAE — F. PUSTET
LUTETIAE PARISIORUM — P. LETHIELLEUX
ROMAE — DESCLÉE, LEFEBVRE

1908

7391

INDEX

Pag.

I. Litterae encyclicae PASCENDI, 8 sept. 1907. 1
Appendix I. S. C. Ep. et Reg. Instructio 21 iul. 1896. De clericis qui Universitates civiles frequentant 38
Appendix II. Sacri Conc. Vaticani Canones de Fide 42

II. Acta S. Sedis ante Litt. enc. PASCENDI
Oratio S. Pontificis ad creatos Cardinales, 17 april. 1907. . . . 43
Litt. S. C. Ind. 29 april. 1907, de Periodico « Il Rinnovamento ». 46
Litt. SS. D. N. Pii Pp. X, 6 maii 1907. Ad Instit. cath. Parisiense. 47
Decr. S. Officii *Lamentabili*, 3-4 iul. 1907. 49
Inst. S. Officii *Recentissimo*, 28 aug. 1907 53

III. Acta post editas enc. Litteras
Litt. Card. Secr. Status, 2 et 10 oct. ac 5 nov. 1907, ad Episcopos Galliae, de modo quo Universitates sint a clero frequentandae. 54
Proscriptio, 29 oct. 1907, libelli *Il programma dei Modernisti* . . . 56
Motu Proprio SS. D. N. Pii Pp. X, *Praestantia*, 18 nov. 1907 . . 56
Allocutio SS. D. N. Pii Pp. X, in Consistorio, 16 dec. 1907 . . . 58
Decretum S. Officii, 13 feb. 1908, contra duo diaria eorumque scriptores sacerdotes 60
Decretum S. Officii 7 mart. 1908, quo D. Loisy excommunicatur 60

Notae Canonicae
§ 1. Conspectus generalis 61
§ 2. Variorum monumentorum quaenam sit vis. 62
§ 3. Poenae canonicae his decretis confirmatae vel promulgatae. 64
§ 4. Positiva Monumentorum praescripta 67
§ 5. De auctoritate Pontificii Consilii de re biblica 70

ARTHURUS VERMEERSCH e S. I.

DOCTOR IURIS ET IURIS CANONICI. LOVANII IN COLL. MAX. S. I. PROFESSOR
THEOLOGIAE MORALIS ET IURIS CANONICI

DE MODERNISMO

ACTA S. SEDIS

A 17 APRILIS AD 16 DECEMBRIS 1907

CUM NOTIS CANONICIS

Altera editio auctior et accuratior

GRADUATE THEOLOGICAL UNION
2400 RIDGE ROAD
BERKELEY, CA 94709

BRUGIS
SUMPTIBUS C. BEYAERT

ROMAE ET RATISBONAE — F. PUSTET
LUTETIAE PARISIORUM — P. LETHIELLEUX
ROMAE — DESCLÉE, LEFEBVRE

1908

Ex Periodici libelli « De Religiosis et Missionariis » Tomo IV

I. — SS. D. N. PII PP. X

LITTERAE ENCYCLICAE, 8 SEPT. 1907

De Modernistarum doctrinis [1]

I. Introductio

I. **Introductio.** *Munere custodiendi depositi Pontifex silere prohibetur.*

Pascendi Dominici gregis mandatum Nobis divinitus officium id munus in primis a Christo assignatum habet, ut traditae sanctis fidei depositum [2] vigilantissime custodiat, repudiatis profanis vocum novitatibus atque oppositionibus falsi nominis scientiae. Quae quidem supremi providentia pastoris nullo plane non tempore catholico agmini necessaria fuit: etenim, auctore humani generis hoste, numquam defuere *viri loquentes perversa* [3], *vaniloqui et seductores* [4], *errantes et in errorem mittentes* [5]. Verumtamen inimicorum crucis Christi, postrema hac aetate, numerum crevisse admodum fatendum est; qui, artibus omnino novis astuque plenis, vitalem Ecclesiae vim elidere, ipsumque, si queant, Christi regnum evertere funditus nituntur. Quare silere Nobis diutius haud licet, ne muneri sanctissimo deesse videamur, et benignitas, qua, spe sanioris consilii, huc usque usi sumus, officii oblivio reputetur.

Latentes denuntiantur hostes, Ecclesiae pseudo-renovatores.

Qua in re ut moram ne interponamus illud in primis exigit, quod fautores errorum iam non inter apertos hostes quaerendi sunt modo; verum, quod dolendum maxime verendumque est, in ipso latent sinu gremioque Ecclesiae, eo sane nocentiores, quo minus perspicui. — Loquimur, Venerabiles Fratres, de multis e catholicorum laicorum numero, quin, quod longe miserabilius, ex ipso sacerdotum coetu, qui, fucoso quodam Ecclesiae amore, nullo solido philosophiae ac theologiae praesidio, immo adeo venenatis imbuti penitus doctrinis quae ab Ecclesiae osoribus traduntur, Ecclesiae eiusdem renovatores, omni posthabita modestia animi, se iactitant; factoque audacius agmine, quicquid sanctius est in Christo opere impetunt, ipsa haud incolumi divini Repa-

---

1 Quia utraque versio, gallica et italica, authentice probata est, visum est in notis apponere quaedam ex utraque versione excerpta, quae utiliter comparari inter se et cum textu latino posse arbitrabamur.

2 Versio gallica habet: *Le dépôt traditionnel de la foi*; italica vero: *il deposito della fede trasmessa ai santi.*

3 *Act.* 20, 30.

4 *Tit.* 1, 10.

5 *II Tim.* 3, 13.

ratoris persona, quam ausu sacrilego, ad purum putumque hominem extenuant.

Hostes esse demonstrantur callidi ac pervicacis generis.

Homines huiusmodi Ecclesiae Nos hostibus ascribere, etsi mirantur ipsi, nemo tamen mirabitur iure, qui, mente animi seposita cuius penes Deum arbitrium est [1], illorum doctrinas et loquendi agendique rationes cognorit. Enimvero non is a veritate discedat, qui eos Ecclesiae adversarios quovis alio perniciosiores habeat. — Nam non hi extra Ecclesiam, sed intra, ut diximus, de illius pernicie consilia agitant sua : quamobrem in ipsis fere Ecclesiae venis atque in visceribus periculum residet. eo securiore damno, quo illi intimius Ecclesiam norunt. Adde quod securim non ad ramos surculosque ponunt, sed ad radicem ipsam, fidem nimirum fideique fibras altissimas. Icta autem radice hac immortalitatis, virus per omnem arborem sic propagare pergunt, ut catholicae veritatis nulla sit pars unde manus abstineant, nulla quam corrumpere non elaborent. Porro, mille nocendi artes dum adhibent, nihil illis callidius, nihil insidiosius : nam et rationalistam et catholicum promiscue agunt, idque adeo simulatissime, ut incautum quemque facile in errorem pertrahant ; cumque temeritate maxime valeant, nullum est consecutionum genus quod horreant aut non obfirmate secureque obtrudant. Accedit praeterea in illis, aptissime ad fallendos animos, genus vitae cum maxime actuosum, assidua ac vehemens ad omnem eruditionem occupatio, moribus plerumque austeris quaesita laus [2]. Demum, quod fere medicinae fiduciam tollit, disciplinis ipsi suis sic animo sunt comparati, ut dominationem omnem spernant nullaque recipiant frena ; et freti mendaci quadam conscientia animi, nituntur veritatis studio tribuere quod uni reapse superbiae ac pervicaciae tribuendum est. — Equidem speravimus huiusmodi quandoque homines ad meliora revocare : quo in genere suavitate primum tamquam cum filiis, tum vero severitate, demum, quamquam inviti, animadversione publica usi sumus. Nostis tamen, Venerabiles Fratres, quam haec fecerimus inaniter : cervicem, ad horam deflexam, mox extulerunt superbius. Iam si illorum solummodo res ageretur, dissimulare forsitan possemus ; sed catholici nominis e contra securitas agitur. Quapropter silentium, quod habere diutius piaculum foret, intercipere necesse est ; ut personatos male homines, quales reapse sunt, universae Ecclesiae demonstremus.

Frustra tentata mitiora consilia.

Modernistae merito appellantur. Eorum sparsas doctrinas simul proponere intendit Pontifex, et coniunctas ostendere.

Quia vero modernistarum (sic enim iure in vulgus audiunt) [3] callidissimum artificium est, ut doctrinas suas non ordine digestas proponant atque in unum collectas, sed sparsas veluti atque invicem seiunctas, ut nimirum ancipites et quasi vagi videantur, cum e contra firmi sint et constantes ; praestat, Venerabiles Fratres, doctrinas easdem uno heic conspectu exhibere primum, nexumque indicare quo invicem coalescunt, ut deinde errorum causas scrutemur, ac remedia ad averruncandam perniciem praescribamus.

---

1 Vers. gall. : *Mettant à part leurs intentions, dont le jugement est réservé à Dieu ;* italica : *Posta da banda le intenzioni di cui Dio solo è giudice.*

2 Vers. gall. : *Des mœurs recommandables d'ordinaire pour leur sévérité ;* italica : *e, il più sovente, la fama di una condotta austera.*

3 Vers. gall. : *Ainsi les appelle-t-on communément, avec beaucoup de raison ;* italica : *Chè con siffatto nome son chiamati costoro a ragione comunemente.*

II. Modernismi expositio

II. **Modernismi expositionis** A. Pars prior. *Varias agunt personas.*

Ut autem in abstrusiore re ordinatim procedamus, illud ante omnia notandum est, modernistarum quemlibet plures agere personas ac veluti in se commiscere ; philosophum nimirum, credentem, theologum, historicum, criticum, apologetam, instauratorem : quas singulatim omnes distinguere oportet, qui eorum systema rite cognoscere et doctrinarum antecessiones consecutionesque pervidere velit.

1. Ut philosophi, *Negative coluntagnosticismum, unde transeunt ad atheismum scientificum et historicum, — idque invito Conc. Vaticano ; —*

Iam, ut a philosopho exordiamur, philosophiae religiosae fundamentum in doctrina illa modernistae ponunt, quam vulgo *agnosticismum* vocant. Vi huius, humana ratio *phaenomenis* omnino includitur, rebus videlicet quae apparent eaque specie qua apparent : earundem praetergredi terminos nec ius nec potestatem habet. Quare nec ad Deum se erigere potis est, nec illius exsistentiam, utut per ea quae videntur, agnoscere. Hinc infertur, Deum scientiae obiectum directe nullatenus esse posse ; ad historiam vero quod attinet, Deum subiectum historicum minime censendum esse. — His autem positis, quid de *naturali theologia*, quid de *motivis credibilitatis*, quid de *externa revelatione* fiat, facile quisque perspiciet. Ea nempe modernistae penitus e medio tollunt, et ad *intellectualismum* amandant ; ridendum, inquiunt, systema ac iam diu emortuum. Neque illos plane retinet quod eiusmodi errorum portenta apertissime damnarit Ecclesia : siquidem Vaticana Synodus sic sanciebat : *Si quis dixerit Deum unum et verum, Creatorem et Dominum nostrum, per ea quae facta sunt, naturali rationis humanae lumine certo cognosci non posse* [1], *anathema sit* [2] ; itemque : *Si quis dixerit fieri non posse, aut non expedire, ut per revelationem divinam homo de Deo cultuque ei exhibendo edoceatur, anathema sit* [3] : ac demum : *Si quis dixerit revelationem divinam externis signis credibilem fieri non posse, ideoque sola interna cuiusque experientia aut inspiratione privata homines ad fidem moveri debere, anathema sit* [4]. — Qua vero ratione ex *agnosticismo*, qui solum est in ignoratione, ad *atheismum* scientificum atque historicum modernistae transeant, qui contra totus est in inficiatione positus : quo idcirco ratiocinationis iure, ex eo quod ignoretur utrum humanarum gentium historiae intervenerit Deus necne, fiat gressus ad eandem historiam neglecto omnino Deo explicandam, ac si reapse non intervenerit ; norit plane qui possit. Id tamen ratum ipsis fixumque est, atheam debere esse scientiam itemque historiam : in quarum finibus non nisi *phaenomenis* possit esse locus, exturbato penitus Deo et quicquid divinum est. — Qua ex doctrina absurdissima quid de sanctissima Christi persona, quid de Ipsius vitae mortisque mysteriis, quid pariter de anastasi deque in caelum ascensu tenendum sit, mox plane videbimus.

Positive, coluntimmanentiam vitalem.

Hic tamen *agnosticismus*, in disciplina modernistarum, non nisi ut pars negans habenda est : positiva, ut aiunt, in *immanentia vitali* constituitur. Harum nempe ad aliam ex altera sic procedunt.

---

1 Vers. gall. : *Si quelqu'un dit que la lumière naturelle de l'humaine raison est incapable de faire connaître avec certitude ;* italica vero : *Se qualcuno dirà che Dio uno e vero Creatore e Signor nostro, per mezzo delle cose create, non possa conoscersi con certezza col lume naturale della ragione.*

2 *De Revel.*, can. I.

3 *Ibid*, can. II.

4 *De Fide*, can. III.

Religionem repetendam dicunt a subconscia indigentia divini, commovente sensum quendam quem fidem appellant.

— Religio, sive ea naturalis est sive supra naturam, ceu quodlibet factum, explicationem aliquam admittat oportet. Explicatio autem, naturali theologia deleta adituque ad revelationem ob reiecta credibilitatis argumenta intercluso, immo etiam revelatione qualibet externa penitus sublata, extra hominem inquiritur frustra. Est igitur in ipso homine quaerenda : et quoniam religio vitae quaedam est forma, in vita omnino hominis reperienda est. Ex hoc *immanentiae religiosae* principium asseritur. Vitalis porro cuiuscumque phaenomeni, cuiusmodi religionem esse iam dictum est, prima veluti motio ex indigentia quapiam seu impulsione est repetenda : primordia vero, si de vita pressius loquamur, ponenda sunt in motu quodam cordis, qui *sensus* dicitur. Eam ob rem, cum religionis obiectum sit Deus, concludendum omnino est, fidem, quae initium est ac fundamentum cuiusvis religionis, in sensu quodam intimo collocari debere, qui ex indigentia divini oriatur. Haec porro divini indigentia, quia nonnisi certis aptisque in complexibus sentitur, pertinere ad conscientiae ambitum ex se non potest ; latet autem primo infra conscientiam, seu ut mutuato vocabulo a moderna philosophia loquuntur [1], in *subconscientia*, ubi etiam illius radix occulta manet atque indeprehensa. — Petet quis forsan, haec divini indigentia, quam homo in se ipse percipiat, quo demum pacto in religionem evadat ? Ad haec modernistae : Scientia atque historia, inquiunt, duplici includuntur termino ; altero externo, aspectabili nimirum mundo, altero interno, qui est conscientia. Alterutrum ubi attigerint, ultra quo procedant non habent : hos enim praeter fines adest *incognoscibile*. Coram hoc *incognoscibili*, sive illud sit extra hominem ultraque aspectabilem naturam rerum, sive intus in *subconscientia* lateat, indigentia divini in animo ad religionem prono, nullo, secundum *fideismi* scita, praevertente mentis iudicio, peculiarem quendam commovet *sensum :* hic vero divinam ipsam *realitatem*, tum tamquam obiectum, tum tamquam sui causam intimam, in se implicatam habet atque hominem quodammodo cum Deo coniungit. Est porro hic *sensus* quem modernistae fidei nomine appellant, estque illis religionis initium.

In sensu isto habetur revelatio ; habetur Deus revelans et revelatus. Quaelibet religio naturalis una ac supernaturalis. Hinc conscientia religiosa fingitur regula universalis cui etiam Ecclesiae potestas subsit oportet.

Sed non hic philosophandi, seu rectius delirandi, finis. In eiusmodi enim *sensu* modernistae non fidem tantum reperiunt ; sed, cum fide inque ipsa fide, prout illam intellegunt, *revelationi* locum esse affirmant. Enimvero ecquid amplius ad revelationem quis postulet ? An non revelationem dicemus, aut saltem revelationis exordium, *sensum* illum religiosum in conscientia apparentem ; quin et Deum ipsum, etsi confusius, sese, in eodem religioso *sensu*, animis manifestantem ? Subdunt vero : cum fidei Deus obiectum sit aeque et causa, revelatio illa et de Deo pariter et a Deo est ; habet Deum videlicet revelantem simul ac revelatum. Hinc autem, Venerabiles Fratres, affirmatio illa modernistarum perabsurda, qua religio quaelibet, pro diverso aspectu, naturalis una ac supernaturalis dicenda est. Hinc conscientiae ac revelationis promiscua significatio. Hinc lex, qua *conscientia religiosa* ut regula universalis traditur, cum revelatione penitus aequanda, cui subesse omnes oporteat, supremam etiam in Ecclesia potestatem, sive haec doceat sive de sacris disciplinave statuat.

---

[1] Vers. gall. : *et selon un vocable emprunté de la philosophie moderne* ; italica vero : *o, come dicono con vocabolo tolto ad imprestito della moderna filosofia.*

Attamen in toto hoc processu, unde, ex modernistarum sententia, fides ac revelatio prodeunt, unum est magnopere attendendum, non exigui quidem momenti ob consecutiones historico-criticas, quas inde illi eruunt. — Nam *Incognoscibile*, de quo loquuntur, non se fidei sistit ut nudum quid aut singulare ; sed contra in phaenomeno aliquo arte inhaerens, quod, quamvis ad campum scientiae aut historiae pertinet, ratione tamen aliqua praetergreditur ; sive hoc phaenomenon sit factum aliquod naturae, arcani quidpiam in se continens, sive sit quivis unus ex hominibus, cuius ingenium, acta, verba cum ordinariis historiae legibus componi haud posse videntur. Tum vero fides, ab *Incognoscibili* allecta quod cum phaenomeno iungitur, totum ipsum phaenomenon complectitur ac sua vita quodammodo permeat. Ex hoc autem duo consequuntur. Primum, quaedam phaenomeni *transfiguratio*, per elationem scilicet supra veras illius condiciones, qua aptior fiat materia ad induendam divini formam, quam fides est inductura. Secundum, phaenomeni eiusdem aliquapiam, sic vocare liceat, *defiguratio* inde nata, quod fides illi, loci temporisque adiunctis exempto, tribuit quae reapse non habet : quod usuvenit praecipue, cum de phaenomenis agitur exacti temporis, eoque amplius quo sunt vetustiora. Ex gemino hoc capite binos iterum modernistae eruunt canones ; qui, alteri additi iam ex agnosticismo habito, critices historicae fundamenta constituunt. Exemplo res illustrabitur ; sitque illud e Christi persona petitum. In persona Christi, aiunt, scientia atque historia nil praeter hominem offendunt. Ergo, vi primi canonis ex agnosticismo deducti, ex eius historia quicquid divinum redolet delendum est. Porro, vi alterius canonis, Christi persona historica *transfigurata* est a fide : ergo subducendum ab ea quicquid ipsam evehit supra condiciones historicas. Demum, vi tertii canonis, eadem persona Christi a fide *defigurata* est : ergo removenda sunt ab illa sermones, acta, quicquid, uno verbo, ingenio, statui, educationi eius, loco ac tempori quibus vixit, minime respondet. — Mira equidem ratiocinandi ratio : sed haec modernistarum critice.

Religiosus igitur *sensus*, qui per *vitalem immanentiam* e latebris *subconscientiae* erumpit, germen est totius religionis ac ratio pariter omnium quae in religione quavis fuere aut sunt futura. Rudis quidem initio ac fere informis, eiusmodi *sensus*, paulatim atque influxu arcani illius principii unde ortum habuit, adolevit una cum progressu humanae vitae, cuius, ut diximus, quaedam est forma. Habemus igitur religionis cuiuslibet, etsi supernaturalis, originem [1] : sunt nempe illae *religiosi sensus* merae explicationes. Nec quis catholicam exceptam putet ; immo vero ceteris omnino parem : nam ea in conscientia Christi, electissimae naturae viri, cuiusmodi nemo unus fuit nec erit, *vitalis* processu *immanentiae*, non aliter, nata est. — Stupent profecto, qui haec audiant, tantam ad asserendum audaciam, tantum sacrilegium ! Attamen, Venerabiles Fratres, non haec sunt solum ab incredulis effutita temere. Catholici homines, immo vero e sacerdotibus plures, haec palam edisserunt ; talibusque deliramentis Ecclesiam se instauraturos iactant ! Non heic iam de veteri errore agitur, quo naturae humanae supernaturalis ordinis veluti ius tribuebatur. Longius admodum

Fides allecta ab Incognoscibili quod in phaenomeno inhaeret, hoc transfigurat et defigurat.

Hinc a Christo historice removeri debet quicquid hominem transcendat, vel adiunctis eius non respondeat. Haec est modernistarum critice.

Ex religioso sensu omnis nascitur religio ; christiana, ex sensu religioso Christi.

[1] Vers. gall. *Ainsi naquirent toutes les religions surnaturelles :* italica vero : *Ecco pertanto la nascita di qualsiasi religione, sia pure soprannaturale.*

processum est : ut nempe sanctissima religio nostra, in homine Christo aeque ac in nobis, a natura, ex se suaque sponte, edita affirmetur. Hoc autem nil profecto aptius ad omnem supernaturalem ordinem abolendum. Quare a Vaticana Synodo iure summo sancitum fuit : *Si quis dixerit hominem ad cognitionem et perfectionem quae naturalem superet, divinitus evehi non posse, sed ex seipso ad omnis tandem veri et boni possessionem iugi profectu pertingere posse et debere, anathema sit* [1].

Damnatio Vaticana.

Partes mentis. Cogitando fidem suam, homo pervenit ad sententiam simplicem ; cogitationem elaborando, ad sententias limatiores ac distinctiores, unde dogmata.

Huc usque tamen, Venerabiles Fratres, nullum dari vidimus intellectui locum. Habet autem et ipse, ex modernistarum doctrina, suas in actu fidei partes. Quo dein pacto, advertisse praestat. — In *sensu* illo, inquiunt, quem saepius nominavimus, quoniam *sensus* est non cognitio, Deus quidem se homini sistit ; verum confuse adeo ac permixte, ut a subiecto credente vix aut minime distinguatur. Necesse igitur est aliquo eundem sensum collustrari lumine, ut Deus inde omnino exsiliat ac secernatur. Id nempe ad intellectum pertinet, cuius est cogitare et analysim instituere ; per quem homo vitalia phaenomena in se exsurgentia in species primum traducit, tum autem verbis significat. Hinc vulgata modernistarum enuntiatio : debere religiosum hominem fidem suam *cogitare*. — Mens ergo, illi *sensui* adveniens, in eundem se inflectit, inque eo elaborat pictoris instar, qui obsoletam tabulae cuiusdam diagraphen collustret ut nitidius efferat ; sic enim fere quidam modernistarum doctor rem explicat. In eiusmodi autem negotio mens dupliciter operatur : primum, naturali actu et spontaneo, redditque rem sententia quadam simplici ac vulgari ; secundo vero reflexe ac penitius, vel, ut aiunt, *cogitationem elaborando,* eloquiturque cogitata *secundariis* sententiis, derivatis quidem a prima illa simplici, limatioribus tamen ac distinctioribus. Quae *secundariae* sententiae, si demum a supremo Ecclesiae magisterio sancitae fuerint, constituent *dogma.*

Formulae dogmaticae sunt credenti instrumenta quibus sibi rationem reddat suae fidei cuius sunt symbola,

Sic igitur in modernistarum doctrina ventum est ad caput quoddam praecipuum, videlicet ad originem dogmatis atque ad ipsam dogmatis naturam [2]. Originem enim dogmatis ponunt quidem in primigeniis illis formulis simplicibus, quae, quodam sub respectu, necessariae sunt fidei ; nam revelatio, ut reapse sit, manifestam Dei notitiam in conscientia requirit [3]. Ipsum tamen dogma *secundariis* proprie contineri formulis affirmare videntur. — Eius porro ut assequamur naturam, ante omnia inquirendum est, quaenam intercedat relatio inter *formulas religiosas* et *religiosum* animi *sensum.* Id autem facile intelleget, qui teneat *formularum* eiusmodi non alium esse finem, quam modum suppeditare credenti, quo sibi suae

---

[1] *De Revel.*, can. III.

[2] Vers. gall. : *Le dogme, son origine, sa nature, tel est le point capital dans la doctrine des modernistes ;* italica vero : *Con ciò, nella dottrina dei modernisti, ci troviamo giunti ad uno dei capi di maggior rilievo, all'origine cioè e alla natura stessa del dogma.*

[3] Vers. gall. : *Le dogme, d'après eux, tire son origine des formules primitives et simples, essentielles, sous un certain rapport, à la foi, car la révélation, pour être vraie, demande une claire apparition de Dieu dans la conscience ;* italica vero : *Imperciocchè l'origine del dogma la ripongon essi in quelle primitive formole semplici ; le quali, sotto un certo aspetto, devono ritenersi come essenziali alla fede, giacchè la rivelazione, perchè sia veramente tale, richiede la chiara apparizione di Dio nella coscienza.*

fidei rationem reddat. Quamobrem mediae illae sunt inter credentem eiusque fidem : ad fidem autem quod attinet, sunt inadaequatae eius obiecti notae, vulgo *symbola* vocitant ; ad credentem quod spectat, sunt mera *instrumenta*. — Quocirca nulla confici ratione potest, eas veritatem absolute continere : nam, qua *symbola*, imagines sunt veritatis, atque idcirco sensui religioso accommodandae, prout hic ad hominem refertur ; qua *instrumenta*, sunt veritatis vehicula, atque ideo accommodanda vicissim homini, prout refertur ad religiosum sensum. Obiectum autem *sensus religiosi*, utpote quod *absoluto* continetur, infinitos habet aspectus, quorum modo hic modo alius apparere potest. Similiter homo, qui credit, aliis atque aliis uti potest condicionibus. Ergo et formulas, quas dogma appellamus, vicissitudini eidem subesse oportet, ac proptierea varietati esse obnoxias. Ita vero ad intimam *evolutionem* dogmatis expeditum est iter [1]. — Sophismatum profecto coacervatio infinita, quae religionem omnem pessumdat ac delet !

eaque ob infinitos aspectus τοῦ absoluti, mutabilia. Hinc dogmatis evolutio.

Evolvi tamen ac mutari dogma non posse solum sed oportere, et modernistae ipsi perfracte affirmant, et ex eorum sententiis aperte consequitur. — Nam inter praecipua doctrinae capita hoc illi habent, quod ab *immanentiae vitalis* principio deducunt : *formulas religiosas*, ut *religiosae* reapse sint nec solum intellectus commentationes, vitales esse debere vitamque ipsam vivere *sensus religiosi*. Quod non ita intellegendum est, quasi hae formulae, praesertim si mere imaginativae, sint pro ipso religioso sensu inventae ; nihil enim refert admodum earum originis, ut etiam numeri vel qualitatis ; sed ita, ut eas *religiosus sensus*, mutatione aliqua, si opus est, adhibita, *vitaliter* sibi adiungat. Scilicet, ut aliis dicamus, necesse est ut *formula primitiva* acceptetur a corde ab eoque sanciatur ; itemque sub cordis ductu sit labor, quo *secundariae formulae* progignuntur. Hinc accidit quod debeant hae formulae, ut vitales sint, ad fidem pariter et ad credentem accommodatae esse ac manere. Quamobrem, si quavis ex causa huiusmodi accommodatio cesset, amittunt illae primigenias notiones ac mutari indigent. — Haec porro formularum dogmaticarum cum sit vis ac fortuna instabilis, mirum non est illas modernistis tanto esse ludibrio ac despectui ; qui nihil e contra loquuntur atque extollunt nisi religiosum sensum vitamque religiosam. Ideo et Ecclesiam audacissime carpunt tamquam devio itinere incedentem, quod ab externa formularum significatione religiosam vim ac moralem minime distinguat, et formulis notione carentibus casso labore ac tenacissime inhaerens, religionem ipsam dilabi permittat. — *Caeci* equidem *et duces caecorum*, qui superbo scientiae nomine inflati usque eo insaniunt ut aeternam veritatis notionem et germanum religionis sensum pervertant : novo invecto systemate, *quo, ex proiecta et effrenata novitatum cupiditate, veritas, ubi certo consistit, non quaeritur* [2], *sanctisque et apostolicis tradi-*

Mutari debent formulae dogmaticae, quia vitales esse debent et accommodatae ad fidem et ad credentem.

Hinc despectus dogmatis et improbatio Ecclesiae. Veritatis notionem et religiosum sensum pervertunt.

[1] Vers. gall. : *Ainsi est ouverte la voie à la variation substantielle des dogmes* ; italica vero : *Così si ha aperto il varco alla intima evoluzione dei dogmi.*

[2] Vers. gall. : *Aveugles et conducteurs d'aveugles qui, enflés d'une science orgeuilleuse, en sont venus à cette folie de pervertir l'éternelle notion de la vérité, en même temps que la véritable nature du sentiment religieux ; inventeurs d'un système, où on les voit sous l'empire d'un amour aveugle et effréné, ne se préoccuper aucunement de trouver un point d'appui solide à la vérité* ; italica vero : *Oh ! veramente ciechi e*

tionibus posthabitis, doctrinae aliae inanes, futiles, incertae nec ab Ecclesia probatae asciscunt, quibus veritatem ipsam fulciri ac sustineri vanissimi homines arbitrantur [1].

2. Ut credentes, Realitatem divini affirmant religiosa fidentes experientia intima, quam omni rationali praedicant praestantiorem. Hoc sapit protestantismum, pseudomysticismum, et est a Vaticano Concilio reprobatum.

Atque haec, Venerabiles Fratres, de modernista ut philosopho. — Iam si, ad credentem progressus, nosse quis velit unde hic in modernistis a philosopho distinguatur, illud advertere necesse est, etsi philosophus *realitatem* divini ut fidei objectum admittat, hanc tamen ab illo *realitatem* non alibi reperiri nisi in credentis animo, ut obiectum sensus est et affirmationis atque ideo phaenomenorum ambitum non excedit : utrum porro in se illa extra sensum exsistat atque affirmationem huiusmodi, praeterit philosophus ac neglegit. E contra modernistae credenti ratum ac certum est, *realitatem* divini reapse in se ipsam exsistere nec prorsus a credente pendere. Quod si postules, in quo tandem haec credentis assertio nitatur, reponent : in privata cuiusque hominis *experientia*. — In qua affirmatione, dum equidem hi a rationalistis dissident, in protestantium tamen ac pseudo-mysticorum opinionem discedunt. Rem enim sic edisserunt : in *sensu religioso* quendam esse agnoscendum cordis intuitum ; quo homo ipsam, sine medio, Dei *realitatem* attingit, tantamque de exsistentia Dei haurit persuasionem deque Dei tum intra tum extra hominem actione, ut persuasionem omnem, quae ex scientia peti possit, longe antecellat. Veram igitur ponunt experientiam, eamque rationali qualibet experientia praestantiorem : quam si quis, ut rationalistae, inficiatur, inde fieri affirmant, quod nolit is in iis se ipse constituere moralibus adiunctis, quae ad experientiam gignendam requirantur. Haec porro *experientia*, cum quis illam fuerit assecutus, proprie vereque credentem efficit. — Quam hic longe absumus a catholicis institutis ! Commenta eiusmodi a Vaticana Synodo improbata iam vidimus. — His semel admissis una cum erroribus ceteris iam memoratis, quo pacto ad atheismum pateat via, inferius dicemus. Nunc statim advertisse iuverit, ex hac *experientiae* doctrina, coniuncta alteri de *symbolismo*, religionem quamlibet, ethnicorum minime excepta, ut veram esse habendam. Quidni etenim in religione quavis experientiae huiusmodi occurrant ? occurrisse vero non unus asserit. Quo iure autem modernistae veritatem experientiae abnuent, quam turca affirmet, verasque experientias unis catholicis vindicabunt ? Neque id reapse modernistae denegant ; quin immo, subobscure alii, alii apertissime, religiones omnes contendunt esse veras. Secus autem sentire nec posse, manifestum est. Nam religioni cuipiam quo tandem ex capite, secundum illorum praecepta, foret falsitas tribuenda ? Certe vel ex fallacia *sensus religiosi*, vel quod falsiloqua sit formula ab intellectu prolata. Atqui *sensus religiosus* unus semper idemque est, etsi forte quandoque imperfectior : formula autem intellectus, ut vera sit, sufficit ut *religioso sensui* hominique credenti respondeat, quicquid de huius perspicuitate ingenii esse queat. Unum, ad summum, in religionum diversarum conflictu, moder-

Hinc omnes religiones sunt habendae ut verae, quamvis catholica plus habere veritatis dici possit,

---

conduttori di ciechi, che, gonfi del superbo nome di scienza, vaneggiano fino al segno di pervertire l'eterno concetto di verità e il genuino sentimento religioso : spacciando un nuovo sistema, col quale, tratti da una sfrontata e sfrenata smania di novità, non cercano la verità ove certamente si trova.

[1] GREGOR. XVI, Ep. Encycl. *Singulari Nos*, 7 kal. iul. 1834.

nistae contendere forte possint, catholicam, utpote vividiorem, plus habere veritatis ; itemque christiano nomine digniorem eam esse, ut quae christianismi exordiis respondeat plenius. — Has consecutiones omnes ex datis antecedentibus fluere, nemini erit absonum. Illud stupendum cum maxime, catholicos dari viros ac sacerdotes, qui, e'si, ut autumari malumus, eiusmodi portenta horrent, agunt tamen ac si plene probent. Eas etenim errorum talium magistris tribuunt laudes, eos publice habent honores, ut sibi quisque suadeat facile, illos non homines honoraie, aliquo forsan numero non experies, sed errores potius, quos hi aperte asserunt inque vulgus spargere omni ope nituntur.

Pontifex complicitatem catholicorum et sacerdotum miratur.

Est aliud praeterea in hoc doctrinae capite, quod catholicae veritati est omnino infestum. — Nam istud de *experientia* praeceptum ad *traditionem* etiam transfertur, quam Ecclesia huc usque asseruit, eamque prorsus adimit. Enimvero modernistae sic traditionem intellegunt, ut sit *originalis experientiae* quaedam cum aliis communicatio per praedicationem, ope formulae intellectivae. Cui formulae propterea, praeter vim, ut aiunt, *repraesentativam*, *suggestivam* quandam ascribunt virtutem, tum in eo qui credit, ad *sensum religiosum* forte torpentem excitandum, instaurandamque *experientiam* aliquando habitam, tum in iis qui nondum credunt, ad *sensum religiosum* primo gignendum et *experientiam* producendam. Sic autem experientia religiosa late in populos propagatur ; nec tantummodo in eos qui nunc sunt per praedicationem, sed in posteros etiam, tam per libros quam per verborum de aliis in alios replicationem. — Haec vero experientiae communicatio radices quandoque agit vigetque ; senescit quandoque statim ac moritur. Vigere autem, modernistis, argumentum veritatis est : veritatem enim ac vitam promiscue habent. Ex quo inferre denuo licebit : religiones omnes quotquot exstant veras esse, nam secus nec viverent [1].

Adulterata notione, traditionem habent ut originalis experientiae communicationem, per praedicationem ope formulae intellectivae. Haec repraesentativa *est et* suggestiva, *et ex vigore ipso vel languore vera vel falsa probatur.*

Re porro huc adducta, Venerabiles Fratres, satis superque habemus ad recte cognoscendum, quem ordinem modernistae statuant inter fidem et scientiam ; quo etiam scientiae nomine historia apud illos notatur. — Ac primo quidem tenendum est, materiam uni obiectam materiae obiectae alteri externam omnino esse ab eaque seiunctam. Fides enim id unice spectat, quod scientia *incognoscibile* sibi esse profitetur. Hinc diversum utrique pensum : scientia versatur in phaenomenis, ubi nullus fidei locus ; fides e contra versatur in divinis, quae scientia penitus ignorat. Unde demum conficitur, inter fidem et scientiam numquam esse posse discidium : si enim suum quaeque locum teneat, occurrere sibi invicem numquam poterunt, atque ideo nec contradicere. — Quibus si qui forte obiciant quaedam in aspectabili occurrere

Itaque fides et scientia adeo sunt obiecto separatae ut numquam altera alteri occurrere possit.

---

[1] Versio gall. : *C'est à cette épreuve d'ailleurs que les modernistes, pour qui vie et vérité ne sont qu'un, jugent de la vérité des religions : si une religion vit, c'est qu'elle est vraie ; si elle n'était pas vraie, elle ne vivrait pas. D'où l'on conclut encore : toutes les religions existantes sont donc vraies ;* italica vero : *Il vivere è per modernisti pruova di verità : giacché verità e vita sono per essi una medesima cosa. Dal che è dato inferir di nuovo, che tutte le religioni, quante mai ne esistono, sono egualmente vere, poichè se nol fossero non vivrebbero. — E tutto questo si spaccia per dare un concetto più elevato e più ampio della regione!* (Ultima haec sententia videtur versionis italicae propriae.)

natura rerum quae ad fidem etiam pertineant, uti humanam Christi vitam, negabunt. Nam, etsi haec phaenomenis accensentur, tamen, quatenus vita fidei imbuuntur, et a fide, quo supra dictum est modo, *transfigurata* ac *defigurata* fuerunt, a sensibili mundo sunt abrepta et in divini materiam translata. Quamobrem poscenti ulterius, an Christus vera patrarit miracula vereque futura praesenserit, an vere revixerit atque in caelum conscenderit, scientia agnostica abnuet, fides affirmabit ; ex hoc tamen nulla erit inter utramque pugna. Nam abnuet alter ut philosophus philosophos alloquens, Christum scilicet unice contemplatus secundum *realitatem historicam ;* affirmabit alter ut credens cum credentibus locutus, Christi vitam spectans prout *iterum vivitur* a fide et in fide.

Hac tamen ratione, obtinent ut scientia soluta sit a fide, minime vero fides a scientia :

Ex his tamen fallitur vehementer qui reputet posse opinari, fidem et scientiam alteram sub altera nulla penitus ratione esse subiectam. Nam de scientia quidem recte vereque existimabit ; secus autem de fide, quae, non uno tantum sed triplici ex capite, scientiae subici dicenda est. Primum namque advertere oportet, in facto quovis religioso, detracta *divina realitate* quamque de illa habet *experientiam* qui credit, cetera omnia, praesertim vero *religiosas formulas*, phaenomenorum ambitum minime transgredi, atque ideo cadere sub scientiam. Liceat utique credenti, si volet, de mundo excedere ; quam diu tamen in mundo deget, leges, obtutum, iudicia scientiae atque historiae numquam, velit nolit, effugiet. — Praeterea, quamvis dictum est Deum solius fidei esse obiectum, id de divina quidem *realitate* concedendum est, non tamen de *idea* Dei. Haec quippe scientiae subest : quae, dum in ordine, ut aiunt, logico philosophatur, quicquid etiam absolutum est attingit atque ideale. Quocirca philosophia seu scientia cognoscendi de idea Dei ius habet, eamque in sui evolutione moderandi et, si quid extrarium invaserit, corrigendi. Hinc modernistarum effatum : evolutionem religiosam cum morali et intellectuali componi debere ; videlicet, ut quidam tradit quem magistrum sequuntur, iisdem subdi. — Accedit demum quod homo dualitatem in se ipse non patitur : quamobrem credentem quaedam intima urget necessitas fidem cum scientia sic componendi, ut a generali ne discrepet idea quam scientia exhibet de hoc mundo universo. Sic ergo conficitur, scientiam a fide omnino solutam esse, fidem contra, utut scientiae extranea praedicetur, eidem subesse. —

Quod reprobavit Pius IX.

Quae omnia, Venerabiles Fratres, contraria prorsus sunt iis quae Pius IX decessor Noster tradebat, docens [1] : *Philosophiae esse, in iis quae ad religionem pertinent, non dominari sed ancillari, non praescribere quid credendum sit, sed rationabili obsequio amplecti, neque altitudinem scrutari mysteriorum Dei, sed illam pie humiliterque revereri.* Modernistae negotium plane invertunt : quibus idcirco applicari queunt quae Gregorius IX item decessor Noster de quibusdam suae aetatis theologis scribebat [2] : *Quidam apud vos, spiritu vanitatis ut uter distenti, positos a Patribus terminos profana transferre satagunt novitate ; caelestis paginae intellectum.... ad doctrinam philosophicam rationalium inclinando, ad ostentationem scientiae, non profectum aliquem auditorum... Ipsi, doctrinis*

---

[1] Brev. ad Ep. Wratislav., 15 iun. 1857.

[2] Ep. ad Magistros theol. Paris., non. iul. 1223.

variis et peregrinis abduci, redigunt caput in caudam, et ancillae cogunt famulari reginam.

Quod profecto apertius patebit intuenti quo pacto modernistae agant, accommodate omnino ad ea quae docent. Multa enim ab iis contrarie videntur scripta vel dicta, ut quis facile illos aestimet ancipites atque incertos. Verumtamen consulte id et considerate accidit; ex opinione scilicet quam habent de fidei atque scientiae seiunctione mutua. Hinc in eorum libris quaedam offendimus quae catholicus omnino probet; quaedam, aversa pagina, quae rationalistam dictasse autumes. Hinc, historiam scribentes, nullam de divinitate Christi mentionem iniiciunt; ad contionem vero in templis eam firmissime profitentur. Item, enarrantes historiam, Concilia et Patres nullo loco habent; catechesim autem si tradunt, illa atque illos cum honore afferunt. Hinc etiam exegesim theologicam et pastoralem a scientifica et historica secernunt. Similiter, ex principio quod scientia a fide nullo pacto pendeat, cum de philosophia, de historia, de critice disserunt, Lutheri sequi vestigia non exhorrentes [1], despicientiam praeceptorum catholicorum, sanctorum Patrum, oecumenicarum synodorum, magisterii ecclesiastici omnimodis ostentant; de qua si carpantur, libertatem sibi adimi conqueruntur. Professi demum fidem esse scientiae subiciendam, Ecclesiam passim aperteque reprehendunt quod sua dogmata philosophiae opinionibus subdere et accommodare obstinatissime renuat; ipsi vero, veteri ad hunc finem theologia sublata, novam invehere contendunt, quae philosophorum deliriationibus obsecundet.

Modus agendi modernistarum his principiis consentaneus.

Ipsam Ecclesiam reprehendunt.

Hic iam, Venerabiles Fratres, nobis fit aditus ad modernistas in theologico agone spectandos. Salebrosum quidem opus: sed paucis absolvendum. — Agitur nimirum de concilianda fide cum scientia, idque non aliter quam una alteri subiecta. Eo in genere modernista theologus iisdem utitur principiis, quae usui philosopho esse vidimus, illaque ad credentem aptat; principia inquimus *immanentiae et symbolismi*. Sic autem rem expeditissime perficit. Traditur a philosopho *principium fidei esse immanens*; a credente additur *hoc principium Deum esse*: concludit ipse: *Deus ergo est immanens in homine*. Hinc *immanentia theologica*. Iterum: philosopho certum est *repraesentationes obiecti fidei esse tantum symbolicas*; credenti pariter certum est *fidei obiectum esse Deum in se*: theologus igitur colligit: *repraesentationes divinae realitatis esse symbolicas*. Hinc *symbolismus theologicus*. — Errores profecto maximi: quorum uterque quam sit perniciosus, consequentiis inspectis patebit. — Nam, ut de *symbolismo* statim dicamus, cum symbola talia sint respectu obiecti, respectu autem credentis sint instrumenta, cavendum primum, inquiunt, credenti, ne ipsi formulae ut formula est plus nimio inhaereat, sed illa utendum unice ut absolutae adhaerescat veritati, quam formula retegit simul ac tegit nititurque exprimere quin umquam assequatur. Addunt praeterea, formulas eiusmodi esse a credente adhibendas quatenus ipsum iuverint; ad commodum enim datae sunt, non ad impedimentum: incolumi utique

3. Ut theologi, immanentiam colunt theologicam et theologicum symbolismum.

Ex symbolismo extenuant vim formularum dogmaticarum, salvo honore qui ex sociali respectu est Ecclesiae magisterio tribuendus.

---

1 Prop. 29 damn. a Leone X, Bull. « *Exsurge Domine,* » 16 maii 1520. *Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum, et libere contradicendi eorum gestis, et iudicandi eorum decreta, et confidenter confitendi quicquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocumque Concilio.*

honore qui, ex sociali respectu, debetur formulis, quas publicum magisterium aptas ad communem conscientiam exprimendam iudicarit, quam diu scilicet idem magisterium secus quidpiam non edixerit. — De *immanentia* autem quid reapse modernistae sentiant, difficile est indicare; non enim eadem omnium opinio. Sunt qui in eo collocant, quod Deus agens intime adsit in homine, magis quam ipse sibi homo; quod plane, si recte intellegitur, reprehensionem non habet. Alii in eo ponunt, quod actio Dei una sit cum actione naturae ut causae primae cum causae secundae; quod ordinem supernaturalem reapse delet. Alii demum sic explicant, ut suspicionem efficiant pantheisticae significationis; id autem cum ceteris eorum doctrinis cohaeret aptius.

De immanentia diversimode sentiunt.

Accedit pronuntiatum permanentiae divinae. Sic fit ut christiani vitam Christi agant, et Ecclesia vel sacramenta post Christum incipi potuerint, et tamen a Christo dici instituta. Eodem modo divina dicuntur dogmata et Scripturae.

Huic vero *immanentiae* pronuntiato aliud adicitur, quod a *permanentia divina* vocare possumus: quae duo inter se eo fere modo differunt, quo *experientia* privata ab *experientia* per traditionem transmissa. Exemplum rem collustrabit: sitque ab Ecclesia et Sacramentis deductum. Ecclesia, inquiunt, et Sacramenta a Christo ipso instituta minime credenda sunt. Cavet id agnosticismus, qui in Christo nil praeter hominem novit, cuius conscientia religiosa, ut ceterorum hominum, sensim efformata est; cavet lex immanentiae, quae externas, ut aiunt, *applicationes* respuit; cavet item lex evolutionis, quae ut germina evolvantur tempus postulat et quandam adiunctorum sibi succedentium seriem; cavet demum historia, quae talem reapse rei cursum fuisse ostendit. Attamen Ecclesiam et Sacramenta *mediate* a Christo fuisse instituta retinendum est. Qui vero? Conscientias christianas omnes in Christi conscientia virtute quodammodo inclusas affirmant, ut in semine planta. Quoniam autem germina vitam seminis vivunt, christiani omnes vitam Christi vivere dicendi sunt. Sed Christi vita, secundum fidem, divina est: ergo et christianorum vita. Si igitur haec vita, decursu aetatum, Ecclesiae et Sacramentis initium dedit, iure omnino dicetur initium huiusmodi esse a Christo ac divinum esse. Sic omnino conficiunt divinas esse etiam Scripturas sacras, divina dogmata. — His porro modernistarum theologia ferme absolvitur. Brevis profecto supellex: sed ei perabundans, qui profiteatur, scientiae, quicquid praeceperit, semper esse obtemperandum. — Horum ad cetera quae dicemus applicationem quisque facile per se viderit.

Placita modernistarum de dogmate.

De origine fidei deque eius natura attigimus huc usque. Fidei autem cum multa sint germina, praecipua vero Ecclesia, dogma, sacra et religiones, libri quos sanctos nominamus; de his quoque quid modernistae doceant, inquirendum. — Atque ut dogma initium ponamus, huius quae sit origo et natura iam supra indicatum est. Oritur illud ex impulsione quadam seu necessitate, vi cuius qui credit in suis cogitatis elaborat, ut conscientia tam sua quam aliorum illustretur magis. Est hic labor in rimando totus expoliendoque primigeniam mentis *formulam*, non quidem in se illam secundum logicam explicationem, sed secundum circumstantia, seu, ut minus apte ad intellegendum inquiunt, *vitaliter*. Inde fit ut, circa illam, *secundariae* quaedam, ut iam innuimus, sensim enascantur formulae; quae postea in unum corpus coagmentatae vel in unum doctrinae aedificium, cum a magisterio publico sancitae

---

[1] Sess. VII, *de Sacramentis in genere*, can. 5.

fuerint utpote communi conscientiae respondentes, dicuntur dogma. Ab hoc secernendae sunt probe theologorum commentationes; quae ceteroqui, quamvis vitam dogmatis non vivunt, non omnino tamen sunt inutiles, tum ad religionem cum scientia componendam et oppositiones inter illas tollendas, tum ad religionem ipsam extrinsecus illustrandam protuendamque; forte etiam utilitati fuerint novo cuidam futuro dogmati materiam praeparando.

Quae partes sint theologorum.

De cultu sacrorum haud foret multis dicendum, nisi eo quoque nomine Sacramenta venirent; de quibus maximi modernistarum errores. Cultum ex duplici impulsione seu necessitate oriri perhibent; omnia etenim, ut vidimus, in eorum systemate impulsionibus intimis seu necessitatibus gigni asseruntur. Altera est ad sensibile quiddam religioni tribuendum, altera ad eam proferendam, quod fieri utique nequaquam possit sine forma quadam sensibili et consecrantibus actibus, quae Sacramenta dicimus. Sacramenta autem modernistis nuda sunt symbola seu signa; quamvis non vi carentia. Quam vim ut indicent, exemplo ipsi utuntur verborum quorundam; quae vulgo fortunam dicuntur sortita, eo quod virtutem conceperint ad notiones quasdam propagandas, robustas maximeque percellentes animos. Sicut ea verba ad notiones, sic Sacramenta ad sensum religiosum ordinata sunt: nihil praeterea. Clarius profecto dicerent, si Sacramenta unice ad nutriendam fidem instituta affirmarent. Hoc tamen Tridentina Synodus damnavit [1]: *Si quis dixerit haec sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anathema sit.*

Modernistarum placita de cultu sacrorum; error maximus de sacramentis, damnatus a Tridentino Conc.

De librorum etiam sacrorum natura et origine aliquid iam delibavimus. Eos, ad modernistarum scita, definire probe quis possit syllogen *experientiarum*, non cuique passim advenientium, sed extraordinariarum atque insignium, quae in quapiam religione sunt habitae. — Sic prorsus modernistae docent de libris nostris tum veteris tum novi testamenti. Ad suas tamen opiniones callidissime notant: quamvis experientia sit praesentis temporis, posse tamen illam de praeteritis aeque ac de futuris materiam sumere, prout videlicet qui credit vel exacta rursus per recordationem in modum *praesentium vivit*, vel futura per praeoccupationem. Id autem explicat quomodo historici quoque et apocalyptici in libris sacris censeri queant. — Sic igitur in hisce libris Deus quidem loquitur per credentem; sed, uti fert theologia modernistarum, per *immanentiam* solummodo et *permanentiam vitalem*. — Quaeremus quid tum de inspiratione? Haec, respondent, ab impulsione illa, nisi forte vehementia, nequaquam secernitur, qua credens ad fidem suam verbo scriptove aperiendam adigitur. Simile quid habemus in poetica inspiratione; quare quidam aiebat: Est Deus in nobis, agitante calescimus illo. Hoc modo Deus initium dici debet inspirationis sacrorum librorum. — De qua praeterea inspiratione, modernistae addunt, nihil omnino esse in sacris libris quod illa careat. Quod cum affirmant, magis eos crederes orthodoxos quam recentiores alios, qui inspirationem aliquantum coangustant, ut, exempli causa, cum *tacitas* sic dictas *citationes* invehunt [1]. Sed haec

Modernistarum placita de libris sacris, eorumque inspiratione, quam praedicant universalem, nulla tamen est, sensu catholico.

[1] Versio gall.: *En quoi vous les croiriez plus orthodoxes que certains autres de ce temps, qui la rétrécissent quelque peu, en lui dérobant, par exemple, ce qu'ils appellent les citations implicites*; italica vero: *Nel che potrebbe taluno crederli più ortodossi di certi altri moderni che restringono alquanto la ispirazione, come, a mo' di esempio, nelle così dette citazioni tacite.*

illi verbo tenus ac simulate. Nam si Biblia ex agnosticismi praeceptis iudicamus, humanum scilicet opus, ab hominibus pro hominibus exaratum, licet ius theologo detur ea per *immanentiam* divina praedicandi; qui demum inspiratio coartari possit? Generalem utique modernistae sacrorum librorum inspirationem asseverant: catholico tamen sensu nullam admittunt.

Eorundem placita de Ecclesia. Est partus conscientiae collectivae, pendentis a primo aliquo credente; pro catholicis, a Christo.

Largiorem dicendi segetem offerunt, quae modernistarum schola de Ecclesia imaginatur. — Ponunt initio eam ex duplici necessitate oriri, una in credente quovis, in eo praesertim qui primigeniam ac singularem aliquam sit nactus experientiam, ut fidem suam cum aliis communicet; altera, postquam fides communis inter plures evaserit, in *collectivitate,* ad coalescendum in societatem et ad commune bonum tuendum, augendum, propagandum. Quid igitur Ecclesia? partus est *conscientiae collectivae* seu consociationis conscientiarum singularium; quae vi *permanentiae vitalis*, a primo aliquo credente pendeant, videlicet, pro catholicis, a Christo. — Porro societas quaepiam moderatrice auctoritate indiget, cuius sit officium consociatos omnes in communem finem dirigere, et compagis elementa tueri prudenter, quae, in religioso coetu, doctrina et cultu absolvuntur. Hinc in Ecclesia catholica auctoritas tergemina: *disciplinaris*, *dogmatica*, *cultualis*. — Iam auctoritatis huius natura ex origine colligenda est; ex natura vero iura atque officia repetenda. Praeteritis aetatibus vulgaris fuit error quod auctoritas in Ecclesiam extrinsecus accesserit, nimirum immediate a Deo: quare *autocratica* merito habebatur. Sed haec nunc temporis obsolevere. Quo modo Ecclesia e conscientiarum collectivitate emanasse dicitur, eo pariter auctoritas ab ipsa Ecclesia vitaliter emanat. Auctoritas igitur, sicut Ecclesia, ex conscientia religiosa oritur, atque ideo eidem subest; quam subiectionem si spreverit, in tyrannidem vertitur. Ea porro tempestate nunc vivimus, cum libertatis sensus in fastigium summum excrevit. In civili statu conscientia publica populare regimen invexit. Sed conscientia in homine, aeque atque vita, una est. Nisi ergo in hominum conscientiis intestinum velit excitare bellum ac fovere, auctoritati Ecclesiae officium inest democraticis utendi formis; eo vel magis quod, ni faxit, exitium imminet. Nam amens profecto fuerit, qui in sensu libertatis, qualis nunc viget, regressum posse fieri aliquando autumet. Constrictus vi atque inclusus, fortior se profundet, Ecclesia pariter ac religione delecta. — Haec omnia modernistae ratiocinantur; qui propterea toti sunt in indagandis viis ad auctoritatem Ecclesiae cum credentium libertate componendam.

Ipsa auctoritas ex conscientia ista oritur, eique subesse debet, ne tyrannica fiat.

Finibus ita separantur Ecclesia et Status, ut plane dissociandi sint, et in actione civili Ecclesia plane sit neglegenda.

Sed enim non intra domesticos tantum parietes habet Ecclesia, quibuscum amice cohaerere illam oporteat; habet et extra. Non una namque ipsa occupat mundum; occupant aeque consociationes aliae, quibuscum commercium et usus necessario intercedat. Quae iura igitur, quae sint Ecclesiae officia cum civilibus consociationibus determinandum est etiam, nec aliter determinandum nisi ex ipsius Ecclesiae natura, qualem nimirum modernistae nobis describere. — In hoc autem iisdem plane regulis utuntur, quae supra pro scientia atque fide sunt allatae. Ibi de *obiectis* sermo erat, heic de *finibus*. Sicut igitur *ratione obiecti* fidem ac scientiam extraneas ab invicem vidimus: sic Status et Ecclesia alter ab altera extranea sunt ob fines quos persequuntur, temporalem ille, haec spiritualem. Licuit profecto alias temporale spirituali subici; licuit de *mixtis* quaestionibus sermonem interseri, in quibus Ecclesia ut domina ac

regina intererat, quia nempe Ecclesia a Deo, sine medio, ut ordinis supernaturalis est auctor, instituta ferebatur. Sed iam haec a philosophis atque historicis respuuntur. Status ergo ab Ecclesia dissociandus, sicut etiam catholicus a cive. Quamobrem catholicus quilibet, quia etiam civis, ius atque officium habet, Ecclesiae auctoritate neglecta, eius optatis, consiliis praeceptisque posthabitis, spretis immo reprehensionibus, ea persequendi quae civitatis utilitati conducere arbitretur. Viam ad agendum civi praescribere praetextu quolibet, abusus ecclesiasticae potestatis est, toto nisu reiciendus. — Ea nimirum. Venerabiles Fratres, unde haec omnia dimanant, eadem profecto sunt, quae Pius VI decessor Noster, in Constitutione apostolica *Auctorem fidei* sollemniter damnavit [1].

Haec de Ecclesia placita damnata a Pio VI.

Sed modernistarum scholae satis non est debere Statum ab Ecclesia seiungi. Sicut fidem, quoad elementa, ut inquiunt, phaenomenica scientiae subdi oportet, sic in temporalibus negotiis Ecclesiam subesse Statui. Hoc quidem illi aperte nondum forte asserunt ; ratiocinationis tamen vi coguntur admittere. Posito etenim quod in temporalibus rebus Status possit unus, si accidat credentem, intimis religionis actibus haud contentum, in externos exsilire, ut puta administrationem susceptionemve Sacramentorum, necesse erit haec sub Status dominium cadere. Ecquid tum de ecclesiastica auctoritate ? Cum haec nisi per externos actus non explicetur, Statui, tota quanta est, erit obnoxia. Hac nempe consecutione coacti, multi e protestantibus *liberalibus* cultum omnem sacrum externum, quin etiam externam quamlibet religiosam consociationem e medio tollunt, religionemque, ut aiunt, *individualem* invehere annituntur. — Quod si modernistae nondum ad haec palam progrediuntur, petunt interea ut Ecclesia quo ipsi impellunt sua se sponte inclinet seseque ad civiles formas aptet. Atque haec de auctoritate *disciplinari*. — Nam de *doctrinali* et *dogmatica* potestate longe peiora sunt ac perniciosiora quae sentiunt. De magisterio Ecclesiae sic scilicet commentantur. Consociatio religiosa in unum vere coalescere nequaquam potest, nisi una sit consociatorum conscientia, unaque, qua utantur, formula. Utraque autem haec unitas mentem quandam quasi communem expostulat, cuius sit reperire ac determinare formulam, quae communi conscientiae rectius respondeat ; cui quidem menti satis auctoritatis inesse oportet ad formulam quam statuerit communitati imponendam. In hac porro coniunctione ac veluti fusione tum mentis formulam eligentis tum potestatis eandem perscribentis, magisterii ecclesiastici notionem modernistae collocant. Cum igitur magisterium ex conscientiis singularibus tandem aliquando nascatur, et publicum officium in earundem conscientiarum commodum mandatum habeat, consequitur necessario, illud ab iisdem conscientiis pendere, ac proinde ad populares formas esse inflectendum. Quapropter singularium hominum conscientias prohibere quominus impul-

Logice debent Ecclesiam profiteri in temporalibus subditam.

Petunt ut Ecclesia ad civiles formas se aptet.

Error modernistarum de Ecclesiae magisterio, quod ad populares formas dicunt esse inflectendum, nec impulsiones conscientiarum impedire posse.

---

[1] Prop. 2. *Propositio quae statuit potestatem a Deo datam Ecclesiae ut communicaretur Pastoribus, qui sunt eius ministri, pro salute animarum ; sic intellecta, ut a communitate fidelium in Pastores derivetur ecclesiastici ministerii ac regiminis potestas : haeretica.* — Prop. 3. *Insuper, quae statuit Romanum Pontificem esse caput ministeriale ; sic explicata ut Romanus Pontifex non a Christo in persona beati Petri, sed ab Ecclesia potestatem ministerii accipiat, qua velut Petri successor, verus Christi vicarius ac totius Ecclesiae caput pollet in universa Ecclesia : haeretica.*

siones quas sentiunt palam aperteque profiteantur, et criticae viam praepedire qua dogma ad necessarias evolutiones impellat, potestatis ad utilitatem permissae non usus est sed abusus. — Similiter in usu ipso potestatis modus temperatioque sunt adhibenda. Librum quemlibet, auctore inscio, notare ac proscribere, nulla explicatione admissa, nulla disceptatione, tyrannidi profecto est proximum. — Quare heic etiam medium est quoddam iter reperiendum, ut auctoritati simul ac libertati integra sint iura. Interea temporis catholico sic est agendum, ut auctoritatis quidem observantissimum se publice profiteatur, suo tamen obsequi ingenio non intermittat. — Generatim vero sic de Ecclesia praescribunt : quoniam ecclesiasticae potestatis finis ad spiritualia unice pertinet, externum apparatum omnem esse tollendum, quo illa ad intuentium oculos magnificentius ornatur. In quo illud sane neglegitur, religionem, etsi ad animos pertineat, non tamen unice animis concludi, et honorem potestati impensum in Christum institutorem recidere.

Potestatis usus est temperandus, praecipue in damnandis libris.

Tollendus externus apparatus.

Porro ut totam hanc de fide deque vario eius germine materiam absolvamus, restat, Venerabiles Fratres, ut de utrorumque explicatione postremo loco modernistarum praecepta audiamus. — Principium hic generale est : in religione, quae vivat, nihil variabile non esse, atque idcirco variandum. Hinc gressum faciunt ad illud, quod in eorum doctrinis fere caput est, videlicet ad *evolutionem*. Dogma igitur, ecclesia, sacrorum cultus, libri, quos ut sanctos veremur, quin etiam fides ipsa, nisi intermortua haec omnia velimus, evolutionis teneri legibus debent. Neque hoc mirum videri queat, si ea prae oculis habeantur, quae sunt de horum singulis a modernistis tradita. Posita igitur evolutionis lege, evolutionis rationem a modernistis ipsis descriptam habemus. Et primo quoad fidem. Primigenia, inquiunt, fidei forma rudis et universis hominibus communis fuit, ut quae ex ipsa hominum natura atque vita oriebatur. Evolutio vitalis progressum dedit ; nimirum non novitate formarum extrinsecus accedentium, sed ex pervasione in dies auctiore sensus religiosi in conscientiam. Dupliciter autem progressio ipsa est facta : *negative* primum, elementum quodvis extraneum, ut puta ex familia vel gente adveniens, eliminando ; dehinc *positive*, intellectiva ac morali hominis expolitione, unde notio divini amplior ac lucidior *sensusque religiosus* exquisitior evasit. Progredientis vero fidei eaedem sunt causae afferendae, quam quae superius sunt allatae ad eius originem explicandam. Quibus tamen extraordinarios quosdam homines addi oportet (quos nos prophetas appellamus, quorumque omnium praestantissimus est Christus) ; tum quia illi in vita ac sermonibus arcani quidpiam prae se tulerunt, quod fides divinitati tribuebat ; tum quia novas nec ante habitas *experientias* sunt nacti, religiosae cuiusque temporis indigentiae respondentes. — Dogmatis autem progressus inde potissimum enascitur, quod fidei impedimenta sint superanda, vincendi hostes, contradictiones refellendae. Adde his nisum quendam perpetuum ad melius penetranda quae in arcanis fidei continentur. Sic, ut exempla cetera praetereamus, de Christo factum est : in quo divinum illud qualecumque, quod fides admittebat, ita pedetentim et gradatim amplificatum est, ut demum pro Deo haberetur. — Ad evolutionem cultus facit praecipue necessitas ad mores traditionesque populorum sese accommodandi ; item quorundam virtute actuum fruendi, quam sunt ex usu mutuati. — Tandem pro Ecclesia evolutionis causa inde

Modernistarum placita de fidei explicatione. Caput est evolutio.

Evolutionis ratio generalis.

Evolutio dogmatis.

Evolutio cultus.

Evolutio Ecclesiae.

oritur, quod componi egeat cum adiunctis historicis cumque civilis regiminis publice invectis formis. — Sic illi de singulis. Hic autem, antequam procedamus, doctrina haec de *necessitatibus* seu *indigentiis* (vulgo *dei bisogni* significantius appellant) probe ut notetur velimus; etenim, praeterquam omnium quae vidimus, est veluti basis ac fundamentum famosae illius methodi quam historicam dicunt.

Fundamentum methodi historicae, doctrina de indigentiis.

In evolutionis doctrina ut adhuc sistamus, illud praeterea est advertendum quod, etsi indigentiae seu necessitates ad evolutionem impellunt, his tamen unis acta, evolutio, transgressa facile traditionis fines atque ideo a primigenio vitali principio avulsa, ad ruinam potius quam ad progressionem traheret. Hinc modernistarum mentem plenius secuti, evolutionem ex conflictione duarum virium evenire dicemus, quarum altera ad progressionem agit, altera ad conservationem retrahit. — Vis conservatrix viget in Ecclesia, contineturque traditione. Eam vero exserit religiosa auctoritas; idque tam iure ipso, est enim in auctoritatis natura traditionem tueri; tam re, auctoritas namque, a commutationibus vitae reducta, stimulis ad progressionem pellentibus nihil aut vix urgetur. E contra vis ad progrediendum rapiens atque intimis indigentiis respondens latet ac molitur in privatorum conscientiis, illorum praecipue qui vitam, ut inquiunt, propius atque intimius attingunt. — En hic, Venerabiles Fratres, doctrinam illam exitiosissimam efferre caput iam cernimus, quae laicos homines in Ecclesiam subinfert ut progressionis elementa. — Ex convento quodam et pacto inter binas hasce vires, conservatricem et progressionis fautricem, inter auctoritatem videlicet et conscientias privatorum, progressus ac mutationes oriuntur. Nam privatorum conscientiae, vel harum quaedam, in conscientiam collectivam agunt; haec vero in habentes auctoritatem, cogitque illos pactiones conflare atque in pacto manere. — Ex his autem pronum est intellegere, cur modernistae mirentur adeo, cum reprehendi se vel puniri sciunt. Quod iis culpae vertitur, ipsi pro officio habent religiose explendo. Necessitates conscientiarum nemo melius novit quam ipsi, eo quod propius illas attingunt, quam ecclesiastica auctoritas. Eas igitur necessitates omnes quasi in se colligunt: unde loquendi publice ac scribendi officio devinciuntur. Carpat eos, si volet, auctoritas; ipsi conscientia officii fulciuntur, intimaque experientia norunt non sibi reprehensiones deberi sed laudes. Utique non ipsos latet progressiones sine certaminibus haud fieri, nec sine victimis certamina: sint ergo ipsi pro victimis, sicut prophetae et Christus. Nec ideo quod male habentur, auctoritati invident: suum illam exsequi munus ultro concedunt. Queruntur tantum quod minime exaudiuntur; sic enim cursus animorum tardatur: hora tamen rumpendi moras certissime veniet, nam leges evolutionis coerceri possunt, infringi omnino non possunt. Instituto ergo itinere pergunt: pergunt, quamvis redarguti et damnati; incredibilem audaciam fucatae demissionis velamine obducentes. Cervices quidem simulate inflectunt; manu tamen atque animo quod susceperunt persequuntur audacius. Sic autem volentes omnino prudentesque agunt; tum quia tenent auctoritatem stimulandam esse, non evertendam; tum quia necesse illis est intra Ecclesiae saepta manere, ut collectivam conscientiam sensim immutent; quod tamen cum aiunt, fateri se non advertunt conscientiam collectivam ab ipsis dissidere, atque ideo nullo eos iure illius se interpretes venditare.

Evolutio doctrinalis e conflictu duarum virium perficitur: conservatricis, quam exserit auctoritas, et agentis ad progressionem, quae latet ac molitur in conscientiis privatorum.

Hinc laici sunt progressionis elementa,

ac mirantur modernistae se puniri. Hinc simul eorum obstinatio et fucata demissio.

Conscientiae collectivae quam immutare volunt nequeunt esse interpretes.

Sic igitur, Venerabiles Fratres, modernistis auctoribus atque

Error iste

de evolutione, non novus, sed iam confixus a Pio IX et in Conc. Vaticano.

actoribus, nihil stabile, nihil immutabile in Ecclesia esse oportet. Qua equidem in sententia praecursoribus non caruere, illis nimirum, de quibus Pius IX decessor Noster iam scribebat: *Isti divinae revelationis inimici humanum progressum summis laudibus efferentes, in catholicam religionem temerario plane ac sacrilego ausu illum inducere vellent, perinde ac si ipsa religio non Dei, sed hominum opus esset aut philosophicum aliquod inventum, quod humanis modis perfici queat* [1]. — De revelatione praesertim ac dogmate nulla doctrinae modernistarum novitas; sed eadem illa est, quam in Pii IX syllabo reprobatam reperimus, sic enuntiatam: *Divina revelatio est imperfecta et idcirco subiecta continuo et indefinito progressui, qui humanae rationis progressioni respondeat* [2]; sollemnius vero in Vaticana Synodo per haec verba: *Neque enim fidei doctrina, quam Deus revelavit, velut philosophicum inventum proposita est humanis ingeniis perficienda, sed tamquam divinum depositum Christi sponsae traditae, fideliter custodienda et infallibiliter declaranda. Hinc sacrorum quoque dogmatum is sensus perpetuo est retinendus, quem semel declaravit Sancta Mater Ecclesia, nec umquam ab eo sensu altioris intellegentiae specie et nomine recedendum* [3]: quo profecto explicatio nostrarum notionum, etiam circa fidem, tantum abest ut impediatur, ut immo adiuvetur ac provehatur. Quamobrem eadem Vaticana Synodus sequitur: *Crescat igitur et multum vehementerque proficiat tam singulorum quam omnium, tam unius hominis quam totius Ecclesiae, aetatum et saeculorum gradibus, intellegentia, scientia, sapientia; sed in suo dumtaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu eademque sententia* [4].

Vera evolutionis ratio.

B. *Expositionis* PARS ALTERA. *Eius propositum.*

Sed postquam in modernismi assectatoribus philosophum, credentem, theologum observavimus, iam nunc restat ut pariter historicum, criticum, apologetam, reformatorem spectemus.

4. Ut historici *et* critici, *quamvis nomen philosophi repudient, modernistae re vera philosophiam loquuntur innixam agnosticismo, transfiguratione ac defiguratione rerum per fidem.*

Modernistarum quidam, qui componendis historiis se dedunt, solliciti magnopere videntur ne credantur philosophi; profitentur quin immo philosophiae se penitus expertes esse. Astute id quam quod maxime: ne scilicet cuipiam sit opinio, eos praeiudicatis imbui philosophiae opinationibus, nec esse propterea, ut aiunt, omnino *obiectivos*. Verum tamen est, historiam illorum aut criticen meram loqui philosophiam; quaeque ab iis inferuntur, ex philosophicis eorum principiis iusta ratiocinatione concludi. Quod equidem facile consideranti patet. — Primi tres huiusmodi historicorum aut criticorum canones, ut diximus, eadem illa sunt principia, quae supra ex philosophis attulimus: nimirum *agnosticismus*, theorema de *transfiguratione* rerum per fidem, itemque aliud quod de *defiguratione* dici posse visum est. Iam consecutiones ex singulis notemus. — Ex *agnosticismo* historia, non aliter ac scientia, unice de phaenomenis est. Ergo tam Deus quam quilibet in humanis divinus interventus ad fidem reiciendus est, utpote ad illam pertinens unam. Quapropter si quid occurrat duplici constans elemento, divino atque humano, cuiusmodi sunt Christus, Ecclesia, Sacramenta, aliaque id genus multa, sic partiendum erit ac sacernendum, ut quod humanum fuerit historiae, quod divinum tribuatur fidei. Ideo vulgata apud modernistas discretio inter Christum historicum et Christum fidei, Ecclesiam historiae et Ecclesiam fidei, Sacra-

Ex agnosticismo, historia est phaenomenalis.

---

[1] Encycl. *Qui pluribus*, 9 Nov. 1846.
[2] Syll. Prop. 5.
[3] Const. *Dei Filius*, cap. IV.
[4] *Loc. cit.*

menta historiae et Sacramenta fidei, aliaque similia passim. — Deinde hoc ipsum elementum humanum, quod sibi historicum sumere videmus, quale illud in monumentis apparet, a fide per *transfigurationem* ultra condiciones historicas elatum dicendum est. Adiectiones igitur a fide factas rursus secernere oportet, easque ad fidem ipsam amandare atque ad historiam fidei : sic, cum de Christo agitur, quicquid condicionem hominis superat, sive naturalem prout a psychologia exhibetur, sive ex loco atque aetate, quibus ille vixit, conflatam. — Praeterea, ex tertio philosophiae principio, res etiam, quae historiae ambitum non excedunt, cribro veluti cernunt, eliminantque omnia ac pariter ad fidem amandant quae ipsorum iudicio, in factorum *logica*, ut inquiunt, non sunt vel personis apta non fuerint. Sic volunt Christum ea non dixisse, quae audientis vulgi captum excedere videntur. Hinc de *reali* eius historia delent et fidei permittunt allegorias omnes quae in sermonibus eius occurrunt. Quaeremus forsitan qua lege haec segregentur? Ex ingenio hominis, ex condicione qua sit in civitate usus, ex educatione, ex adiunctorum facti cuiusquam complexu : uno verbo, si bene novimus, ex norma quae tandem aliquando in mere *subiectivam* recidit. Nituntur scilicet Christi personam ipsi capere et quasi gerere : quicquid vero paribus in adiunctis ipsi fuissent acturi, id omne in Christum transferunt. — Sic igitur, ut concludamus, *a priori* et ex quibusdam philosophiae principiis, quam tenent quidem sed ignorare asserunt, in *reali*, quam vocant, historia Christum Deum non esse affirmant nec quicquam divini egisse ; ut hominem vero ea tantum patrasse aut dixisse, quae ipsi, ad illius se tempora referentes, patrandi aut dicendi ius tribuunt.

Ex transfiguratione ac defiguratione, plura reiciunt, norma utentes subiectiva.

A priori mutilata historia Christi.

Ut autem historia ab philosophia, sic critice ab historia suas accipit conclusiones. Criticus namque, indicia secutus ab historico praebita, monumenta partitur bifariam. Quicquid post dictam triplicem obtruncationem superat, *reali* historiae assignat ; cetera ad fidei historiam seu *internam* ablegat. Has enim binas historias accurate distinguunt ; et historiam fidei, quod bene notatum volumus, historiae *reali* ut realis est opponunt. Hinc, ut iam diximus, geminus Christus ; realis alter, alter qui numquam reapse fuit sed ad fidem pertinet; alter qui certo loco certaque vixit aetate, alter qui solummodo in piis commentationibus fidei reperitur : eiusmodi exempli causa est Christus, quem Ioannis evangelium exhibet ; quod utique, aiunt, totum quantum est commentatio est [1].

Critices dein alia monumenta assignat reali historiae, alia ad fidei historiam ablegat.

Hinc geminus Christus.

Verum non his philosophiae in historiam dominatus absolvitur. Monumentis, ut diximus, bifariam distributis, adest iterum philosophus cum suo dogmate *vitalis immanentiae ;* atque omnia edicit, quae sunt in Ecclesiae historia, per *vitalem emanationem* esse explicanda. Atqui vitalis cuiuscumque emanationis aut causa aut condicio est in necessitate seu indigentia quapiam ponenda, ergo et factum post necessitatem concipi oportet, et illud historice huic esse posterius. — Quid tum historicus? Monumenta iterum, sive quae in libris sacris continentur sive aliunde adducta, scrutatus, indicem ex iis conficit singularum necessitatum, tum ad dogma, tum ad cultum sacrorum, tum ad alia spectantium, quae in

Omnis historia Ecclesiae ab ipsis per vitalem immanentiam explicatur, cuius causa seu condicio est in aliqua necessitate.

Hinc ex necessitatibus successivis, dies monumentis assignatur.

[1] Vers. gall. : *Cet évangile n'est d'un bout à l'autre qu'une pure contemplation* ; italica vero : *Il qual Vangelo, affermano, dall'un capo all'altro non è che meditazione.*

Ecclesia, altera ex altera, locum habuere. Confectum indicem critico tradit. Hic vero ad monumenta, quae fidei historiae destinantur, manum admovet; illaque per aetates singulas sic disponit, ut dato indici respondeant singula: eius semper praecepti memor, factum necessitate, narrationem facto anteverti. Equidem fieri aliquando possit, quasdam Bibliorum partes, ut puta epistolas, ipsum esse factum a necessitate creatum. Quicquid tamen sit, lex est, monumenti cuiuslibet aetatem non aliter determinandam esse quam ex aetate exortae in Ecclesia uniuscuiusque necessitatis. — Distinguendum praeterea est inter facti cuiuspiam exordium eiusdemque explicationem: quod enim uno die nasci potest, non nisi decursu temporis incrementa suscipit. Hanc ob causam debet criticus monumenta, per aetates, ut diximus, iam distributa bipartiri iterum, altera quae ad originem rei, altera quae ad explicationem pertineant secernens; eaque rursus ordinare per tempora.

Tandem applicando evolutionis leges ac praecepta, conficitur historia,

Tum denuo philosopho locus est, qui iniungit historico sua studia sic exercere, uti evolutionis praecepta legesque praescribunt. Ad haec historicus monumenta iterum scrutari; inquirere curiose in adiuncta condicionesque quibus Ecclesia per singulas aetates sit usa, in eius vim conservatricem, in necessitates tam internas quam externas quae ad progrediendum impellerent, in impedimenta quae obfuerunt, uno verbo, in ea quaecumque quae ad determinandum faxint quo pacto evolutionis leges fuerint servatae. Post haec tandem explicationis historiam, per extrema veluti lineamenta, describit. Succurrit criticus aptatque monumenta reliqua. Ad scriptionem adhibetur manus: historia confecta est. — Cui iam, petimus, haec historia inscribenda? Historicone an critico? Neutri profecto; sed philosopho. Tota ibi per *apriorismum* res agitur: et quidem per apriorismum haeresibus scatentem. Miseret sane hominum eiusmodi de quibus Apostolus diceret: *Evanuerunt in cogitationibus suis..... dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt* [1]: at bilem tamen commovent cum Ecclesiam criminantur monumenta sic permiscere ac temperare ut suae utilitati loquantur [2]. Nimirum affingunt Ecclesiae, quod sua sibi conscientia apertissime improbari sentiunt.

quae philosopho, non historico vel critico est inscribenda.

Miserationem excitant, simul tamen indignationem, quia Ecclesiae affingunt arbitrarias huiusmodi dispositiones.

Vitalem itaque evolutionem librorum sacrorum contendunt admittendam, praecipue Pentateu-

Ex illa porro monumentorum per aetates partitione ac dispositione sequitur sua sponte non posse libros sacros iis auctoribus tribui quibus reapse inscribuntur. Quam ob causam, modernistae passim non dubitant asserere, illos eosdem libros, Pentateuchum praesertim ac prima tria Evangelia, ex brevi quadam primigenia narratione, crevisse gradatim accessionibus [3], interpositionibus

---

[1] *Ad Rom.* I, 21-22.

[2] Vers. gall.: *Mais où ils soulèvent le cœur d'indignation, c'est quand ils accusent l'Eglise de torturer les textes, de les arranger et de les amalgamer à sa guise et pour les besoins de sa cause:* italica vero: *Ma muovano in pari tempo a sdegno, quando poi accusano la Chiesa di manipolare i documenti in guisa di farli servire ai propri vantaggi.*

[3] Versio gall.: *Ils n'hésitent pas à affirmer couramment, que les livres en question, surtout le Pentateuque et les trois premiers Evangiles se sont formés lentement d'adjonctions faites à une narration primitive fort brève: interpolations par manière d'interprétations théologiques ou allégoriques, ou simplement transitions et sutures*; italica vero: *E questo è il motivo perchè i modernisti non esitano punto nell'affermare che quei libri, e specialmente il Pentateuco ed i tre primi Vangeli, da*

nempe in modum interpretationis sive theologicae sive allegoricae, vel etiam iniectis ad diversa solummodo inter se iungenda. — Nimirum, ut paucis clariusque dicamus, admittenda est *vitalis evolutio* librorum sacrorum, nata ex evolutione fidei eidemque respondens. — Addunt vero, huius evolutionis vestigia adeo esse manifesta ut illius fere historia describi possit. Quin immo et reapse describunt, tam non dubitanter, ut suis ipsos oculis vidisse crederes scriptores singulos, qui singulis aetatibus ad libros sacros amplificandos admorint manum.

chi et trium primorum evangeliorum.

Hæc autem ut confirment, criticen quam *textualem* nominant, adiutricem appellant; nitunturque persuadere hoc vel illud factum aut dictum non suo esse loco, aliasque eiusmodi rationes proferunt. Diceres profecto eos narrationum aut sermonum quosdam quasi typos praestituisse sibi, unde certissime iudicent quid suo quid alieno stet loco. — Hac via qui apti esse queant ad decernendum, aestimet qui volet. Verumtamen qui eos audiat de suis exercitationibus circa sacros libros affirmantes, unde tot ibi incongrue notata datum est deprehendere, credet fere nullum ante ipsos hominum eosdem libros volutasse, neque hos infinitam propemodum Doctorum multitudinem quaquaversus rimatam esse, ingenio plane et eruditione et sanctitudine vitae longe illis praestantiorem. Qui equidem Doctores sapientissimi tantum afuit ut Scripturas sacras ulla ex parte reprehenderent, ut immo, quo illas scrutabantur penitius, eo maiores divino Numini agerent gratias, quod ita cum hominibus loqui dignatum esset. Sed heu! non iis adiumentis Doctores nostri in sacros libros incubuerunt, quibus modernistae! scilicet magistram et ducem non habuere philosophiam quae initia duceret a negatione Dei, nec se ipsi iudicandi normam sibi delegerunt[1]. — Iam igitur patere arbitramur, cuiusmodi in re historica modernistarum sit methodus. Praeit philosophus; illum historicus excipit; pone ex ordine legunt critice tum interna tum textualis. Et quia primae causae hoc competit ut virtutem suam cum sequentibus communicet, evidens fit, criticen eiusmodi non quampiam esse criticen, sed vocari iure *agnosticam*, *immanentistam*, *evolutionistam*: atque ideo, qui eam profitetur eaque utitur, errores eidem implicitos profiteri et catholicae doctrinae adversari.

Modernistarum critica textualis.

Comparatio modernistarum cum doctoribus antiquioribus.

Catholicae doctrinae adversantur qui hanc criticae rationem profitentur.

Quam ob rem mirum magnopere videri possit, apud catholicos homines id genus critices adeo hodie valere. Id nempe geminam habet causam: foedus in primis, quo historici criticique huius generis artissime inter se iunguntur, varietate gentium ac religionum dissensione posthabita: tum vero audacia maxima, qua, quae quisque effutiat, ceteri uno ore extollunt et scientiae progressioni tribuunt; qua, qui novum portentum aestimare per se volet, facto

Miratur Pontifex fortunam critices huiusmodi apud catholicos, eamque explicat coniunctione qua critici et historici huius

---

una breve narrazione primitiva, son venuti man mano crescendo per aggiunte o interpolazioni, sia a maniera di interpretazioni o teologiche o allegoriche, sia a modo di transizioni che unissero fra sè le parti.

[1] Versio gall.: *C'est que, malheureusement, ils n'avaient pas les mêmes auxiliaires d'études que les modernistes, savoir, comme guide et règle, une philosophie venue de l'agnosticisme, et comme criterium, eux-mêmes*; versio italica: *Ma pur troppo i Dottori nostri non attesero allo studio delle Scritture con quei mezzi onde son forniti i modernisti! cioè non ebbero a maestra e condottiera una filosofia che trae principio dalla negazione di Dio, nè fecero sè a se stessi norma di giudicare.*

generis vinciuntur, eorum audacia, et levium animorum incauta assensione.

agmine adoriuntur ; qui neget, ignorantiae accusent ; qui amplectitur ac tuetur, laudibus exornent. Inde haud pauci decepti ; qui, si rem attentius considerarent, horrerent. — Ex hoc autem praepotenti errantium dominio, ex hac levium animorum incauta assensione quaedam circumstantiis aeris quasi corruptio gignitur, quae per omnia permeat luemque diffundit. — Sed ad apologetam transeamus.

5. Ut apologetae, *A philosophis pendentes, ex historia* reali, *quam vocant, modernistae religionem vindicant, gratulantes sibi rationalistarum laudem.*

Hic apud modernistas dupliciter a philosopho et ipse pendet. *Non directe* primum, materiam sibi sumens historiam, philosopho, ut vidimus, praecipiente conscriptam ; *directe* dein, mutuatus ab illo dogmata ac iudicia. Inde illud vulgatum in schola modernistarum praeceptum, debere novam apologesim controversias de religione dirimere historicis inquisitionibus et psychologicis. Quamobrem apologetae modernistae suum opus aggrediuntur rationalistas monendo, se religionem vindicare non sacris libris neve ex historiis vulgo in Ecclesia adhibitis, quae veteri methodo descriptae sint ; sed ex historia *reali,* modernis praeceptionibus modernaque methodo conflata. Idque non quasi *ad hominem* argumentati asserunt, sed quia reapse hanc tantum historiam vera tradere arbitrantur. De asserenda vero sua in scribendo sinceritate securi sunt : iam, apud rationalistas noti sunt ; iam, ut sub eodem vexillo stipendia merentes, laudati : de qua laudatione, quam verus catholicus respueret, ipsi sibi gratulantur, eamque reprehensionibus Ecclesiae opponunt.

Quo pacto apologesim adornent methodo obiectiva.

Sed iam quo pacto apologesim unus aliquis istorum perficiat videamus. Finis quem sibi assequendum praestituit, hic est : hominem fidei adhuc expertem eo adducere, ut eam de catholica religione *experientiam* assequatur quae ex modernistarum scitis unicum fidei est fundamentum. Geminum ad hoc patet iter : *obiectivum* alterum, alterum *subiectivum*. Primum ex agnosticismo procedit ; eoque spectat, ut eam in religione, praesertim catholica, vitalem virtutem inesse monstret, quae psychologum quemque itemque historicum bonae mentis suadeat, oportere in illius historia *incogniti* aliquid celari. Ad hoc, ostendere necessum est, catholicam religionem, quae modo est, eam omnino esse quam Christus fundavit, seu non aliud praeter progredientem eius germinis explicationem, quod Christus invexit. Primo igitur germen illud quale sit, determinandum. Idipsum porro hac formula exhiberi volunt : Christum adventum regni Dei nuntiasse, quod brevi foret constituendum, eiusque ipsum fore Messiam, actorem nempe divinitus datum atque ordinatorem. Post haec demonstrandum, qua ratione id germen, semper *immanens* in catholica religione ac *permanens*, sensim ac secundum historiam sese evolverit aptaritque succedentibus adiunctis, ex iis ad se *vitaliter* trahens quicquid doctrinalium, cultualium, ecclesiasticarum formarum sibi esset utile ; interea vero impedimenta si quae occurrerent superans, adversarios profligans, insectationibus quibusvis pugnisque superstes. Postquam autem haec omnia, impedimenta nimirum, adversarios, insectationes, pugnas, itemque vitam fecunditatemque Ecclesiae id genus fuisse monstratum fuerit, ut, quamvis evolutionis leges in eiusdem Ecclesiae historia incolumes appareant, non tamen eidem historiae plene explicandae sint pares ; *incognitum* coram stabit, suaque sponte se offeret. — Sic illi. In qua tota ratiocinatione unum tamen non advertunt, determinationem illam germinis primigenii deberi unice *apriorismo* phi-

Methodus laborat apriorismo.

losophi agnostici et evolutionistae, et germen ipsum sic gratis ab iis definiri ut eorum causae congruat.

Simul concedunt errores in re dogmatica et in libris sacris; his veritatem vitae vel symbolicam ascribentes, non logicam.

Dum tamen catholicam religionem recitatis argumentationibus asserere ac suadere elaborant apologetae novi, dant ultro et concedunt, plura in ea esse quae animos offendant. Quin etiam, non obscura quadam voluptate, in re quoque dogmatica errores contradictionesque reperire se palam dictitant: subdunt tamen, haec non solum admittere excusationem, sed, quod mirum esse oportet, iuste ac legitime esse prolata. Sic etiam, secundum ipsos, in sacris libris, plurima in re scientifica vel historica errore afficiuntur. Sed, inquiunt, non ibi de scientiis agi aut historia, verum de religione tantum ac re morum. Scientiae illic et historia integumenta sunt quaedam, quibus experientiae religiosae et morales obteguntur ut facilius in vulgus propagarentur; quod quidem vulgus cum non aliter intellegeret, perfectior illi scientia aut historia non utilitati sed nocumento fuisset. Ceterum, addunt, libri sacri, quia natura sunt religiosi, vitam necessario vivunt: iam vitae sua quoque est veritas et logica, alia profecto a veritate et logica rationali, quin immo alterius omnino ordinis, veritas scilicet comparationis ac proportionis tum ad *medium* (sic ipsi dicunt) in quo vivitur, tum ad finem ob quem vivitur. Demum eo usque progrediuntur ut, nulla adhibita temperatione, asserant, quicquid per vitam explicatur, id omne verum esse ac legitimum. — Nos equidem, Venerabiles Fratres, quibus una atque unica est veritas, quique sacros libros sic aestimamus *quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem* [1], hoc idem esse affirmamus ac mendacium utilitatis seu officiosum ipsi Deo tribuere; verbisque Augustini asserimus: *Admisso semel in tantum auctoritatis fastigium officioso aliquo mendacio, nulla illorum librorum particula remanebit, quae non ut cuique videbitur vel ad mores difficilis vel ad fidem incredibilis eadem perniciosissima regula ad mentientis auctoris consilium officiumque referatur* [2]. Unde fiet quod idem sanctus Doctor adiungit: *In iis*, scilicet Scripturis, *quod vult quisque credet, quod non vult non credet.* — Sed modernistae apologetae progrediuntur alacres. Concedunt praeterea, in sacris libris eas subinde ratiocinationes occurrere ad doctrinam quampiam probandam, quae nullo rationali fundamento regantur; cuiusmodi sunt quae in prophetiis nituntur. Verum has quoque defendunt quasi artificia quaedam praedicationis, quae a vita legitima fiunt. Quid amplius? Permittunt, immo vero asserunt, Christum ipsum in indicando tempore adventus regni Dei manifeste errasse: neque id mirum, inquiunt, videri debet: nam et ipse vitae legibus tenebatur! — Quid post haec de Ecclesiae dogmatibus? Scatent haec etiam apertis oppositionibus: sed, praeterquam quod a logica vitali admittuntur, veritati symbolicae non adversantur; in iis quippe de infinito agitur cuius infiniti sunt respectus. Demum, adeo haec omnia probant tuenturque, ut profiteri non dubitent, nullum Infinito honorem haberi excellentiorem quam contradicentia de ipso affirmando! — Probata vero contradictione, quid non probabitur [3]?

Sic Deum auctorem faciunt mendacii officiosi.

---

1 Conc. Vat., *De Rev.*, c. 2.

2 Epist. 28.

3 Versio gall.: *En vérité, quand on a légitimé la contradiction, y a-t-il quelque chose que l'on ne puisse légitimer!* Italica vero: *Ed ammessa così la contradizione, qual assurdo non ammetterà?*

Methodo subiectiva immanentiae, religionem catholicam postulari inquiunt in intima natura.

Attamen qui nondum credat non *obiectivis* solum argumentis ad fidem disponi potest, verum etiam *subiectivis*. Ad quem finem modernistae apologetae ad *immanentiae* doctrinam revertuntur. Elaborant nempe ut homini persuadeant, in ipso atque in intimis eius naturae ac vitae recessibus, celari cuiuspiam religionis desiderium et exigentiam, nec religionis cuiuscumque sed talis omnino qualis catholica est ; hanc enim *postulari* prorsus inquiunt ab explicatione vitae perfecta. — Hic autem queri vehementer Nos iterum oportet, non desiderari e catholicis hominibus, qui, quamvis *immanentiae* doctrinam ut doctrinam reiciunt, ea tamen pro apologesi utuntur ; idque adeo incauti faciunt, ut in natura humana non capacitatem solum et convenientiam videantur admittere ad ordinem supernaturalem, quod quidem apologetae catholici, opportunis adhibitis temperationibus, demonstrarunt semper, sed germanam verique nominis exigentiam. — Ut tamen verius dicamus, haec catholicae religionis exigentia a modernistis invehitur, qui volunt moderatores audiri. Nam qui *integralistae* appelari queunt, ii homini nondum credenti ipsum germen, in ipso latens, demonstrari volunt, quod in Christi conscientia fuit atque ab eo hominibus transmissum est. — Sic igitur, Venerabiles Fratres, apologeticam modernistarum methodum, summatim descriptam, doctrinis eorum plane congruentem agnoscimus : methodum profecto, uti etiam doctrinas, errorum plenas, non ad aedificandum aptas sed ad destruendum, non ad catholicos efficiendos sed ad catholicos ipsos ad haeresim trahendos, immo etiam ad religionis cuiuscumque omnimodam eversionem !

Conqueritur Pontifex esse qui immanentiae doctrina utantur pro apologesi ita ut in nobis exigentiam ponant ad vitam supernaturalem.

Integralistae in ipso homine non credente germen quod fuit in Christo demonstrant.

Apologetica methodus modernistarum reprobatur.

6. Ut reformatores. *Innovata volunt :*

Pauca demum superant addenda de modernista ut reformator est. Iam ea quae huc usque locuti sumus, abunde manifestant quanto et quam acri innovandi studio hi homines ferantur. Pertinet autem hoc studium ad res omnino omnes quae apud catholicos sunt. — Innovari volunt philosophiam in sacris praesertim Seminariis : ita ut, amandata philosophia scholasticorum ad historiam philosophiae inter cetera quae iam obsoleverunt systemata, adulescentibus moderna tradatur philosophia, quae una vera nostraeque aetati respondens. — Ad theologiam innovandam, volunt, quam nos rationalem dicimus, habere fundamentum modernam philosophiam. Positivam vero theologiam niti maxime postulant in historia dogmatum. — Historiam quoque scribi et tradi expetunt ad suam methodum praescriptaque moderna. — Dogmata eorundemque evolutionem cum scientia et historia componenda edicunt. — Ad catechesim quod spectat, ea tantum in catecheticis libris notari postulant dogmata, quae innovata fuerint sintque ad vulgi captum. — Circa sacrorum cultum, minuendas inquiunt externas religiones prohibendumve ne crescant [1]. Quamvis equidem alii, qui symbolismo magis favent, in hac re indulgentiores se praebeant. — Regimen ecclesiae omni sub respectu reformandum clamitant, praecipue tamen sub disciplinari ac dogmatico. Ideo intus forisque cum moderna, ut aiunt, conscientia componendum, quae tota ad democratiam vergit : ideo inferiori clero ipsisque laicis suae in

Philosophiam, in sacris praesertim seminariis ;

Theologiam ;

Historiam ;

Dogmata ;

Catechesim ;

Cultum sacrum ;

Regimen ecclesiae ;

---

[1] Versio gall. : *En ce qui regarde le culte, que l'on diminue le nombre des dévotions extérieures, ou tout au moins qu'on en arrête l'accroissement* ; italica vero : *Circa il culto, gridano che si debbano deminuire le divozioni esterne e proibire che si aumentino.*

regimine partes tribuendae, et collecta nimium contractaque in centrum auctoritas dispertienda. — Romana consilia sacris negotiis gerendis immutari pariter volunt ; in primis autem tum quod a *Sancto Officio* tum quod ab *Indice* appellatur. — Item ecclesiastici regiminis actionem in re politica et sociali variandam contendunt, ut simul a civilibus ordinationibus exsulet, iisdem tamen se aptet ut suo illas spiritu imbuat. — In re morum, illud asciscunt americanistarum scitum, activas virtutes passivis anteponi oportere, atque illas prae istis exercitatione promoveri. — Clerum sic comparatum petunt ut veterem referat demissionem animi et paupertatem ; cogitatione insuper et facto cum modernismi praeceptis consentiat. — Sunt demum qui, magistris protestantibus dicto lubentissime audientes, sacrum ipsum in sacerdotio caelibatum sublatum desiderent. — Quid igitur in Ecclesia intactum relinquunt, quod non ab ipsis nec secundum ipsorum pronuntiata sit reformandum ?

Congr. romanas, praecipue S. Officii et Indicis ;

Actionem potest. eccles. in re politica et sociali ;

Studia virtutum (ex americanismo).

Disciplinam cleri, quidam etiam caelibatum.

In tota hac modernistarum doctrina exponenda, Venerabiles Fratres, videbimur forte alicui diutius immorati. Id tamen omnino oportuit, tum ne, ut assolet, de ignoratione rerum suarum ab illis reprehendamur ; tum ut pateat, cum de modernismo est quaestio, non de vagis doctrinis agi nulloque inter se nexu coniunctis, verum de uno compactoque veluti corpore, in quo si unum admittas, cetera necessario sequantur. Ideo didactica fere ratione usi sumus, nec barbara aliquando respuimus verba, quae modernistae usurpant.

Excusat Pontifex amplam tractationem et verba aliquando barbara.

III. Modernismi universi reprobatio et consectaria

III. **Modernismi universi reprobatio et consectaria.**

Iam systema universum uno quasi obtutu respicientes, nemo mirabitur si sic illud definimus, ut omnium haereseon collectum esse affirmemus. Certe si quis hoc sibi proposuisset, omnium quotquot fuerunt circa fidem errores sucum veluti ac sanguinem in unum conferre, rem numquam plenius perfecisset, quam modernistae perfecerunt [1]. Immo vero tanto hi ulterius progressi sunt, ut, non modo catholicam religionem, sed omnem penitus, quod iam innuimus, religionem deleverint. Hinc enim rationalistarum plausus : hinc qui liberius apertiusque inter rationalistas loquuntur, nullos se efficaciores quam modernistas auxiliatores invenisse gratulantur.

Systema universum est collectus omnium haereseon, et ut tale plausu excipitur.

Redeamus enimvero tantisper, Venerabiles Fratres, ad exitiosissimam illam *agnosticismi* doctrinam. Ea scilicet, ex parte intellectus, omnis ad Deum via praecluditur homini, dum aptior sterni putatur ex parte cuiusdam animi sensus et actionis. Sed hoc quam perperam, quis non videat ? Sensus enim animi actioni rei respon-

Ex agnosticismi doctrina, omnem viam ad Deum praecluduni, frustra tentata

---

[1] Versio gall. : *Maintenant, embrassant d'un seul regard tout le système, qui pourra s'étonner que Nous le définissions le rendez-vous de toutes les hérésies ? Si quelqu'un s'était donné la tâche de recueillir toutes les erreurs qui furent jamais contre la foi, et d'en concentrer la substance et comme le suc en une seule, véritablement il n'eût pas mieux réussi ;* italica vero : *Ora, se quasi di un solo sguardo abbracciamo l'intero sistema, niuno si stupirà ove Noi lo definiamo, affermando esser esso la sintesi di tutte le eresie. Certo, se taluno si fosse proposto di concentrare quasi il succo ed il sangue di quanti errori circa la fede furono sin ora ascritti, non avrebbe mai potuto riuscire a far meglio di quel che han fatto i modernisti.*

via sensus et actionis.

det, quam intellectus vel externi sensus proposuerint. Demito intellectum ; homo externos sensus, ad quos iam fertur, proclivius sequetur. Perperam iterum ; nam phantasiae quaevis de sensu religioso communem sensum non expugnabunt : communi autem sensu docemur, perturbationem aut occupationem animi quampiam, non adiumento sed impedimento esse potius ad investigationem veri, veri inquimus ut in se est ; nam verum illud alterum *subiectivum*, fructus interni sensus et actionis, si quidem ludendo est aptum, nihil admodum homini confert, cuius scire maxime interest sit necne extra ipsum Deus, cuius in manus aliquando incidet. — *Experientiam* enimvero tanto operi adiutricem inferunt. Sed quid haec ad sensum illum animi adiciat ? Nil plane, praeterquam quod vehementiorem faciat ; ex qua vehementia fiat proportione firmior persuasio de veritate obiecti. Iam haec duo profecto non efficiunt ut sensus ille animi desinat esse sensus, neque eius immutant naturam, semper deceptioni obnoxiam, nisi regatur intellectu ; immo vero illam confirmant et iuvant, nam sensus quo intensior, eo potiore iure est sensus. — Cum vero de religioso sensu hic agamus deque experientia in eo contenta, nostis probe, Venerabiles Fratres, quanta in hac re prudentia sit opus, quanta item doctrina quae ipsam regat prudentiam. Nostis ex animorum usu, quorundam praecipue in quibus eminet sensus ; nostis ex librorum consuetudine, qui de ascesi tractant ; qui quamvis modernistis in nullo sunt pretio, doctrinam tamen longe solidiorem, subtilioremque ad observandum sagacitatem prae se ferunt, quam ipsi sibi arrogant.

Sensus, etiam experientia adiutus, non valebit, pro sensu communi, ad Dei notitiam comparandam.

Prudentia et doctrina opus est in religioso sensu tractando.

Quidni fidant tam multorum experientia, intima de devio modernistarum itinere ?

Equidem Nobis amentis esse videtur aut saltem imprudentis summopere pro veris, nulla facta investigatione, experientias intimas habere, cuiusmodi modernistae venditant. Cur vero, ut per transcursum dicamus, si harum experientiarum tanta vis est ac firmitas, non eadem tribuatur illi quam plura catholicorum milia se habere asserunt de devio itinere quo modernistae incedunt ? Haecne tantum falsa atque fallax ? Hominum autem pars maxima hoc firmiter tenet tenebitque semper, sensu solum et experientia, nullo mentis ductu atque lumine, ad Dei notitiam pertingi numquam posse. Restat ergo iterum atheismum ac religio nulla. — Nec modernistae meliora sibi promittant ex asserta *symbolismi* doctrina. Nam si quaevis intellectualia, ut inquiunt, elementa nihil nisi Dei symbola sunt ; ecquid symbolum non sit ipsum Dei nomen aut personalitatis divinae ; quod si ita, iam de divina personalitate ambigi poterit, patetque ad pantheismum via. — Eodem autem, videlicet ad purum putumque pantheismum, ducit doctrina alia de *immanentia divina*. Etenim hoc quaerimus : an eiusmodi *immanentia* Deum ab homine distinguat necne ? Si distinguit, quid tum a catholica doctrina differt aut doctrinam de externa revelatione cur reicit ? Si non distinguit, pantheismum habemus. Atqui *immanentia* haec modernistarum vult atque admittit omne conscientiae phaenomenon ab homine ut homo est proficisci. Legitima ergo ratiocinatio inde infert unum idemque esse Deum cum homine : ex quo pantheismus. — Distinctio demum, quam praedicant, inter scientiam et fidem, non aliam admittit consecutionem. Obiectum enim scientiae in cognoscibilis realitate ponunt, fidei e contra in incognoscibilis. Iamvero incognoscibile inde omnino constituitur, quod inter obiectam materiam et intellectum nulla adsit proportio. Atqui hic proportionis defectus numquam, nec in modernistarum doctrina, auferri potest. Ergo incognoscibile credenti aeque ac philosopho incognoscibile semper

Symbolismus etiam viam patere sinit pantheismo.

Ad hunc ducit doctrina de immanentia divina.

Ex obiecto quod ei assignant, fides est realitatis incognoscibilis, quae anima mundi esse potest.

manebit. Ergo si qua habebitur religio, haec erit realitatis incognoscibilis ; quae cur etiam mundi animus esse nequeat, quem rationalistae quidam admittunt, non videmus profecto. — Sed haec modo sufficiant ut abunde pateat quam multiplici itinere doctrina modernistarum ad atheismum trahat et ad religionem omnem abolendam. Equidem protestantium error primus hac via gradum iecit ; sequitur modernistarum error ; proxime atheismus ingredietur.

Multis modis itaque modernistarum doctrina ad atheismum trahit.

IV. Modernismi causae

IV. **Modernismi causae.**

Morales *Modernismi causae.*

Ad penitiorem modernismi notitiam, et ad tanti vulneris remedia aptius quaerenda, iuvat nunc, Venerabiles Fratres, causas aliquantum scrutari unde sit ortum aut nutritum malum.

Proxima causa, error ; remotae, curiositas ac superbia.

Proximam continentemque causam in errore mentis esse ponendam, dubitationem non habet. Remotas vero binas agnoscimus, curiositatem et superbiam. — Curiositas, ni sapienter cohibeatur, sufficit per se una ad quoscumque explicandos errores. Unde Gregorius XVI decessor Noster iure scribebat : [1] *Lugendum valde est quonam prolabantur humanae rationis deliramenta, ubi quis novis rebus studeat, atque contra Apostoli monitum nitatur plus sapere quam oporteat sapere, sibique nimium praefidens, veritatem quaerendam autumet extra catholicam Ecclesiam, in qua absque vel levissimo erroris caeno ipsa invenitur.*

Malum curiositatis.

— Sed longe maiorem ad occaecandum animum et in errorem inducendum cohibet efficientiam superbia : quae in modernismi doctrina quasi in domicilio collocata, ex ea undequaque alimenta concipit, omnesque induit aspectus. Superbia enim sibi audacius praefidunt, ut tamquam universorum normam se ipsi habeant ac proponant. Superbia vanissime gloriantur quasi uni sapientiam possideant, dicuntque elati atque inflati : *Non sumus sicut ceteri homines ;* et ne cum ceteris comparentur, nova quaeque etsi absurdissima amplectuntur et somniant. Superbia subiectionem omnem abiciunt contenduntque auctoritatem cum libertate componendam. Superbia sui ipsorum obliti, de aliorum reformatione unice cogitant, nullaque est apud ipsos gradus, nulla vel supremae potestatis reverentia. Nulla profecto brevior et expeditior ad modernismum est via, quam superbia. Si qui catholicus e laicorum coetu, si quis etiam sacerdos christianae vitae praecepti sit immemor, quo iubemur abnegare nos ipsi si Christum sequi velimus, nec auferat superbiam de corde suo ; nae is ad modernistarum errores amplectendos aptissimus est quam qui maxime ! — Quare, Venerabiles Fratres, hoc primum vobis officium esse oportet superbis eiusmodi hominibus obsistere, eos tenuioribus atque obscurioribus muneribus occupare, ut eo amplius deprimantur quo se tollunt altius et ut, humiliore loco positi, minus habeant ad nocendum potestatis. Praeterea tum ipsi per vos tum per seminariorum moderatores, alumnos sacri cleri scrutemini diligentissime ; et si quos superbo ingenio repereritis, eos fortissime a sacerdotio repellatis. Quod utinam peractum semper fuisset ea qua opus erat vigilantia et constantia !

Malae superbiae effectus in modernistis.

Quare sunt humiliandi.

Superbi a sacerdotio repellendi.

Quod si a moralibus causis ad eas quae ab intellectu sunt veniamus, prima ac potissima occurret ignorantia. — Enimvero modernistae, quotquot sunt, qui doctores in Ecclesia esse ac videri

Intellectuales *causae.*

a) Ignoratio scholasti-

[1] Ep. Encycl. *Singulari Nos*, 7 kal. iul. 1834.

cae philosophiae.

volunt, modernam philosophiam plenis buccis extollentes aspernatique scholasticam, non aliter illam, eius fuco et fallaciis decepti, sunt amplexi, quam quod alteram ignorantes prorsus, omni argumento caruerunt ad notionum confusionem tollendam et ad sophismata refellenda. Ex conubio autem falsae philosophiae cum fide illorum systema, tot tantisque erroribus abundans, ortum habuit.

b) Ingeniosa studiositas in propagando systemate.

Cui propagando utinam minus studii et curarum impenderent ! Sed eorum tanta est alacritas, adeo indefessus labor, ut plane pigeat tantas insumi vires ad Ecclesiae perniciem, quae, si recte adhibitae, summo forent adiumento. — Gemina vero ad fallendos animos utuntur arte ; primum enim complanare quae obstant nituntur, tum autem quae prosint studiosissime perquirunt atque impigre patientissimeque adhibent. — Tria sunt potissimum quae suis illi conatibus adversari sentiunt : scholastica philosophandi methodus, Patrum auctoritas et traditio, magisterium ecclesiasticum. Contra haec acerrima illorum pugna. Idcirco philosophiam ac theologiam scholasticam derident passim atque contemnunt. Sive id ex ignoratione faciant sive ex metu, sive potius ex utraque causa, certum est studium novarum rerum cum odio scholasticae methodi coniungi semper ; nullumque est indicium manifestius quod quis modernismi doctrinis favere incipiat, quam cum incipit scholasticam horrere methodum. Meminerint modernistae ac modernistarum studiosi damnationem, qua Pius IX censuit reprobandam propositionem quae diceret [1] : *Methodus et principia, quibus antiqui doctores scholastici theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt* [2]. — Traditionis vero vim et naturam callidissime pervertere elaborant, ut illius momentum ac pondus eludant. Stabit tamen semper catholicis auctoritas Nicaenae Synodi II, quae damnavit *eos qui audent.... secundum scelestos haereticos ecclesiasticas traditiones spernere et novitatem quamlibet excogitare..... aut excogitare prave aut astute ad subvertendum quicquam ex legitimis traditionibus Ecclesiae catholicae.* Stabit Synodi Constantinopolitanae IV professio : *Igitur regulas, quae sanctae catholicae et apostolicae Ecclesiae tam a sanctis famosissimis Apostolis, quam ab orthodoxorum universalibus necnon et localibus Conciliis vel etiam a quolibet deiloquo Patre ac magistro Ecclesiae traditae sunt servare ac custodire profitemur.* Unde Romani Pontifices Pius IV itemque huius nominis IX in professione fidei haec quoque addi voluerunt : *Apostolicas et ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector.* — Nec secus quam de Traditione, iudicant modernistae de sanctissimis Ecclesiae Patribus. Eos temeritate summa traducunt vulgo ut omni quidem cultu dignissimos, ast in re critica et historica ignorantiae summae, quae, nisi ab aetate qua vixerunt, excusationem non habeat.

Odium methodi scholasticae est indicium inclinationis in modernismum. Propositio a Pio IX damnata.

Traditionis vim ac naturam pervertunt, contra decreta Conciliorum et profess. fidei Pii IV et Pii IX.

Temere de Patribus iudicant.

Auctoritatem magisterii infirmare conantur.

Denique ipsius ecclesiastici magisterii auctoritatem toto studio minuere atque infirmare conantur, tum eius originem, naturam, iura sacrilege pervertendo, tum contra illam adversariorum calum-

---

[1] Syll. prop. 13.

[2] Versio gallica : *La méthode et les principes qui ont servi aux antiques docteurs scolastiques dans la culture de la théologie, ne répondent plus aux exigences de notre temps ni au progrès des sciences ;* italica vero : *Il metodo e i principi, con cui gli antichi dottori scolastici trattarono la teologia, più non si confanno ai bisogni dei nostri tempi ed ai progressi della scienza.*

nias libere ingeminando. Valent enim de modernistarum grege, quae maerore summo Decessor Noster scribebat : *Ut mysticam Sponsam Christi, qui lux vera est, in contemptum et invidiam vocarent tenebrarum filii consuevere in vulgus eam vecordi calumnia impetere, et, conversa rerum nominumque ratione et vi, compellare obscuritatis amicam, altricem ignorantiae, scientiarum lumini et progressui infensam* [1]. — Quae cum sint ita, Venerabiles Fratres, mirum non est, si catholicos homines, qui strenue pro Ecclesia decertant, summa malevolentia et livore modernistae impetunt. Nullum est iniuriarum genus quo illos non lacerent : sed ignorantiae passim pervicaciaeque accusant. Quod si refellentium eruditionem et vim pertimescant, efficaciam derogant coniurato silentio. Quae quidem agendi ratio cum catholicis eo plus habet invidiae, quod, eodem tempore nulloque modo adhibito, perpetuis laudibus evehunt quotquot cum ipsis consentiunt ; horum libros nova undique spirantes grandi plausu excipiunt ac suspiciunt : quo quis audentius vetera evertit, traditionem et magisterium ecclesiasticum respuit, eo sapientiorem praedicant ; denique, quod quisque bonus horreat, si quem Ecclesia damnatione perculerit, hunc, facto agmine, non solum palam et copiosissime laudant, sed ut veritatis martyrem paene venerantur. — Toto hoc, tum laudationum tum improperiorum strepitu, percussae ac turbatae iuniorum mentes, hinc ne ignorantes audiant, inde ut sapientes videantur, cogente intus curiositate ac superbia, dant victas saepe manus ac modernismo se dedunt.

Dum vere catholicos homines iniuriis lacerant, modernistae laudibus evehunt secum consentientes. Damnatum ab Ecclesia fere pro martyre habent.

His turbatae mentes iuniorum decipiuntur.

V. Modernismi effectus

Sed iam ad artificia haec pertinent, quibus modernistae merces suas vendunt. Quid enim non moliuntur ut asseclarum numerum augeant? In sacris Seminariis, in Universitatibus studiorum magisteria aucupantur, quae sensim in pestilentiae cathedras vertunt. Doctrinas suas, etsi forte implicite, in templis ad contionem dicentes inculcant ; apertius in congressibus enuntiant ; in socialibus institutis intrudunt atque extollunt. Libros, ephemerides, commentaria suo vel alieno nomine edunt. Unus aliquando idemque scriptor multiplici nomine utitur, ut simulata auctorum multitudine incauti decipiantur. Brevi, actione, verbis, prelo nihil non tentant, ut eos febri quadam phreneticos diceres. — Haec autem omnia quo fructu? Iuvenes magno numero deflemus, egregiae quidem illos spei, quique Ecclesiae utilitatibus optimam navarent operam, a recto tramite deflexisse. Plurimos etiam dolemus, qui, quamvis non eo processerint, tamen corrupto quasi aere hausto, laxius admodum cogitare, eloqui, scribere consuescunt quam catholicos decet [2]. Sunt hi de laicorum coetu, sunt etiam de sacerdotum numero ; nec, quod minus fuisset exspectandum, in ipsis religiosorum familiis desi-

Modernistarum artificia.

V. **Modernismi effectus.**

Multiplicis eorum actionis.

Tristes deplorat Pontifex effectus in iunioribus, in laicis, in sacerdotibus, in religiosis ;

---

[1] Motu pr. *Ut mysticam*, 14 martii 1891.

[2] Versio gallica : *Un autre spectacle encore nous attriste : c'est que tant d'autres catholiques, n'allant certes pas aussi loin, aient pris néanmoins l'habitude, comme s'ils eussent respiré un air contaminé, de penser, parler, écrire, avec plus de liberté qu'il ne convient à des catholiques* ; italica vero : *Piangiamo moltissimi, che, sebbene non giunti tant'oltre, pure, respirata un'aria corrotta, sogliono pensare, parlare, scrivere più liberamente che non si convenga a cattolici.*

In modo quo tractantur res biblicae, historia, traditiones populares, sacrae reliquiae.

Celebritatis avidi, magis spiritu quam operibus nocent.

derantur. Rem biblicam ad modernistarum leges tractant. In conscribendis historiis, specie asserendae veritatis, quicquid Ecclesiae maculam videtur aspergere, id, manifesta quadam voluptate, in lucem diligentissime ponunt. Sacras populares traditiones, apriorismo quodam ducti, delere omni ope conantur. Sacras Reliquias vetustate commendatas despectui habent. Vano scilicet desiderio feruntur ut mundus de ipsis loquatur; quod futurum non autumant si ea tantum dicant, quae semper quaeve ab omnibus sunt dicta. Interea suadent forte sibi obsequium se praestare Deo et Ecclesiae : reapse tamen offendunt gravissime, non suo tantum ipsi opere, quantum ex mente qua ducuntur, et quia perutilem operam modernistarum ausibus conferunt [1].

VI. Remedia

VI. **Remedia.** *Inefficax, ob abusum, remedium Leonis XIII. Efficaciora remedia quaerit Pontifex et zelum excitat Ordinariorum praesertim et capitum familiarum religiosarum.*

Huic tantorum errorum agmini clam aperteque invadenti Leo XIII decessor Noster fel. rec., praesertim in re biblica, occurrere fortiter dicto actuque conatus est. Sed modernistae, ut iam vidimus, non his facile terrentur armis : observantiam demissionemque animi affectantes summam, verba Pontificis Maximi in suas partes detorserunt, actus in alios quoslibet transtulere. Sic malum robustius in dies factum. Quamobrem, Venerabiles Fratres, moras diutius non interponere decretum est, atque efficaciora moliri. — Vos tamen oramus et obsecramus, ne in re tam gravi vigilantiam, diligentiam, fortitudinem vestram desiderari vel minimum patiamini. Quod vero a vobis petimus et exspectamus, idipsum et petimus aeque et exspectamus a ceteris animarum pastoribus, ab educatoribus et magistris sacrae iuventutis, in primis autem a summis religiosarum familiarum magistris.

De studiis sacris. I. Philosophia scholastica, ad mentem S. Thomae, sit eorum fundamentum. Confirmantur decreta Leonis XIII.

I. Primo igitur ad studia quod attinet, volumus probeque mandamus ut philosophia scholastica studiorum sacrorum fundamentum ponatur. — Utique, *si quid a doctoribus scholasticis vel nimia subtilitate quaesitum, vel parum considerate traditum ; si quid cum exploratis posteriorис aevi doctrinis minus cohaerens vel denique quoquo modo non probabile ; id nullo pacto in animo est actati nostrae ad imitandum proponi* [2]. Quod rei caput est philosophiam scholasticam cum sequendam praescribimus, eam praecipue intellegimus, quae a sancto Thoma Aquinate est tradita [3] : de qua quicquid a Decessore Nostro sancitum est, id

---

[1] Versio gallica : *Ils sont enfin possédés du vain désir de faire parler d'eux ; ce qui n'arriverait pas, ils le comprennent bien, s'ils disaient comme on a toujours dit jusqu'ici. Peut-être en sont-ils venus à se persuader qu'en cela ils servent Dieu et l'Église : en réalité ils les offensent, moins peut-être par leurs œuvres mêmes, que par l'esprit qui les anime et par le concours qu'ils prêtent aux audaces des modernistes ;* italica vero : *Insomma li punge la vana bramosia che il mondo parli di loro ; il che si persuadono che non sarà, se dicono soltanto quello che sempre e da tutti fu detto. Intanto si danno forse a credere di prestare ossequio a Dio ed alla Chiesa ; ma in realtà gravissimamente li offendono, non tanto per quel che fanno, quanto per l'intenzione con cui operano e per l'aiuto che prestano utilissimo agli ardimenti dei modernisti.*

[2] Leo XIII, Enc. *Aeterni Patris.*

[3] Versio gallica : *Il va sans dire, que « s'il se rencontre quelque chose chez les docteurs scolastiques que l'on puisse regarder comme excès de subtilité ou qui ne cadre pas avec les découvertes des temps postérieurs, ou qui n'ait enfin aucune espèce*

omne vigere volumus, et qua sit opus instauramus et confirmamus, stricteque ab universis servari iubemus. Episcoporum erit, sicubi in Seminariis neglecta haec fuerint, ea ut in posterum custodiantur urgere atque exigere. Eadem religiosorum Ordinum moderatoribus praecipimus. Magistros autem monemus ut rite hoc teneant, Aquinatem deserere, praesertim in re metaphysica non sine magno detrimento esse [1].

Theologiae studium promovendum, etiam positivae, sine detrimento scholasticae.

Hoc ita posito philosophiae fundamento, theologicum aedificium exstruatur diligentissime. — Theologiae studium, Venerabiles Fratres, quanta potestis ope provehite, ut clerici e seminariis egredientes praeclara illius existimatione magnoque amore imbuantur, illudque semper pro deliciis habeant. Nam *in magna et multiplici disciplinarum copia quae menti veritatis cupidae obicitur, neminem latet sacram Theologiam ita principem sibi locum vindicare, ut vetus sapientium effatum sit, ceteris scientiis et artibus officium incumbere, ut ei inserviant ac velut ancillarum more famulentur* [2]. Addimus heic, eos etiam Nobis laude dignos videri, qui, incolumi reverentia erga Traditionem et Patres et ecclesiasticum magisterium, sapienti iudicio catholicisque usi normis (quod non aeque omnibus accidit) theologiam positivam, mutuato a veri nominis historia lumine, collustrare studeant. Maior profecto quam antehac positivae theologiae ratio est habenda : id tamen sic fiat, ut nihil scholastica detrimenti capiat, iique reprehendantur, utpote qui modernistarum rem gerunt, quicumque positivam sic extollunt ut scholasticam theologiam despicere videantur.

Colendae disciplinae profanae, sine damno scientiae sacrae.

De profanis vero disciplinis satis sit revocare quae Decessor Noster sapientissime dixit [3] : *In rerum naturalium consideratione strenue allaboretis : quo in genere nostrorum temporum ingeniosa inventa et utiliter ausa, sicut iure admirantur aequales, sic posteri perpetua commendatione et laude celebrabunt.* Id tamen nullo sacrorum studiorum damno ; quod idem Decessor Noster gravissimis hisce verbis prosecutus monuit [4] : *Quorum causam errorum si quis diligentius investigaverit, in eo potissimum sitam esse intelleget, quod nostris hisce temporibus, quanto rerum naturalium studia vehementius fervent, tanto magis severiores altioresque disciplinae deflonuerint ; quaedam enim fere in oblivione hominum conticescunt ; quaedam remisse leviterque tractantur, et quod indignum est, splendore pristinae dignitatis delcto, pravitate sententiarum et immanibus opinionum portentis*

---

de probabilité ; il est bien loin de Notre esprit de vouloir le proposer à l'imitation des générations présentes ». Et quand nous prescrivons la philosophie scolastique, ce que Nous entendons surtout par là, — ceci est capital, — c'est la philosophie que nous a léguée le Docteur Angélique ; italica vero : *Bene inteso che, « se dai dottori scolastici furono agitate questioni troppo sottili o fu alcun che trattato con poca considerazione : se fu detta cosa che mal si affaccia con dottrine accertate dei secoli seguenti, ovvero in qualsivoglia modo non ammissibile ; non è nostra intenzione che tutto ciò debba servir d'esempio da imitare anche ai dì nostri. » Ciò che monta anzi tutto è che la filosofia scolastica, che noi ordiniamo di seguire, si debba precipuamente intendere quella di S. Tommaso di Aquino.*

[1] Versio gallica : *Et que les professeurs sachent bien, que s'écarter de saint Thomas, surtout dans les questions métaphysiques, ne va pas sans détriment grave ;* italica vero : *Ammoniamo poi quelli che insegnano, di ben persuadersi che il discostarsi dall'Aquinate, specialmente in cose metafisiche, non avviene senza grave danno.*

[2] Leo XIII, Litt. ap. *In magna,* 10 dec. 1889.

[3] Alloc. 7 martii 1880.

[4] *Loc. cit.*

inficiuntur. Ad hanc igitur legem naturalium disciplinarum studia in sacris seminariis temperari praecipimus.

Delectus moderatorum et magistrorum. Quinam sint arcendi vel removendi.

II. His omnibus praeceptionibus tum Nostris tum Decessoris Nostri oculos adici oportet cum de Seminariorum vel Universitatum catholicarum moderatoribus et magistris eligendis agendum erit. — Quicumque modo quopiam modernismo imbuti fuerint, ii, nullo habito rei cuiusvis respectu, tum a regendi tum a docendi munere arceantur; eo si iam funguntur, removeantur; item qui modernismo clam aperteve favent, aut modernistas laudando eorumque culpam excusando, aut Scholasticam et Patres et Magisterium ecclesiasticum carpendo, aut ecclesiasticae potestati, in quocumque ea demum sit, oboedientiam detrectando; item qui in historica re, vel archeologica, vel biblica nova student; item qui sacras neglegunt disciplinas, aut profanas anteponere videntur [1]. — Hoc in negotio, Venerabiles Fratres, praesertim in magistrorum delectu, nimia numquam erit animadversio et constantia; ad doctorum enim exemplum plerumque componuntur discipuli. Quare, officii conscientia freti, prudenter hac in re ac fortiter agitote.

Delectus severus eorum qui sacris initiari postulent.

Philosophiae schol. fit condicio laureae Theologiae et Iuris can.

Ad omnes extenditur decretum 1896 de celebrandis Universitatibus.

Civilis Universitas non

Pari vigilantia et severitate ii sunt cognoscendi ac deligendi, qui sacris initiari postulent. Procul, procul esto a sacro ordine novitatum amor; superbos et contumaces animos odit Deus! — Theologiae ac Iuris canonici laurea nullus in posterum donetur, qui statum curriculum in scholastica philosophia antea non elaboraverit. Quod si donetur, inaniter donatus esto. — Quae de celebrandis Universitatibus Sacrum Consilium Episcoporum et Religiosorum negotiis praepositum clericis Italiae tum saecularibus tum regularibus praecepit anno MDCCCXCVI, ea ad nationes omnes posthac pertinere decernimus. — Clerici et sacerdotes qui catholicae cuipiam Universitati vel Instituto item catholico nomen dederint, disciplinas, de quibus magisteria in his fuerint, in civili Universitate ne ediscant. Sicubi id permissum, in posterum ut ne fiat edicimus [2]. — Episcopi,

---

[1] Versio gallica : *Qui d'une manière ou d'une autre se montre imbu du modernisme, sera exclu, sans merci, de la charge de directeur ou de professeur : l'occupant déjà, il en sera retiré ; de même qui favorise le modernisme, soit en vantant les modernistes ou en excusant leur conduite coupable, soit en critiquant la scolastique, les Saints-Pères, le Magistère de l'Église, soit en refusant obéissance à l'autorité ecclésiastique, quel qu'en soit le dépositaire ; de même qui, en histoire, en archéologie, en exégèse biblique, trahit l'amour de la nouveauté ; de même, enfin, qui néglige les sciences sacrées ou paraît leur préférer les profanes* ; italica vero : *Chiunque in alcun modo sia infetto di modernismo, senza riguardi di sorta, si tenga lontano dall'ufficio così di reggere e così d'insegnare ; se già si trovi con tale incarico, ne sia rimosso. Parimente si faccia con chiunque o in secreto o apertamente favorisce il modernismo, sia lodando i modernisti, sia attenuando la loro colpa, sia criticando la scolastica, i Padri, il magistero ecclesiastico, sia ricusando obbedienza alla potestà ecclesiastica da qualunque persona essa si eserciti ; e similmente con chi in materia storica, archeologica e biblica si mostri amante di novità ; e finalmente, con quelli altresì che non si curano degli studi sacri o paiono a questi anteporre i profani.*

[2] Gallica versio : *Défense est faite aux clercs et aux prêtres qui ont pris quelque inscription dans une Université ou Institut catholique de suivre, pour les matières qui y sont proposées, les cours des Universités civiles. Si cela a été permis quelque part, Nous l'interdisons pour l'avenir* ; italica vero : *I chierici e sacerdoti iscritti ad un Istituto o ad una Università cattolica non potranno seguire nelle Università civili quei corsi, di cui vi sieno cattedre negli Instituti cattolici ai quali essi appartengono. Se in alcun luogo si è ciò permesso per lo passato, ordiniamo che più non si conceda nell'avvenire.*

qui huiusmodi Universitatibus vel Institutis moderandis praesunt, curent diligentissime ut quae hactenus imperavimus, ea constanter serventur.

est a clericis adcunda de disciplinis quas audiunt in catholica.

III. Episcoporum pariter officium est modernistarum scripta quaeve modernismum olent provehuntque, si in lucem edita ne legantur cavere, si nondum edita prohibere ne edantur. — Item libri omnes, ephemerides, commentaria quaevis huius generis neve adulescentibus in Seminariis neve auditoribus in Universitatibus permittantur [1] : non enim minus haec nocitura, quam quae contra mores conscripta ; immo etiam magis, quod christianae vitae initia vitiant. — Nec secus iudicandum de quorundam catholicorum scriptionibus, hominum ceteroqui non malae mentis, sed qui theologicae disciplinae expertes ac recentiore philosophia imbuti, hanc cum fide componere nituntur et ad fidei, ut inquiunt, utilitates transferre. Hae, quia nullo metu versantur ob auctorum nomen bonamque existimationem, plus periculi afferunt ut sensim ad modernismum quis vergat.

Exsecutio commissa Epis qui praesunt Univers. vel Instit.

Cautiones de prohibendis vel arcendis scriptis noxiis.

Generatim vero, Venerabiles Fratres, ut in re tam gravi praecipiamus, quicumque in vestra uniuscuiusque dioecesi prostant libri ad legendum perniciosi, ii ut exsulent, fortiter contendite. sollemni etiam interdictione usi. Etsi enim Apostolica Sedes ad huiusmodi scripta e medio tollenda omnem operam impendat, adeo tamen iam numero crevere, ut vix notandis omnibus pares sint vires. Ex quo fit, ut serior quandoque paretur medicina, cum per longiores moras malum invaluit. Volumus igitur ut sacrorum Antistites, omni metu abiecto, prudentia carnis deposita, malorum clamoribus posthabitis, suaviter quidem sed constanter suas quisque partes suscipiant ; memores quae Leo XIII in Constitutione apostolica *Officiorum* praescribebat : *Ordinarii, etiam tamquam Delegati Sedis Apostolicae, libros aliaque scripta noxia in sua dioecesi edita vel diffusa proscribere et e manibus fidelium auferre studeant.* Ius quidem his verbis tribuitur sed etiam officium mandatur. Nec quispiam hoc munus officii implevisse autumet, si unum alterumve librum ad Nos detulerit, dum alii bene multi dividi passim ac pervulgari sinuntur. — Nihil autem vos teneat, Venerabiles Fratres, quod forte libri alicuius auctor ea sit alibi facultate donatus, quam vulgo *Imprimatur* appellant : tum quia simulata esse possit, tum quia vel neglegentius data vel benignitate nimia nimiave fiducia de auctore concepta, quod postremum in Religiosorum forte Ordinibus aliquando evenit [2]. Accedit quod, sicut non idem omnibus convenit cibus, ita libri qui altero in loco sint adiaphori, nocentes in altero ob rerum complexus esse queunt. Si igitur Episcopus, audita prudentum sententia, horum etiam librorum aliquem in sua dioecesi notandum censuerit, potestatem ultro facimus immo et officium mandamus. Res utique decenter fiat, prohibitionem, si sufficiat, ad clerum unum coercendo ; integro tamen bibliopolarum catholicorum officio libros ab Episcopo notatos minime venales habendi. — Et quoniam de his sermo incidit,

Zelus excitatur Episcoporum,

---

[1] Versio gallica : *Que tous les livres, journaux, revues de cette nature ne soient pas laissés aux mains des élèves dans les Séminaires ou dans les Universités* ; italica vero : *Qualsivoglia libro o giornale o periodico di tal genere non si dovrà mai permettere o agli alunni dei Seminarii o agli uditori delle Università cattoliche.*

[2] Versio gallica : *Ce qui arrive peut-être quelquefois dans les Ordres religieux* ; italica vero : *Il quale ultimo caso può talora avverarsi negli Ordini religiosi.*

Etiam de bibliopolis.

vigilent Episcopi ne, lucri cupiditate, malam librarii mercentur mercem : certe in aliquorum indicibus modernistarum libri abunde nec parva cum laude proponuntur. Hos, si oboedientiam detrectent, Episcopi, monitione praemissa, bibliopolarum catholicorum titulo privare ne dubitent ; item potioreque iure si episcopales audiant : qui vero pontificio titulo ornantur, eos ad Sedem Apostolicam deferant. — Universis demum in memoriam revocamus, quae memorata apostolica Constitutio *Officiorum* habet, articulo XXVI : *Omnes, qui facultatem apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos, nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet aut ephemerides ab Ordinariis locorum proscriptas, nisi iis in apostolico indulto expressa facta fuerit potestas legendi ac retinendi libros a quibuscumque damnatos.*

Cautiones de censura praevia librorum.

IV. Nec tamen pravorum librorum satis est lectionem impedire ac venditionem ; editionem etiam prohiberi oportet. Ideo edendi facultatem Episcopi severitate summa impertiant. — Quoniam vero magno numero ea sunt ex Constitutione *Officiorum*, quae Ordinarii permissionem ut edantur postulent, nec ipse per se Episcopus praecognoscere universa potest ; in quibusdam dioecesibus ad cognitionem faciendam censores ex officio sufficienti numero destinantur. Huiusmodi censorum institutum laudamus quam maxime : illudque ut ad omnes dioeceses propagetur non hortamur modo sed omnino praescribimus. In universis igitur curiis episcopalibus censores ex officio adsint, qui edenda cognoscant : hi autem e gemino clero eligantur, aetate, eruditione, prudentia commendati, quique in doctrinis probandis improbandisque medio tutoque itinere eant [1]. Ad illos scriptorum cognitio deferatur, quae ex articulis XLI et XLII memoratae Constitutionis venia ut edantur indigent. Censor sententiam scripto dabit. Ea si faverit, Episcopus potestatem edendi faciet per verbum *Imprimatur*, cui tamen praeponetur formula *Nihil obstat* ascripto censoris nomine. — In Curia romana, non secus ac in ceteris omnibus, censores ex officio instituantur. Eos, audito prius Cardinali in Urbe Pontificis Vicario, tum vero annuente ac probante ipso Pontifice Maximo, Magister sacri Palatii apostolici designabit. Huius erit ad scripta singula cognoscenda censorem destinare. Editionis facultas ab eodem Magistro dabitur nec non a Cardinali Vicario Pontificis vel Antistite eius vices gerente, praemissa a censore, prout supra diximus, approbationis formula adiectoque ipsius censoris nomine. — Extraordinariis tantum in adiunctis ac per quam raro, prudenti Episcopi arbitrio, censoris mentio intermitti poterit. — Auctoribus censoris nomen patebit numquam antequam hic faventem sententiam ediderit ; ne quid molestiae censori exhibeatur vel dum scripta cognoscit, vel si editionem non probarit. — Censores e religiosorum familiis numquam eligantur, nisi prius moderatoris provinciae vel, si de Urbe agatur, moderatoris generalis secreto sententia audiatur ; is autem de eligendi moribus, scientia et doctrinae integritate pro officii conscientia testabitur. — Religiosorum moderatores de gravissimo officio monemus numquam sinendi aliquid a suis subditis typis edi, nisi

---

[1] Versio gallica : *Ils seront choisis parmi les prêtres du clergé tant séculier que régulier, recommandables par leur âge, leur science, leur prudence, et qui, en matière de doctrine à approuver ou à blâmer, se tiennent dans le juste milieu* ; italica vero : *Si scelgano questi dall'uno et dall'altro clero, uomini di età, di scienza e di prudenza, e che nel giudicare sappiano tenere il giusto mezzo.*

prius ipsorum et Ordinarii facultas intercesserit. — Postremum edicimus et declaramus, censoris titulum quo quis ornatur, nihil valere prorsus nec umquam posse afferri ad privatas eiusdem opiniones firmandas.

De parte quam clerici habeant in ephemeridibus.

His universe dictis, nominatim servari diligentius praecipimus, quae articulo 42 Constitutionis *Officiorum* in haec verba edicuntur: *Viri e clero saeculari prohibentur quominus, absque praevia Ordinariorum venia, diaria vel folia periodica moderanda suscipiant* [1]. Qua si qui venia perniciose utantur, ea, moniti primum, priventur. — Ad sacerdotes quod attinet, qui *correspondentium* vel *collaboratorum* nomine vulgo veniunt, quoniam frequentius evenit eos in ephemeridibus vel commentariis scripta edere modernismi labe infecta, videant Episcopi ne quid hi peccent, si peccarint moneant atque a scribendo prohibeant. Idipsum religiosorum moderatores ut praestent gravissime admonemus: qui si neglegentius agant, Ordinarii auctoritate Pontificis Maximi provideant. — Ephemerides et commentaria quae a catholicis scribuntur, quoad fieri possit, censorem designatum habeant. Huius officium erit folia singula vel libellos, postquam sint edita, opportune perlegere: si quid dictum periculose fuerit, id quam primum corrigendum iniungat. Eadem porro Episcopis facultas esto, etsi censor forte faverit.

De ephemerid. et commentariis catholicis.

Cautiones de conventibus sacerdotum. His reverentia erga Antistites commendatur.

V. Congressus publicosque coetus iam supra memoravimus, utpote in quibus suas modernistae opiniones tueri palam ac propagare student. — Sacerdotum conventus Episcopi in posterum haberi ne siverint, nisi rarissime. Quod si siverint, ea tantum lege sinent, ut nulla fiat rerum tractatio quae ad Episcopos Sedemve Apostolicam pertinent; ut nihil proponatur vel postuletur quod sacrae potestatis occupationem inferat; ut quicqud modernismum sapit, quicquid presbyterianismum vel laicismum, de eo penitus sermo conticescat. — Coetibus eiusmodi, quos singulatim, scripto, aptaque tempestate permitti oportet, nullus ex alia dioecesi sacerdos intersit, nisi litteris sui Episcopi commendatus. — Omnibus autem sacerdotibus animo ne excidant quae Leo XIII gravissime commendavit [2]: *Sancta sit apud sacerdotes Antistitum suorum auctoritas: pro certo habeant sacerdotale munus, nisi sub magisterio Episcoporum exerceatur, neque sanctum, nec satis utile, neque honestum futurum.*

Instituendum Consilium a vigilantia. Eiusdem ratio ac provincia.

VI. Sed enim, Venerabiles Fratres, quid iuverit iussa a Nobis praeceptionesque dari, si non haec rite firmiterque serventur? Id ut feliciter pro vobis cedat, visum est ad universas dioeceses proferre, quod Umbrorum Episcopi [3], ante annos plures, pro suis prudentissime decreverunt. *Ad errores, sic illi, iam diffusos expellendos atque ad impediendum quominus ulterius divulgentur, aut adhuc exstent impietatis magistri per quos perniciosi perpetuentur effectus qui ex illa divulgatione manarunt, sacer Conventus, sancti Caroli Borromaei vestigiis inhaerens, institui in unaquaque dioecesi decernit probatorum utriusque cleri consilium, cuius sit pervigilare an et quibus artibus novi errores serpant aut disseminentur atque Episcopum de hisce docere, ut collatis consiliis*

---

[1] Versio gallica: *Défense aux membres du clergé, tant séculier que régulier, de prendre la direction de journaux ou de revues sans la permission des Ordinaires*; italica vero: *È vietato ai sacerdoti secolari, senza previo permesso dell'Ordinario, prendere la direzione di giornali o di periodici.*

[2] Litt. Enc. *Nobilissima Gallorum*, 10 febr. 1884.

[3] Act. Consess. Epp. Umbriae, novembri 1849. Tit. II, art. 6.

remedia capiat, quibus id mali ipso suo initio exstingui possit, ne ad animarum perniciem magis magisque diffundatur, vel quod peius est in dies confirmetur et crescat. — Tale igitur Consilium, quod *a vigilantia* dici placet, in singulis dioecesibus institui quam primum decernimus. Viri qui in illud asciscantur, eo fere modo cooptabuntur, quo supra de censoribus statuimus [1]. Altero quoque mense statoque die cum Episcopo convenient : quae tractarint, decreverint, ea arcani lege custodiunto. — Officii munere haec sibi demandata habeant. Modernismi indicia ac vestigia tam in libris quam in magisteriis pervestigent vigilanter ; pro cleri iuventaeque incolumitate, prudenter sed prompte et efficaciter praescribant. — Vocum novitatem caveant meminerintque Leonis XIII monita [2] : *Probari non posse in catholicorum scriptis eam dicendi rationem quae, pravae novitati studens, pietatem fidelium videre videatur loquaturque novum christianae vitae ordinem, novas Ecclesiae praeceptiones, nova moderni animi desideria, novam socialem cleri vocationem, novam christianam humanitatem, aliaque id genus multa.* Haec in libris praelectionibus que ne patiantur. — Libros ne neglegant, in quibus piae cuiusque loci traditiones aut sacrae Reliquiae tractantur. Neu sinant eiusmodi quaestiones agitari in ephemeridibus vel in commentariis fovendae pietati destinatis, nec verbis ludibrium aut despectum sapientibus, nec stabilibus sententiis, praesertim, ut fere accidit, si quae affirmantur probabilitatis fines non excedunt vel praeiudicatis nituntur opinionibus [3].

Quid tenendum de sacris Reliquiis.

De sacris Reliquiis haec teneantur. Si Episcopi, qui uni in hac re possunt, certo norint Reliquiam esse subditiciam, fidelium cultu removeant. Si Reliquiae cuiuspiam auctoritates, ob civiles forte perturbationes vel alio quovis casu, interierint, ne publice ea proponatur nisi rite ab Episcopo recognita. Praescriptionis argumentum vel fundatae praesumptionis tunc tantum valebit, si cultus antiquitate commendetur ; nimirum pro decreto anno MDCCCXCVI a sacro Consilio Indulgentiis sacrisque Reliquiis cognoscendis edito, quo edicitur : *Reliquias antiquas conservandas esse in ea veneratione in qua hactenus fuerunt, nisi in casu particulari certa adsint argumenta eas falsas vel suppositicias esse.* — Cum autem de piis traditionibus iudicium fuerit, illud meminisse oportet : Ecclesiam tanta in hac re uti prudentia, ut traditiones eiusmodi ne scripto narrari permittat nisi cautione multa adhibita praemissaque declaratione

De pis traditionibus, disciplina Ecclesiae.

---

1 Versio gallica : *Les prêtres qui seront appelés à en faire partie seront choisis à peu près comme il a été dit à propos des censeurs* ; italica vero : *I membri di esse si sceglieranno colle stesse norme già prescritte pei censori dei libri.*

2 Instr. S. C. Neg. Eccl. extraord. 27 ian. 1902.

3 Versio gallica : *Ils surveilleront pareillement les ouvrages où l'on traite de pieuses traditions locales et de Reliques. Ils ne permettront pas que ces questions soient agitées dans les journaux, ni dans les revues destinées à nourrir la piété, ni sur un ton de persiflage et où perce le dédain, ni par manière de sentences sans appel, surtout s'il s'agit, comme c'est l'ordinaire, d'une thèse qui ne passe pas les bornes de la probabilité et qui ne s'appuie guère que sur des idées préconçues* ; italica vero : *Non transcurino i libri nei quali si tratti o delle pie tradizioni di ciascun luogo o delle sacre Reliquie. Non permettano che tali questioni si agitino nei giornali o in periodici destinati a fomentare la pietà, nè con espressioni che sappiano di ludibrio o di disprezzo, nè con affermazioni risolute, specialmente, come il più delle volte accade, quando ciò che si afferma o non passa i termini della probabilità o si basa su pregiudicate opinioni.*

ab Urbano VIII sancita ; quod etsi rite fiat, non tamen facti veritatem asserit, sed, nisi humana ad credendum argumenta desint, credi modo non prohibet. Sic plane sacrum Consilium legitimis ritibus tuendis, ab hinc annis XXX, edicebat [1] : *Eiusmodi apparitiones seu revelationes neque approbatas neque damnatas ab Apostolica Sede fuisse, sed tantum permissas tamquam pie credendas fide solum humana, iuxta traditionem quam ferunt, idoneis etiam testimoniis ac monumentis confirmatam.* Hoc qui teneat, metu omni vacabit. Nam Apparitionis cuiusvis religio, prout factum ipsum spectat et *relativa* dicitur, condicionem semper habet implicitam de veritate facti : prout vero *absoluta* est, semper in veritate nititur, fertur enim in personas ipsas Sanctorum qui honorantur. Similiter de Reliquiis affirmandum [2]. — Illud demum Consilio *vigilantiae* demandamus, ut ad socialia instituta itemque ad scripta quaevis de re sociali assidue ac diligenter adiciant oculos, ne quid in illis modernismi lateat, sed Romanorum Pontificum praeceptionibus respondeant.

Ad socialia instituta attendendum.

VII. Haec quae praecepimus ne forte oblivioni dentur, volumus et mandamus ut singularum dioecesum Episcopi, anno exacto ab editione praesentium litterarum, postea vero tertio quoque anno diligenti ac iurata enarratione referant ad Sedem Apostolicam de his quae hac Nostra Epistola decernuntur, itemque de doctrinis quae in clero vigent, praesertim autem in Seminariis ceterisque catholicis Institutis, iis non exceptis quae Ordinarii auctoritati non subsunt. Idipsum Moderatoribus generalibus Ordinum religiosorum pro suis alumnis iniungimus [3].

Praeceptae relationes Episcoporum et Moderatorum generalium ad S. Sedem.

Haec vobis, Venerabiles Fratres, scribenda duximus ad salutem omni credenti. Adversarii vero Ecclesiae his certe abutentur ut veterem calumniam refricent, qua sapientiae atque humanitatis progressioni infesti traducimur. His accusationibus, quas christianae religionis historia perpetuis argumentis refellit, ut novi aliquid opponamus, mens est peculiare Institutum omni ope provehere, in quo, iuvantibus quotquot sunt inter catholicos sapientiae fama insignes, quicquid est scientiarum, quicquid omne genus eruditionis, catholica veritate duce et magistra, promoveatur. Faxit Deus ut proposita feliciter impleamus, suppetias ferentibus quicumque Ecclesiam Christi sincero amore amplectuntur. Sed de his alias. — Interea vobis, Venerabiles Fratres, de quorum opera et studio vehementer confidimus, superni luminis copiam toto animo exoramus ut, in tanto animorum discrimine ex gliscentibus undequaque erroribus, quae vobis agenda sint videatis, et ad implenda quae videritis omni vi ac fortitudine incumbatis. Adsit vobis virtute sua Iesus

Calumniae quod Ecclesia sit humanae sapientiae infesta, Pontifex mentem opponit provehendi peculiare Institutum de promovendis scientiis et eruditione.

Spes, votum Pontificis.

---

[1] Decr. 2 maii 1877.

[2] Versio gallica : *Car le culte qui a pour objet quelqu'une de ces apparitions, en tant qu'il regarde le fait même, c'est-à-dire en tant qu'il est relatif, implique toujours comme condition, la vérité du fait ; en tant qu'absolu, il ne peut jamais s'appuyer que sur la vérité, attendu qu'il s'adresse à la personne même des saints que l'on veut honorer. Il faut en dire autant des Reliques* ; italica vero : *Imperroché il culto di qualsivoglia apparizione, in quanto riguarda il fatto stesso e dicesi relativo, ha sempre implicita la condizione della verità del fatto ; in quanto poi è assoluto, si dirige alle persone stesse dei Santi che si onorano. Lo stesso vale delle Reliquie.*

[3] Versio gallica : *Nous faisons la même injonction aux Supérieurs généraux des Ordres religieux, en ce qui regarde leurs sujets* ; italica vero : *Lo stesso imponiamo ai Superiori generali degli Ordini religiosi a riguardo dei loro dipendenti.*

Christus, auctor et consummator fidei nostrae ; adsit prece atque auxilio Virgo immaculata, cunctarum haeresum interemptrix. — *Benedictio Apostolica.* Nos vero, pignus caritatis Nostrae divinique in adversis solacii, Apostolicam Benedictionem vobis, cleris populisque vestris amantissime impertimus.

Dies (8 sept. 1907). Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die VIII septembris MCMVII, Pontificatus Nostri anno quinto.

PIVS PP. X.

APPENDIX I

S. C. EPISCOPORUM ET REGULARIUM

INSTRUCTIO [1] *21 IUL. 1896*

De clericis qui Universitates civiles frequentant

(Cfr. De Religiosis, etc. II, n. **251**, p. 666-669.)

Perpetua RR. Pontif. sollicitudo de cleri institutione. 1. Perspectum est Romanos Pontifices, quavis aetate et ubique locorum, cogitationes curasque suas contulisse in rectam institutionem eorum qui in sortem Domini vocati sunt. Scholas enimvero, Seminaria, Universitates ipsas studiorum vel erexerunt vel favore prosecuti sunt in quibus utriusque cleri electi alumni tum humanioribus litteris, cum scientiis omnibus sacris et profanis imbui, et academicis etiam quibuscumque gradibus honestari possent. Ita tamen ut ad veram germanamque scientiam cum fide et pietate coniunctam informarentur, quando quidem doctrinae ac disciplinae fidei ac morum moderatio et vigilantia a Sede Aposiolica et ab Episcopis exercebantur.

His qui laicas in Italia frequentare coguntur Universitates est caute providendum. 2. Contingit autem hisce diebus, ob mutatas rerum vices in Italia, nonnullos a clero sive saeculari sive regulari adstrictos censeri ad certos studiorum cursus perficiendos apud civiles Gubernii Universitates, a quibus sapiens ac salutifera Ecclesiae vis sacrorumque Pastorum vigilantia omnino excluduntur. Cum res ita se habeant, quae quantaque discrimina et damna ecclesiasticae iuventuti obvenire possint, nemo est qui non videat. Caute itaque providendum est, ut et assertae necessitatis limites non excedantur et instantia pericula diligenter vitentur. Quamobrem Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium Negotiis praeposita praesentem instructionem, ad mentem Sanctissimi Domini Nostri Leonis PP. XIII Episcopis ac Superioribus Ordinum et Congregationum in Italia impertire constituit. *Hinc praesens Instructio.*

---

[1] Instructio ista, quae ex litt. *Pascendi*, vim obtinet universalem, reperitur apud Bucceroni, *Supplementum Ferraris*, v. Clerici, p. 199. Ibi sicut in Acta S. Sedis, t. 29 (1896-97), p. 359, latine describitur, dum proponitur italice in Monitore ecclesiastico, t. 9, p. 2, (1896), p. 171.

Praeparatio ad ipsas Universitates, quatenus est optio ex lege, fiat extra lycea civilia; nec in his nisi servatis cautelis de Universitatibus.

I. Quatenus in Universitates admittantur etiam alumni qui sibi idoneitatem comparaverint extra lycea Gubernii, Episcopi ac Superiores Ordinum et Congregationum religiosarum subditos suos praeparandos non mittant ad dicta lycea, sed potius ad Instituta ecclesiastica, ad scholas, ad collegia, quarum omnino explorata sit optima ac vere catholica instruendi ratio. Si vero ob talium Institutorum, scholarum, collegiorum defectum, vel ob alias graves causas, aliquos mittere ad lycea Gubernii omnino necesse sit, accurate serventur hoc in casu quae infra de accessu ad Universitates constituuntur.

Saeculares opus habent licentia Ordinarii. Ob quam causam haec sit danda.

II. Nemo e saeculari clero Universitates Gubernii frequentet absque expressa licentia Episcopi sui; qui in ea concedenda prae oculis tantum habeat quid Dioecesis neccessitas exigat, ut in Institutis ad tradendas disciplinas [1] erectis sive erigendis, idonei et diplomate muniti professores comparentur.

Quinam e Regularibus mitti possint, cum licentia Generalis.

III. Ordines et Congregationes quae munus docendi non profitentur, non mittant alumnos suos ad Universitates Gubernii. Ordinum autem et Congregationum ex instituto docentium novicii numquam ad dictas Universitates mittantur : professi vero eas non frequentent nisi praehabita expressa licentia Superioris Generalis, qui eam concedet iis tantum qui requiruntur et sufficiunt pro suis collegiis et scholis.

Quae scholae adiri possint.

IV. Utriusque cleri alumni ea tantum emetiantur in dictis Universitatibus studiorum curricula quae referuntur ad lauream vel ad gradus academicos quibus indigent obtinendos.

Mittantur post absoluta studia phil. et theol.

V. Maximi ponderis est mittendorum ad Universitates accuratus delectus. Venia non detur alumnis antequam laudabiliter absolverint integrum cursum tum philosophiae tum theologiae, a statutis Dioecesanis pro clero saeculari, a Constitutionibus Ordinis seu Congregationis pro religiosis praescriptum.

Quae aliae dotes requisitae.

VI. Attendendae equidem sunt in mittendis intellectus vis et perspicacia, assiduitas in studiis, ingenii indoles, quam bene educatam esse decet, fortem etiam et boni propositi tenacem. Sed summopere inspiciendum est quaenam sit in deligendis animi honestas ac morum integritas. Sint oportet iuvenes qui donum Fidei et vocationem qua in sortem Domini vocati sunt maximi faciant; catholicam Ecclesiam ardenter diligant; venerationem et oboedientiam erga sanctam Sedem Apostolicam mente, verbo et opere profiteantur; iuvenes qui Sanctissimae Religionis nostrae documentis imbuti et piis exercitationibus addicti, morum integritate et vitae vere ecclesiasticae laude praefulgeant. Tales denique deligantur qui fundatam ingerant spem fore ut sua quisque agendi ratione ecclesiastico coetui honorem addant per supereminentiam in scientiis, ac venerationem vindicent per suarum laudem virtutum.

Quo loco hospitari debeant saeculares.

VII. Ad pericula tutius praecavenda, curent Episcopi ut sui ecclesiastici alumni, quam diu Universitatem celebrant, morentur in Seminario : hoc non exstante, in aliqua domo religiosa, vel saltem apud aliquem probatum Sacerdotem saecularem ; nisi forte habeant ibi parentes in quorum domo habitare possint. Laude etiam ac

---

[1] Ita convertimus ex MONITORE: apud BUCCERONI legitur *ad introductionem.*

favore digni viderentur sollertes Sacerdotes, vel saeculares viri spectatae pietatis, qui instituerent, ubi fieri potest, aliquam hospitalem domum pro studentibus ecclesiasticis ; in qua isti invenirent, modico impendio, habitationem tutam, studiorum quieti et piae vitae exercitationibus accomodatam.

Cautiones si extra dioecesim studiis vacent.

VIII. Si Universitas sita est extra Dioecesim, Ordinarii alumnorum hos commendent Episcopo loci, cui alumni se sistere cum advenerint, et identidem obsequium praestare teneantur dum ibi permanserint. Ordinarius et Episcopus loci mutuo conveniant ut alumni committantur curae et vigilantiae alicuius Sacerdotis virtute, scientia ac iuventutis experientia praestantis, qui eos dirigat et de eorum agendi ratione identidem Ordinarium instructum reddat. Exigat praeterea Episcopus a suis alumnis frequentes epistulas ; et ipse hoc epistulari commercio libenter utatur, ut consiliis et monitis eos instruat, excitet ac sancto proposito confirmet.

Similes et strictiores cautelae de religiosis.

IX. Superiores Ordinum et Congregationum praeferant semper Universitates locorum in quibus habent sui Ordinis vel Congregationis Domum ; et in hac studentes habitare praecipiant. Si Domum propriam non habeant in ulla Universitatis Sede, curent omnino ut alumni recipiantur in aliam Domum religiosam, vel in Seminarium episcopale, vel in aliud institutum ecclesiasticum. Deficiente Conventu aut Domo propria, numquam mittant ad Universitatem frequentandam unum tantum e suis subditis, sed duos simul aut plures, ut se invicem custodiant, adiuvent et ad officiorum suae vocationis implementum excitent. Iubeant Superiorem Domus vicinioris, vel alium religiosum virum virtute, scientia ac sollertia praeditum, alumnos ipsos identidem visitare ; qui eorum vitae genus, studiorum assiduitatem exploret ac referat, ut opportunis consiliis Superior Generalis, prout opus fuerit, providere possit. Curet praeterea Superior Generalis ut alumni sibi frequenter litteras dent; et sua vice ipse [1] rescribat, ut eorum unionem cum Ordinis seu Congregationis capite foveant, eosque paternis instructionibus ac monitis in oboedientiae atque observantiae spiritu conservet.

Prudens Universitatis delectus.

X. Zelo ac prudentiae Episcoporum et Superiorum committitur cura eam Universitatem inter plures eligendi in qua minora praevideantur pericula, faciliorque ex adiunctis appareat usus consiliorum quibus quieti, moribus et progressibus alumnorum prospectum sit. Si forte contingat aliquem Professorem habere aliquando lectiones ex professo contra religionem vel contra mores, curent Episcopus et Superior Generalis, ut alumni vel transeant ad aliam Universitatem, vel huiusmodi lectionibus non adsint : freti nimirum dispositione legis quae inscriptionem quidem ad cursum Universitatis requirit, sed ad omnes et singulas lectiones assistentiam non exigit. Ceterum, hoc semoto casu, alumni ecclesiastici lectionibus diligenter adsint ut proprio in scientiis progressui consulant, condiscipulis exemplum assiduitatis, Professoribus vero obsequii testimonium exhibeant.

Quid si lectiones sint ex professo contra Religionem vel mores.

Per se sint discipuli assidui.

Cautelae de libris.

XI. Quod ad libros attinet et ad lectionum compendia, in quibus nonnulla fortasse occurrant contra religionem, aut mores, aut veri-

[1] Sic ex italico diplomate, paulo aliter ac Bucceroni.

tatem ecclesiasticae historiae, aut iura catholicae Ecclesiae vel Romani Pontificis, quatenus talium librorum vel compendiorum usus vitari nequeat, Episcopi et Superiores prout oportet provideant in casu ; ac praeterea curent veneno antidotum praebere per optimos libros suis alumnis comparandos, perque auxilium Sacerdotum doctrina, pietate ac experientia praestantium, qui alumnis opem ferant ad dignoscendas sophismatum insidias, et ad refutandos errores quibus forte libri scholares vel lectionum summaria inficerentur.

De ephemeridibus et periodicis libellis.

Enixe autem alumnos suos deterreant a lectione ephemeridum vel periodicorum libellorum qui falsis vel periculosis doctrinis, narrationibus, atque illiciis [1] decipiunt, ac recte sentiendi agendique rationem sensim sine sensu turbant atque pervertunt.

Decenter colendi Moderatores et Professores ; cum discipulis agant comiter, non familiariter. Abstineant contentione.

XII. Episcopi et Superiores religiosi hortentur subditos suos ut Moderatoribus et Professoribus Universitatis observantes se ostendant cum dignitate : condiscipulos vero urbane quidem omnes, at neminem valde familiariter tractent. Prohibeant omnino, ne nomen dent Circulis aut aliis quomodocumque vocatis consortiis politicae vel contentiosae indolis ; nec umquam adsint convocatis fortasse studentium coetibus quorum finis aut propositum sit adversus Moderatores vel Professores conqueri sive quomodocumque protestari.

De circulis studentium ecclesiasticorum.

XIII. Episcopi Sedem habentes in civitatibus Universitatum curent Circulos sive Societates studentium ecclesiasticorum peramanter fovere ubi exsistunt, sollicite fundare ubi desiderantur. Adhibeant ad hoc operam Sacerdotum sive saecularium sive regularium quos magis idoneos iudicaverint ; quorum unus saltem Assistentis ecclesiastici munere fungatur. Huius Assistentis erit studentium conventus indicere, eisque praesidere. In his conventibus, studentes ecclesiastici, semotis politicis contentionibus et partium studiis, de humanioribus litteris, de historicis disciplinis, de philosophicis vel theologicis thesibus, disserant, decertent vel legant. Nec omittant pias quasdam preces simul omnes fundere, aliosque opportunos religionis ac pietatis actus, statis diebus implendos, constituere : ita ut in his consociationibus laudabilis aemulatio, fraterna caritas, et christiana pietas regnent. In hos ecclesiasticorum Circulos admitti etiam poterunt, caute tamen et approbante Assistente ecclesiastico, studentes saeculares : at ii tantum qui sentiendi aeque atque agendi ratione bene audiant, religione, pietate et optimis moribus commendentur.

Quae commendanda religiosis.

XIV. Episcopi et Superiores religiosi suos quisque studentes enixe hortentur ut in sanctae vocationis spiritu firmiter perseverent. Ad quem finem mediis omnibus efficacioribus alacriter utantur, oratione scilicet, Sacramentorum frequentia, piorum actuum exercitio, vanitatum despectu, malorum et etiam desidiosorum hominum fuga. Religiosis praesertim studentibus commendanda est fidelitas in actibus observantiae qui eorum statui consentanei sunt, videlicet : singulis diebus mentalis oratio, examen conscientiae, lectio spiritualis, silentium et recessus.

Studia pietatis.

---

[1] Ita Acta S. Sedis vel Bucceroni. Melius fortasse dixeris *illecebris* vel : *narrando atque illiciendo*. Italice habetur : *colle navazioni e colle lusinghe*.

Ubi feriandum. Annualium vacationum tempore, studentes religiosi redeant omnino ad suum Conventum vel ad Domum religiosam sui Instituti : ibique regularis observantiae actus cum Communitate resumant. *Exercitia spiritualia.* Omnes studentes, e clero sive saeculari sive regulari, dictarum vacationum tempore vacent sanctis spiritualibus Exercitiis.

Quid si quis videatur a bono declinare proposito. XV. Si vero, non obstantibus cautelis et diligentiis hucusque indicatis, aliisque quas pastoralis ac paterna sollicitudo suggesserit, Episcopi aut Superiores religiosi noverint aliquem ex suis subditis a recto tramite veritatis aut virtutis declinare, aberrantem absque mora ab Universitate revocent ; praestat enim eius cursum studiorum abrumpere, potius quam ita permittere ut animae ille suae detrimentum patiatur.

Datum Romae ex Secretaria memoratae Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium, die 21 iulii 1896.

I. Card. VERGA, *Praef.*
A. Trombetta, Pro-Secretarius.

APPENDIX II

SACRI CONCILII VATICANI

A *Canones de Fide*

Credendi legitima iussio. 1. Si quis dixerit, rationem humanam ita independentem esse, ut fides ei a Deo imperari non possit ; anathema sit.

Distinctio fidei et scientiae. 2. Si quis dixerit, fidem divinam a naturali de Deo et rebus moralibus scientia non distingui, ac propterea ad fidem divinam non requiri, ut revelata veritas propter auctoritatem Dei revelantis credatur ; anathema sit.

Externa signa credibilitatis. 3. Si quis dixerit revelationem divinam externis signis credibilem fieri non posse, ideoque sola interna cuiusque experientia aut inspiratione privata homines ad fidem moveri debere ; anathema sit.

Miraculorum veritas. 4. Si quis dixerit, miracula nulla fieri posse, proindeque omnes de iis narrationes, etiam in sacra Scriptura contentas, inter fabulas vel mythos ablegandas esse ; aut miracula certo cognosci numquam posse, nec iis divinam religionis christianae originem rite probari ; anathema sit.

Fidei libertas ; necessitas gratiae. 5. Si quis dixerit, assensum fidei christianae non esse liberum, sed argumentis humanae rationis necessario produci ; aut ad solam fidem vivam, quae per caritatem operatur, gratiam Dei necessariam esse ; anathema sit.

Fideles suspendere assensum suum non possunt. 6. Si quis dixerit, parem esse condicionem fidelium atque eorum qui ad fidem unice veram nondum pervenerunt ; ita ut catholici iustam causam habere possint, fidem quam sub Ecclesiae magisterio iam susceperunt, assensu suspenso in dubium vocandi, donec demonstrationem scientificam credibilitatis et veritatis fidei suae absolverint ; anathema sit.

B. *Canones de Fide et ratione*

1. Si quis dixerit, in revelatione divina nulla vera et proprie dicta mysteria contineri, sed universa fidei dogmata posse per rationem rite excultam a naturalibus principiis intellegi et demonstrari; anathema sit. *Mysteria supra rationem.*

2. Si quis dixerit, disciplinas humanas ea cum libertate tractandas esse, ut earum assertiones, etsi doctrinae revelatae adversentur, tamquam verae retineri, neque ab Ecclesia proscribi possint; anathema sit. *Subordinatio disciplinarum humanarum.*

3. Si quis dixerit, fieri posse ut dogmatibus ab Ecclesia propositis, aliquando secundum progressum scientiae sensus tribuendus sit alius ab eo, quem intellexit et intellegit Ecclesia; anathema sit. *Dogmatum immutabilitas.*

II. — ACTA S. SEDIS

ANTE LITTERAS ENCYCLICAS « PASCENDI »

A. *Oratio Summi Pontificis ad creatos cardinales* [1] *17 april. 1907*

Praeposita brevi creatorum Cardinalium laude, S. Pontifex est ita prosecutus :

Se sempre [2] i romani Pontefici hanno avuto bisogno anche di aiuti esteriori per compiere la loro missione, questo bisogno si fa sentire più vivamente adesso per le gravissime condizioni del tempo in cui viviamo e pei continui assalti, ai quali è fatta segno la Chiesa per parte dei suoi nemici. *In gravibus adiunctis Pontifex externo auxilio opus habet.*

E qui non crediate, Venerabili fratelli, che Noi vogliamo alludere ai fatti, per quanto dolorosi, di Francia, perchè questi sono largamente compensati dalle più care consolazioni: dalla mirabile unione di quel venerando episcopato, dal generoso disinteresse del clero e dalla pietosa fermezza dei cattolici, disposti a qualunque sacrificio per la tutela della Fede e per la gloria della loro patria; *Alludit minus ad facta Galliae, ubi plura solacia,*

---

1 Habita est oratio in aula consistoriali, post impositum rubrum birretum.

2 Versionem gallicam mutuamur a Supplemento edito a Nouvelle Revue Theologique, t. 39.

Si les Pontifes romains ont toujours eu besoin de secours extérieurs pour accomplir leur mission, ce besoin se fait maintenant bien plus vivement sentir au milieu des très graves circonstances dans lesquelles nous nous trouvons, et des assauts continuels auxquels l'Eglise est en butte de la part de ses ennemis.

Et ne croyez pas, Vénérables Frères, que nous voulions faire allusion aux événements pourtant si douloureux de France, parce qu'ils sont largement compensés par les plus chères consolations : par l'admirable union de ce vénérable épiscopat, le généreux désintéressement du clergé et la pieuse fermeté des catholiques, disposés à tous les sacrifices pour la sauvegarde de la foi et la gloire de leur patrie. Il est avéré, une fois de

si avvera un'altra volta che le persecuzioni non fanno che mettere in evidenza e additare all'ammirazione universale le virtù dei perseguitati, e tutt'al più sono come i flutti del mare che nella tempesta frangendosi negli scogli li purificano, se fosse necessario, dal fango che li avesse insozzati. E Voi lo sapete, Venerabili fratelli, che per questo non temeva la Chiesa, quando gli editti dei Cesari intimavano ai primi cristiani: o abbandonare il culto di Gesù Christo, o morire; perchè il sangue dei martiri era semente di nuovi proseliti alla fede. Ma la guerra tormentosa che le fa ripetere: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*, è quella che deriva dalla aberrazione delle menti, per la quale si misconoscono le sue dottrine e si ripete nel mondo il grido di rivolta, per cui furono cacciati i ribelli dal cielo. E ribelli purtroppo son quelli che professano e diffondono sotto forme subdole gli errori mostruosi sulla evoluzione del dogma, sul ritorno al Vangelo, vale a dire sfrondato, come essi dicono, dalle spiegazioni della teologia, dalle definizioni dei Concilii, dalle massime dell'ascetica: sull'emancipazione della Chiesa, però in modo nuovo, senza ribellarsi per non essere tagliati fuori, ma nemmeno assoggettarsi per non mancare alle proprie convinzioni, e finalmente sull'adattamento ai tempi in tutto, nel parlare, nello scrivere e nel predicare una carità senza fede, tenera assai pei miscredenti, che apre a tutti purtroppo la via alla eterna rovina.

quam ad sparsos errores modernos.

Errorum istorum qui summa sunt haeresum, denuntiatur gravitas.

Voi ben vedete, o Venerabili fratelli, se Noi, che dobbiamo difendere con tutte le forze il deposito che Ci venne affidato, non abbiamo ragione di essere in angustie di fronte a questo attacco, che non è una eresia, ma il compendio e il veleno di tutte le eresie, che tende a scalzare i fondamenti della fede ed annientare il cristia-

---

plus, que les persécutions ne font que mettre en évidence et montrer à l'admiration universelle les vertus des persécutés, et tout au plus sont-elles comme les vagues de la mer qui se brisant sur les écueils de la tempête, les purifient, s'il est nécessaire, de la fange qui les souillait.

Et vous le savez, Vénérables Frères, c'est pour cette raison que l'Eglise ne craignait rien quand les édits césariens intimaient aux premiers chrétiens ou d'abandonner le culte du Christ ou de mourir; car du sang des martyrs surgissaient de nouveaux prosélytes pour la foi. Mais la guerre terrible qui lui fait répéter: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*, est celle dérivant de l'aberration des esprits, qui fait méconnaître ses doctrines et répéter dans le monde entier le cri de révolte, pour lequel furent chassés les rebelles du ciel.

Et rebelles ne sont que trop ceux qui professent et répètent, sous des formes subtiles, des erreurs monstrueuses sur l'évolution du dogme, sur le retour au pur Evangile, c'est-à-dire à l'Evangile débarrassé de sa frondaison, comme ils disent, des explications de la théologie, des définitions des conciles, des maximes de l'ascétisme; sur l'émancipation de l'Eglise, mais à leur manière nouvelle, sans se révolter pour n'être pas mis dehors, et néanmoins sans se soumettre pour ne point manquer à leurs propres convictions; enfin sur l'adaptation aux temps en toutes choses, dans la manière de parler, d'écrire et de prêcher une charité sans foi, toujours tendre pour les mécréants, mais qui ouvre à tous la voie de la ruine éternelle.

Vous voyez, Vénérables Frères, si Nous, qui devons défendre de toutes nos forces le dépôt qui nous a été confié, Nous n'avons pas raison d'être anxieux en présence de cet assaut, qui ne constitue pas une hérésie, mais le résumé et le suc vénéneux de toutes les hérésies, qui tend à miner les fondements de la foi et à anéantir le christianisme.

nesimo. Si, annientare il cristianesimo, perchè la Sacra Scrittura per questi critici moderni non è più la fonte sicura di tutte le verità che appartengono alla Fede, ma un libro comune ; l' ispirazione per loro si restringe alle dottrine dogmatiche, intese però a loro modo, e per poco non si differenzia dall' ispirazione poetica di Eschilo e di Omero. Legittima interprete della Bibbia è la Chiesa, però soggetta alle regole della cosidetta scienza critica, che s' impone alla teologia e la rende schiava. Per la tradizione finalmente tutto è relativo e soggetto a mutazione, e quindi ridotta al niente l'autorità dei Santi Padri. E tutti questi e mille altri errori li propalano in opuscoli, in riviste, in libri ascetici, e perfino in romanzi, e li involgono in certi termini ambigui, in certe forme nebulose, onde avere sempre aperto uno scampo alla difesa per non incorrere in una aperta condanna e prendere però gli incauti ai loro lacci.

Excitantur Cardinalium vigilantia et zelus.

Noi pertanto contiamo assai anche sull'opera vostra, Venerabili fratrelli, perchè qualora conosciate coi Vescovi vostri suffraganei, nelle vostre regioni, di questi seminatori di zizzania, vi uniate a Noi nel combattere, Ci informiate del pericolo a cui sono esposte le anime, denunciate i loro libri alle Sacre Congregazioni romane, e frattanto usando delle facoltà che dai sacri canoni vi sono concesse, solennemente li condanniate, persuasi dell' obbligo altissimo che avete assunto di aiutare il Papa nel governo della Chiesa, di combattere l'errore e di difendere la verità, fino all'effusione dei sangue.

Post haec, Pontifex auxilium dixit se sperare a Deo, tempore opportuno. et Apostolicam impertitus est benedictionem.

Oui, anéantir le christianisme, parce que pour ces hérétiques modernes la Sainte Ecriture n'est plus la source sûre de toutes les vérités, concernant la foi, mais un livre ordinaire.

L'inspiration se réduit pour eux aux doctrines dogmatiques, entendues à leur manière, et, pour un peu, ne se différencie pas de l'inspiration poétique d'Eschyle et d'Homère. L'Église est le légitime interprète de la Bible : elle est toutefois sujette aux règles de la science critique qui s'impose à la théologie et la rend son esclave. Pour la tradition tout est relatif et sujet à des mutations et, par suite, l'autorité des Saints Pères est réduite à rien.

Et toutes ces mille erreurs se propagent dans des opuscules, des revues, des livres ascétiques et jusque dans des romans, et s'enveloppent de certains termes ambigus, sous des formes nébuleuses, afin d'avoir toujours un refuge prêt pour la défense, et de ne pas encourir une condamnation ouverte et aussi de prendre dans leurs lacets les esprits qui ne sont pas sur leurs gardes.

Aussi, nous comptons sur votre concours, Vénérables Frères, pour que, quand avec les évêques suffragants de votre région vous connaîtrez de ces semeurs de zizanies, vous vous unissiez à Nous pour les combattre, vous signaliez le péril auquel les âmes sont exposées, vous dénonciez leurs livres aux Sacrées Congrégations romaines et vous usiez au besoin de la faculté à vous concédée par les sacrés canons, et les condamniez solennellement, bien persuadés de la très haute obligation que vous avez assumée d'aider le Pape dans le gouvernement de l'Eglise, de combattre l'erreur et de défendre la vérité jusqu'à l'effusion du sang.

B. *Litterae S. Congr. Indicis, 29 aprilis 1907, ad Em. Archiep. Mediolanensem, de Periodico « Il Rinnovamento »*

EMINENTISSIMO PRINCIPE,

Cur formali damnationi supersederint.

Gli [1] E^mi Padri di questa S. Congregazione dell' Indice, nell' ultima loro adunanza si sono dovuti occupare di una rivista recentemente pubblicata in cotesta città di Milano, sotto il titolo « il Rinnovamento. ». Non essendo soliti, se non per motivi straordinarii di mettere all' Indice fascicoli staccati di reviste in corso di pubblicazione, gli E^mi Padri hanno voluto soprassedere a questo modo di condanna relativamente ai numeri finora pubblicati della suddetta rivista. Ma non possono astenersi dall' exprimere all' Eminenza V. Rev^ma il disgusto che hanno provato, vedendo pubblicata da sedicenti cattolici una revista notabilmente opposta allo spirito e all' insegnamento cattolico. Deplorano segnatamente il turbamento che tali scrittori arrecano alle coscienze, e la superbia con la quale si atteggiano a maestri e quasi dottori della Chiesa. Ed è doloroso che, tra costoro che sembrano volersi arrogare un magistero nella Chiesa e fare scuola al Papa istesso, si trovino dei nomi già noti per altri scritti dettati del medesimo spirito, come il Fogazzaro, il Tyrrell, il Von Hügel, il Murri ed altri. E mentre in questa rivista uomini siffati parlano con tanta albagia delle questioni teologiche più difficili e degli affari più importanti della Chiesa, gli editori la vantano *laica*, *non confessionale*, e vanno facendo distinzioni tra cattolicismo officiale, e non officiale, tra i dogmi definiti dalla Chiesa quali verità da credere, e l'immanenza della religione negl' individui. Insomma non si può dubitare che la rivista sia fondata con la scopo di coltivare uno spirito pericolosis-

Summopere displicent : Mens qua scripti sunt, articuli ;

Eorum scriptores ;

Declaratio editorum,

Et spiritus qui fovetur.

---

[1] PRINCE ÉMINENTISSIME,

Les EE^mes Pères de cette Congrégation de l'Index, dans leur dernière réunion, ont dû s'occuper d'une revue, récemment publiée, dans cette ville de Milan, sous le titre de *Il Rinnovamento*. Comme ils n'ont pas coutume, sinon pour des motifs exceptionnels, de mettre à l'Index des livraisons détachées d'une revue en cours de publication, les EE^ta.s Pères ont voulu surseoir à ce mode de condamnation relativement aux numéros de cette revue publiés jusqu'ici. Mais ils ne peuvent s'abstenir d'exprimer à votre Eminence R^me le déplaisir qu'ils ont éprouvé, en voyant publier par des hommes qui se disent catholiques une revue notablement opposée à l'esprit et à l'enseignement catholiques.

Ils déplorent notamment le trouble que les écrivains de ce genre apportent aux consciences, et l'orgueil avec lequel ils se posent en maîtres et comme en docteurs de l'Église. Et il est douloureux que, parmi ceux qui semblent vouloir s'arroger un magistère dans l'Église et donner des leçons au Pape lui-même, se trouvent des noms déjà connus par d'autres écrits, dictés par le même esprit, comme ceux de Fogazzaro, de Tyrrell, de Von Hügel, de Murri et d'autres. Et tandis que dans cette revue de tels hommes parlent avec tant de vaine assurance des questions théologiques les plus importantes, les éditeurs la proclament *laïque*, *non confessionnelle*, et établissent des distinctions entre le catholicisme officiel et non officiel, les dogmes définis par l'Église comme vérités à croire, et l'immanence de la religion dans l'individu. En somme, on ne peut douter que la revue ne soit fondée dans le but de cultiver un esprit très dangereux d'indépendance à l'égard

simo di independenza dal magistero della Chiesa e la prevalenza del giudizio privato su quello della Chiesa medesima, e di erigersi in iscuola che prepari un rinnovamento anticattolico degli spiriti.

Damnato isto spiritu, quaedam fieri optant vel praecipiunt.

Gli E^mi^ Padri condannano severamente questo spirito anticattolico, che si fa largo tra manifesti errori nella rivista in questione, e desiderano che l'Eminenza V. Rev^ma^ faccia chiamare l'editore di detta rivista per ingiungergli di desistere da un impresa tanto nefasta e indegna di un vero cattolico; e desiderano inoltre che l'Eminenza V., quanto primo potrà, si compiaccia portare alla pubblica conoscenza questo giudizio della S. Congregazione dell'Indice.

Conclusio.

Mentre ho l' onore di partecipare la cosa all' Eminenza V. R^ma^, le bacio umilissimamente le mani, e godo di professarmi dell' Eminenza V. Rev^ma^

ANDREA, Card. STEINHUBER, *Prefetto.*
Fr. Tommaso Esser, O. P., Segretario.

C. *Litterae SS. D. N. Pii Pp. X, 6 maii 1907, ad Archiepiscopos et Episcopos Instituti Catholici Parisiensis patronos*

Dilecto filio nostro Francisco Mariae S. R. E. Presb. Card. Richard Archiepiscopo Parisiensi ceterisque Archiepiscopis et Episcopis ex Gallia Patronis Instituti Catholici Parisiensis

PIUS PP. X

Dilecte Fili Noster, Venerabiles Fratres, salutem et Apostolicam benedictionem.

Scribendi occasio et causa.

Sub exitum mensis huius, uti accepimus, una simul conventuri vos estis, ut Instituti Catholici Parisiensis, cuius patrocinium geritis, rationes de more cognoscatis. Quoniam, propter difficultates temporum, ea quoque res in consultationem vestram venire posse videtur, quid ipsi Instituto faciatis in posterum, Nostrum esse putavimus haec ad vos, pro rei gravitate, scribere. Equidem intel-

---

du magistère de l'Église et la supériorité du jugement privé sur celui de l'Église même, et de s'ériger en une école qui prépare le renouvellement anticatholique des esprits.

Les EE^mes^ Pères condamnent sévèrement cet esprit anticatholique qui se manifeste, au milieu d'erreurs évidentes, dans la revue en question, et ils désirent que votre Eminence R^me^ fasse appeler l'éditeur de la dite revue pour lui enjoindre de se désister d'une entreprise si néfaste et indigne d'un vrai catholique. Ils désirent en outre que votre Eminence, aussitôt qu'elle le pourra, daigne porter à la connaissance du public ce jugement de la S. C. de l'Index.

Tandis que j'ai l'honneur de faire cette communication à Votre Eminence R^me^, je lui baise humblement les mains et je suis heureux de me dire,

De Votre Eminence R^me^...

A. Card. STEINHUBER, *Préfet.*
Fr. T. ESSER, O. P. *Secrét.*

Cavendum ne istud parsimoniae studium noceat Instituto Parisiensi, cuius necessitas praedicatur,

legimus iniqua Civitatis vestrae ab Ecclesia seiunctio in quantas vos rerum angustias coniecerit. Destituti scilicet reditibus legitimis, ideoque adacti ex piorum collationibus tuitionem divini cultus omnem petere, aegre plerumque habebitis quod novis necessitatibus tot tantisque suppetat, nisi sumptus, quamvis utiles, non adeo tamen necessarios, minuere studueritis. Verum nolimus hoc parsimoniae studio quicquam detrimenti Instituto inferri, de quo loquimur. Neque enim illud ponendum est in genere earum rerum, quarum iacturam fieri liceat, sed quas vel magno negotio retineri

propter discrimen in quod iuventus vocatur.

oporteat. Facile apparet, hoc misero Galliae tempore unam omnium maxime in discrimen vocari iuventutem. Subducta quippe, magnam partem, de vigilantia tutelaque Ecclesiae, in publica cogitur gymnasia et lycea magna, quae quidem apprime ad extrahendam radicitus ex animis religionem comparata esse dixeris. Iam vero, si tanto huic malo mederi omnino non possumus, at saltem, ut in usum iuvenum nostrorum catholica, quae restant, studiorum domicilia conservemus integra, eniti pro viribus debemus. Itaque non potest esse dubium, quin vos Institutum Parisiense tueri posthac, ut fecistis adhuc, atque etiam ornare velitis, quamadmodum religionis defensio postulat.

Religionis defensio postulat ut magisteriis nuper contra cathol. relig. erectis alia opponantur.

Nostis in athenaeis publicis propria quaedam magisteria ad impugnationem catholicae veritatis nuper esse constituta. Optandum est apud Institutum vestrum similium disciplinarum magistros esse, qui adversarios refellant. Sed quo pacto id commode, hoc est novo sine onere fiat, vestrum consilium erit. Vos autem dabitis operam ut, praeterquam idoneis magisteriis, numero etiam auditorum institutum floreat ; propterea curae vobis erit, de dioecesanis vestris adulescentes clericos spei bonae eo plures submittere, qui

Curanda ipsa frequentatio clericorum.

philosophiam ibi et doctrinae sacrae studia penitus colant. — Ac de

Inculcatur observatio litt. « Aeterni Patris ».

philosophia, petimus a vobis ne umquam patiamini in Seminariis vestris minus sancte observari quae providentissime Litteris Encyclicis *Aeterni Patris* Decessor Noster praecepit. Permagni ad custodiam et tutelam Fidei hoc interest. Certe Nobiscum doletis e Clero praesertim adulescenti quosdam erumpere coepisse, periculi et erroris plenas, novitates sententiarum de ipsis fundamentis doctrinae catholicae. Sed eas fere non aliunde proficisci patet, quam a superbo quodam fastidio sapientiae veteris, quo ratio philosophandi principum scholasticorum, quamquam multiplici Ecclesiae praeconio consecrata, contemnitur. Ergo vos vestros alumnos sacri ordinis non debetis velle philosophiae praeceptis tantum imbui quantum in legitima litterarum institutione praescriptum est publice, sed eo uberius et ultius, nempe secundum disciplinam Thomae Aquinatis ; ut solidam deinceps possint sacrae theologiae reique biblicae scientiam percipere.

Dolendae novitates quae e clero erupere. A contempta scholasticorum philosophia proficiscuntur.

Profundior itaque excolenda est philosophia.

Benedictio Apostolica.

Auspicem divinorum munerum ac testem praecipuae benevolentiae Nostrae, vobis dilecte Fili Noster et Venerabiles Fratres, Apostolicam benedictionem amantissime impertimus.

Dies (6 maii 1907).

Datum Romae, apud S. Petrum, die VI maii anno MCMVII, Pontificatus Nostri quarto.

PIUS PP. X.

D. *Decretum S. C. R. et U. Inquisitionis, « Lamentabili » 3-4 iul. 1907*

(Cfr. PERIODICA, t. 3, n. 217, p. 143-147)

Aetas nostra in errores procliva. Dogmaticae quorundam catholicorum temeritates deplorantur.

Lamentabili sane exitu aetas nostra freni impatiens in rerum summis rationibus indagandis ita nova non raro sequitur ut, dimissa humani generis quasi hereditate, in errores incidat gravissimos. Qui errores longe erunt perniciosiores, si de disciplinis agitur sacris, si de Sacra Scriptura interpretanda, si de fidei praecipuis mysteriis. Dolendum autem vehementer inveniri etiam inter catholicos non ita paucos scriptores qui, praetergressi fines a patribus ac ab ipsa Sancta Ecclesia statutos, altioris intellegentiae specie et historicae considerationis nomine, eum dogmatum progressum quaerunt qui, reipsa, eorum corruptela est.

Praecipuos errores notatos voluit S. Pontifex.

Ne vero huius generis errores, qui cotidie inter fideles spargunt, in eorum animis radices figant ac fidei sinceritatem corrumpant, placuit SS^mo^ D. N. Pio divina providentia Pp. X ut per hoc Sacrae Romanae et Universalis Inquisitionis Officium ii qui inter eos praecipui essent, notarentur et reprobarentur.

Hinc reprobantur sequentes:

Quare, instituto diligentissimo examine, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto, E^mi^ ac R^mi^ D^ni^ Cardinales, in rebus fidei et morum Inquisitores Generales, propositiones quae sequuntur reprobandas esse iudicarunt, prouti hoc generali Decreto reprobantur ac proscribuntur :

1. Ecclesiastica lex quae praescribit subicere praeviae censurae libros Divinas respicientes Scripturas, ad cultores critices aut exegeseos scientificae librorum Veteris et Novi Testamenti non extenditur.

2. Ecclesiae interpretatio Sacrorum Librorum non est quidem spernenda, subiacet tamen accuratiori exegetarum iudicio et correctioni.

3. Ex iudiciis et censuris ecclesiasticis contra liberam et cultiorem exegesim latis collegi potest fidem ab Ecclesia propositam contradicere historiae, et dogmata catholica cum verioribus christianae religionis originibus componi reipsa non posse.

4. Magisterium Ecclesiae ne per dogmaticas quidem definitiones genuinum Sacrarum Scripturarum sensum determinare potest.

5. Cum in deposito fidei veritates tantum revelatae contineantur, nullo sub respectu ad Ecclesiam pertinet iudicium ferre de assertionibus disciplinarum humanarum.

6. In definiendis veritatibus ita collaborant discens et docens Ecclesia, ut docenti Ecclesiae nihil supersit nisi communes discentis opinationes sancire.

7. Ecclesia, cum proscribit errores, nequit a fidelibus exigere ullum internum assensum, quo iudicia a se edita complectantur.

8. Ab omni culpa immunes existimandi sunt qui reprobationes a Sacra Congregatione Indicis aliisve Sacris Romanis Congregationibus latas nihili pendunt.

De origine, inspiratione, veritate et studio S. Scripturae.

9. Nimiam simplicitatem aut ignorantiam prae se ferunt qui Deum credunt vere esse Scripturae Sacrae auctorem.

10. Inspiratio librorum Veteris Testamenti in eo constitit quod scriptores israelitae religiosas doctrinas sub peculiari quodam aspectu, gentibus parum noto aut ignoto, tradiderunt.

11. Inspiratio divina non ita ad totam Scripturam Sacram extenditur, ut omnes et singulas eius partes ab omni errore praemuniat.

12. Exegeta, si velit utiliter studiis biblicis incumbere, in primis quamlibet praeconceptam opinionem de supernaturali origine Scripturae Sacrae seponere debet, eamque non aliter interpretari quam cetera documenta mere humana.

13. Parabolas evangelicas ipsimet Evangelistae ac christiani secundae et tertiae generationis artificiose digesserunt, atque ita rationem dederunt exigui fructus praedicationis Christi apud iudaeos.

14. In pluribus narrationibus non tam quae vera sunt Evangelistae retulerunt, quam quae lectoribus, etsi falsa, censuerunt magis proficua.

15. Evangelia usque ad definitum constitutumque canonem continuis additionibus et correctionibus aucta fuerunt; in ipsis proinde doctrinae Christi non remansit nisi tenue et incertum vestigium.

16. Narrationes Ioannis non sunt proprie historia, sed mystica Evangelii contemplatio; sermones, in eius evangelio contenti, sunt meditationes theologicae circa mysterium salutis historica veritate destitutae.

17. Quartum Evangelium miracula exaggeravit non tantum ut extraordinaria magis apparerent, sed etiam ut aptiora fierent ad significandum opus et gloriam Verbi Incarnati.

18. Ioannes sibi vindicat quidem rationem testis de Christo; re tamen vera non est nisi eximius testis vitae christianae, seu vitae Christi in Ecclesia, exeunte primo saeculo.

19. Heterodoxi exegetae fidelius expresserunt sensum verum Scripturarum quam exegetae catholici.

De Revelatione et Dogmatibus.

20. Revelatio nihil aliud esse potuit quam acquisita ab homine suae ad Deum relationis conscientia.

21. Revelatio, obiectum fidei catholicae constituens, non fuit cum Apostolis completa.

22. Dogmata quae Ecclesia perhibet tamquam revelata, non sunt veritates e caelo delapsae, sed sunt interpretatio quaedam factorum religiosorum quam humana mens laborioso conatu sibi comparavit.

23. Exsistere potest et reipsa exsistit oppositio inter facta quae in Sacra Scriptura narrantur eisque innixa Ecclesiae dogmata; ita ut criticus tamquam falsa reicere possit facta quae Ecclesiae tamquam certissima credit.

24. Reprobandus non est exegeta qui praemissas astruit, ex quibus sequitur dogmata historice falsa aut dubia esse, dummodo dogmata ipsa directe non neget.

25. Assensus fidei ultimo innititur in congerie probabilitatum.

26. Dogmata fidei retinenda sunt tantummodo iuxta sensum practicum, id est tanquam norma praeceptiva agendi, non vero tanquam norma credendi.

De Christo.

27. Divinitas Iesu Christi ex Evangeliis non probatur; sed est dogma quod conscientia christiana e notione Messiae deduxit.

28. Iesus, cum ministerium suum exercebat, non in eum finem loquebatur ut doceret se esse Messiam, neque eius miracula eo spectabant ut id demonstraret.

29. Concedere licet Christum quem exhibet historia, multo inferiorem esse Christo qui est obiectum fidei.

30. In omnibus textibus evangelicis nomen *Filius Dei* aequivalet tantum nomini *Messias*, minime vero significat Christum esse verum et naturalem Dei Filium.

31. Doctrina de Christo quam tradunt Paulus, Ioannes et Concilia Nicaenum, Ephesinum, Chalcedonense, non est ea quam Iesus docuit, sed quam de Iesu concepit conscientia christiana.

32. Conciliari nequit sensus naturalis textuum evangelicorum cum eo quod nostri theologi docent de conscientia et scientia infallibili Iesu Christi.

33. Evidens est cuique qui praeconceptis non ducitur opinionibus, Iesum aut errorem de proximo messianico adventu fuisse professum, aut maiorem partem ipsius doctrinae in Evangeliis Synopticis contentae authenticitate carere.

34. Criticus nequit asserere Christo scientiam nullo circumscriptam limite, nisi facta hypothesi quae historice haud concipi potest quaeque sensui morali repugnat, nempe Christum uti hominem habuisse scientiam Dei et nihilo minus noluisse notitiam tot rerum communicare cum discipulis ac posteritate.

35. Christus non semper habuit conscientiam suae dignitatis messianicae.

36. Resurrectio Salvatoris non est proprie factum ordinis historici, sed factum ordinis mere supernaturalis, nec demonstratum nec demonstrabile, quod conscientia christiana sensim ex aliis derivavit.

37. Fides in resurrectionem Christi ab initio fuit non tam de facto ipso resurrectionis, quam de vita Christi immortali apud Deum.

38. Doctrina de morte piaculari Christi non est evangelica sed tantum paulina.

39. Opiniones de origine sacramentorum, quibus Patres Tridentini imbuti erant quaeque in eorum canones dogmaticos procul dubio influxum habuerunt, longe distant ab iis quae nunc penes historicos rei christianae indagatores merito obtinent. *De Sacramentis.*

40. Sacramenta ortum habuerunt eo quod Apostoli eorumque successores ideam aliquam et intentionem Christi, suadentibus et moventibus circumstantiis et eventibus, interpretati sunt.

41. Sacramenta eo tantum spectant ut in mentem hominis revocent praesentiam Creatoris semper beneficam.

42. Communitas christiana necessitatem baptismi induxit, adoptans illum tamquam ritum necessarium, eique professionis christianae obligationes annectens.

43. Usus conferendi baptismum infantibus evolutio fuit disciplinaris, quae una ex causis exstitit ut sacramentum resolveretur in duo, in baptismum scilicet et paenitentiam.

44. Nihil probat ritum sacramenti confirmationis usurpatum fuisse ab Apostolis : formalis autem distinctio duorum sacramentorum, baptismi scilicet et confirmationis, haud spectat ad historiam christianismi primitivi.

45. Non omnia quae narrat Paulus de institutione Eucharistiae (I. Cor. xi, 23-25), historice sunt sumenda.

46. Non affuit in primitiva Ecclesia conceptus de christiano peccatore auctoritate Ecclesiae reconciliato, sed Ecclesia nonnisi admodum lente huiusmodi conceptui assuevit. Immo etiam postquam paenitentia tamquam Ecclesiae institutio agnita fuit, non appella-

batur sacramenti nomine, eo quod haberetur uti sacramentum probrosum.

47. Verba Domini : *Accipite Spiritum Sanctum ; quorum remiseritis peccata, remittuntur iis, et quorum retinueritis, retenta sunt* (Io. xx, 22 et 23) minime referuntur ad sacramentum paenitentiae, quicquid Patribus Tridentinis asserere placuit.

48. Iacobus in sua epistola (vv. 14 et 15) non intendit promulgare aliquod sacramentum Christi, sed commendare pium aliquem morem, et si in hoc more forte cernit medium aliquod gratiae, id non accipit eo rigore, quo acceperunt theologi qui notionem et numerum sacramentorum statuerunt.

49. Cena christiana paulatim indolem actionis liturgicae assumente, hi, qui Cenae praeesse consueverant, characterem sacerdotalem acquisiverunt.

50. Seniores qui in christianorum coetibus invigilandi munere fungebantur, instituti sunt ab Apostolis presbyteri aut episcopi ad providendum necessariae crescentium communitatum ordinationi, non proprie ad perpetuandam missionem et potestatem Apostolicam.

51. Matrimonium non potuit evadere sacramentum novae legis nisi serius in Ecclesia ; siquidem ut matrimonium pro sacramento haberetur necesse erat ut praecederet plena doctrinae de gratia et sacramentis theologica explicatio.

De Ecclesia et doctrina catholica.

52. Alienum fuit a mente Christi Ecclesiam constituere veluti societatem super terram per longam saeculorum seriem duraturam ; quin immo in mente Christi regnum caeli una cum fine mundi iamiam adventurum erat.

53. Constitutio organica Ecclesiae non est immutabilis ; sed societas christiana perpetuae evolutioni aeque ac societas humana est obnoxia.

54. Dogmata, sacramenta, hierarchia, tum quod ad notionem tum quod ad realitatem attinet, non sunt nisi intellegentiae christianae interpretationes evolutionesque quae exiguum germen in Evangelio latens externis incrementis auxerunt perfeceruntque.

55. Simon Petrus ne suspicatus quidem umquam est sibi a Christo demandatum esse primatum in Ecclesia.

56. Ecclesia Romana non ex divinae providentiae ordinatione, sed ex mere politicis condicionibus caput omnium Ecclesiarum effecta est.

57. Ecclesia sese praebet scientiarum naturalium et theologicarum progressibus infensam.

De evolutione doctrinae christianae.

58. Veritas non est immutabilis plus quam ipse homo, quippe quae cum ipso, in ipso et per ipsum evolvitur.

59. Christus determinatum doctrinae corpus omnibus temporibus cunctisque hominibus applicabile non docuit, sed potius inchoavit motum quendam religiosum diversis temporibus ac locis adaptatum vel adaptandum.

60. Doctrina christiana in suis exordiis fuit iudaica, sed facta est per successivas evolutiones primum paulina, tum ioannica, demum hellenica et universalis.

61. Dici potest absque paradoxo nullum Scripturae caput, a primo Genesis ad postremum Apocalypsis, continere doctrinam prorsus identicam illi quam super eadem re tradit Ecclesia, et idcirco nullum Scripturae caput habere eundem sensum pro critico ac pro theologo.

62. Praecipui articuli Symboli Apostolici non eandem pro christianis primorum temporum significationem habebant quam habent pro christianis nostri temporis.

63. Ecclesia sese praebet imparem ethicae evangelicae efficaciter tuendae, quia obstinate adhaeret immutabilibus doctrinis quae cum hodiernis progressibus componi nequeunt.

64. Progressus scientiarum postulat ut reformentur conceptus doctrinae christianae de Deo, De Creatione, de Revelatione, de Persona Verbi Incarnati, de Redemptione.

65. Catholicismus hodiernus cum vera scientia componi nequit nisi transformetur in quendam christianismum non dogmaticum, id est in protestantismum latum et liberalem.

Sequenti vero feria V, die 4 eiusdem mensis et anni, facta de his omnibus SS^mo D. N. Pio Pp. X accurata relatione, Sanctitas Sua Decretum E^morum Patrum approbavit et confirmavit, ac omnes et singulas supra recensitas propositiones ceu reprobatas ac proscriptas ab omnibus haberi mandavit.

Petrus Palombelli
S. R. U. I. Notarius.

E. *Instructio S. R. et U. Inquisitionis, « Recentissimo », 28 augusti 1907*

Ad Reverendissimos

Locorum Ordinarios Familiarumque Religiosarum Moderatores

Instructionis opportunitas.

Recentissimo decreto *Lamentabili sane exitu*, die 3 iulii c. a. ab hac S. Congregatione Romanae et Universalis Inquisitionis, iussu D. N. Pii Papae X, notati atque proscripti sunt praecipui quidam errores qui nostra aetate a scriptoribus, effrenata cogitandi atque scrutandi libertate abreptis, sparguntur, et altioris scientiae fuco et specie propugnantur.

Cum autem errores occulti serpere, et quod maxime luctuosum est, incautos animos, iuvenum praesertim, occupare soleant, ac semel admissi difficillime radicitus ex animo evellantur, immo, etiam eradicati, plerumque sponte sua repullulent, opportunum visum est Eminentissimis et Reverendissimis Dominis Cardinalibus in rebus fidei et morum una mecum Inquisitoribus Generalibus, decreto supra laudato monita quaedam adiungere, quibus plenius et efficacius attingatur finis quem S. Sedes in reprobandis erroribus sibi proposuerat, consequendum.

Cautio de removendis magistris infectis vel suspectis ;

Memores igitur in primis sint ad quos pertinet, necessarium esse in Seminariis clericorum saecularium et studiorum domibus Religiosorum, sive in Universitatibus, Lyceis, Gymnasiis aliisve educationis collegiis vel institutis, a iuvenum institutione omnino removeantur moderatores atque magistri qui damnatis erroribus infecti cognoscuntur, vel eorum suspecti merito habeantur.

De arcendo clero a libellis periodicis.

Necessarium pariter erit interdicere, praesertim Seminariorum alumnis ac universim viris ecclesiasticis, ne nomen dent libellis periodicis, quibus neoterici errores sive aperte propugnantur sive latenter insinuantur, neque quicquam in iis publici iuris faciant. A qua regula non deflectant, etsi aliquando gravis ratio illud suadere videatur, nisi de consensu Ordinarii.

De differenda vel deneganda sacra ordinatione.

Consultum postremo erit sacram ordinationem differre vel etiam prorsus denegare iis qui, quod Deus avertat, neotericis erroribus imbuti essent, quos non ex animo reprobarent atque reicerent.

Generalis excitatur zelus.

His autem pro zelo, quo erga gregem sibi creditum animantur Ordinarii, illa adicere non omittant consilia ac remedia quae pro ratione locorum et circumstantiarum opportuna iudicaverint ad zizania penitus ex agro Domini evellenda.

Dies (28 aug. 1907).

Datum Romae ex Aedibus S. O. die 28 augusti 1907.

S. Card. VANNUTELLI.

III. — ACTA POST EDITAS ENCYCLICAS LITTERAS

A. *Litterae Emi Card. Secretarii Status, ad varios Galliae Episcopos, de modo quo Universitates sint a clero frequentandae.*

1. *Litterae 2 octobris 1907, de facultate civiles Universitates adeundi.*

MONSEIGNEUR,

Lectis Epi litteris, Em. Secretarius respondet.

J'ai reçu votre lettre du 23 septembre dernier, et j'en ai pris en sérieuse considération les divers points.

Galliae Universitatibus prodesse quidem dispensationes Instruct. 21 iul. 1896; excipi tamen lectiones magis periculosas.

Relativement à la défense faite par l'Encyclique *Pascendi* aux clercs et aux prêtres qui ont pris quelque inscription dans une Université ou Institut catholique, de suivre pour les matières qui y sont enseignées les cours des Universités civiles, je puis vous affirmer que les dispenses et exceptions accordées par le décret de 1896 visé par l'Encyclique, s'étendent aux Universités de France; toutefois, le Saint-Père excepte de cette autorisation les cours les plus sujets à devenir dangereux, comme ceux d'histoire, de philosophie et des matières similaires.

Ut has audiat clericus quilibet expressa opus habet venia sui Episcopi.

Pour suivre ces cours, il faut que chaque étudiant ecclésiastique ait une permission expresse de son évêque.

Dies (2 oct. 1907).

Agréez, etc.....

Rome, 2 octobre 1907.

Cardinal MERRY DEL VAL.

2. *Litterae 10 oct. 1907, de praeferenda Universitate catholica, ubi optio data fuerit.*

MONSEIGNEUR,

Non nulli e clero Galliae studia publica pro catholicis adeunt.

Le Saint-Siège a reçu des réclamations contre le procédé de certains ecclésiastiques français, qui pour être plus facilement et plus rapidement munis de grades universitaires, s'inscrivent aux Facultés de l'Etat, renonçant à suivre les cours des Facultés catholiques.

Quod Institutis catholicis est damnosum, fidei autem periculosum.

Votre Grandeur comprend aisément que, si on en venait a généraliser cet usage, la saine doctrine chez les ecclésiastiques, ainsi que l'avenir des Universités catholiques, pourraient être sérieusement compromis. En effet, il ne peut pas échapper à la pénétration

de Votre Grandeur que l'intégrité de la foi des jeunes étudiants, même s'ils sont clercs ou prêtres, est exposée dans les Facultés civiles à de bien graves dangers.

Partant, d'ordre de Sa Sainteté, je m'empresse de vous rappeler que, sauf de très rares exceptions, la préférence doit être *toujours* donnée aux Universités catholiques. Les évêques sont autorisés, conformément au décret de 1896, visé par l'Encyclique, à permettre à leurs ecclésiastiques de suivre les cours des Facultés de l'Etat, seulement *en cas de nécessité* et, en tant que cette nécessité l'exige, en prenant d'autre part toutes les précautions requises.

Rara haec debet esse exceptio, ob necessitatem, iudice Epo, permittenda prudenter.

Les évêques se montreront *particulièrement difficiles* à donner cette autorisation pour les cours les plus sujets à devenir dangereux, comme ceux d'histoire, de philosophie et des matières similaires, et les recteurs des Universités catholiques ne permettront pas, de leur côté, que les ecclésiastiques inscrits dans l'Institut dirigé par eux, qui ne sont pas munis, à cet effet, d'une autorisation expresse et spéciale de leurs évêques, suivent ces cours dans les Universités civiles.

Et eo rarior quo periculosior disciplina sit adeunda.

Rectores Univ. cath. de exigenda venia episcop. sint solliciti.

Je prie Votre Grandeur de vouloir bien porter ces instructions du Saint-Père à la connaissance de ses suffragants.

Communicetur haec Instructio.

Agréez, Monseigneur, l'expression de mes sentiments dévoués en Notre-Seigneur.

Rome, 10 octobre 1907.

Dies (10 oct. 1907).

R. Card. Merry del Val.

3. *Litterae 5 nov. 1907, varia dubia solvens.*

Monseigneur,

Vous avez récemment proposé au Saint-Siège les questions suivantes :

Dubia.

1. Est-il contraire à l'Encyclique *Pascendi* que les clercs, les prêtres et les religieux préfèrent aux Facultés catholiques des lettres et des sciences les facultés civiles, s'inscrivent à ces dernières et en suivent les cours, lorsqu'il n'y a en réalité aucune nécessité vraie, comme le témoignent les succès des Facultés catholiques ?

I. Num, praeferendo civiles Universitates, committatur in Encyclicam Pascendi?

2. Les clercs et les prêtres, professeurs ou surveillants dans un collège d'une ville où se trouvent seulement des facultés civiles, sont-ils dans le *cas de nécessité* visé par la lettre aux évêques (n. 26051) [1] ? Peuvent-ils s'inscrire à ces facultés et en suivre les cours ?

II. De necessitate excusante.

3. Peut-on regarder comme une *très rare exception* (lettre aux évêques, n. 26051) [1] le cas où un collège comptera parmi ses professeurs et ses surveillants six ou sept prêtres ou clercs s'inscrivant à ces facultés civiles et en suivant les cours ?

III. De rara exceptione.

Or, d'ordre de Sa Sainteté, je m'empresse de vous communiquer les réponses aux questions susdites :

Responsa.

Ad 1 : *Affirmative* ;

Ad I.

Ad 2 : *Negative*, à moins que dans des cas exceptionnels, des raisons très graves et spéciales s'y ajoutent, dont l'appréciation est réservée à l'évêque ;

Ad II.

---

1 Agitur de litteris 10 octobris, modo exscriptis.

Ad III. Ad 3 : *Negative.*

Agréez, Monseigneur, l'assurance de mes sentiments dévoués en Notre-Seigneur.

Dies (5 nov. 1907). Rome, 5 novembre 1907.

R. Cardinal MERRY DEL VAL.

B. *In Urbe, adiecta pontificia excommunicatione, proscribitur, 29 oct. 1907, libellus « Il programma dei Modernisti »*

Petrus tituli SS. Quattuor Coronatorum, S. R. E. Presb. Card. Respighi, SS. D. N. Papae Vicarius Generalis, Romanae Curiae eiusque districtus Iudex Ordinarius, etc.

Damnatio libri. Cum Nobis constet librum qui inscribitur « *Il Programma dei Modernisti* — Risposta all'Enciclica di Pio X *Pascendi gregis ;* edito in Roma dalla Società internazionale scientifico religiosa coi tini di A. Friggeri-Via della Mercede 28, 29 in Roma » in hac Urbe venumdari ; cumque eius lectionem Christi fidelibus scandalo et detrimento esse vehementer putemus ; eum Auctoritate Nostra Ordinaria, proscribimus atque proscriptum declaramus.

Itaque nemini cuiuscumque gradus et condicionis Nostrae Iurisdictioni subiecto eundem librum vendere, legere, aut retinere liceat sub culpa letali.

Excommunicatio Pontificia. Cum porro huius libri auctores et scriptores in asserta Responsione acriter tueantur systema, quod in Encyclica *Pascendi Dominici Gregis* — omnium haereseon collectum esse affirmatur ; SS. D. N. Pius Pp. X per hoc decretum auctores et scriptores, ceterosque omnes qui, quoquo modo ad hunc librum conficiendum operam contulerunt excommunicationis poena afficit, a qua sibi soli absolutionem reservat. Addit SS. Dominus Noster hoc decretum valere perinde ac si traditum esset in manus uniuscuiusque ex dictis auctoribus et scriptoribus, qui si sint sacerdotes et actum Ordinis exerceant, in Irregularitatem incurrent.

Consilium et votum Pontificis. Nihil autem satius esset, ait SS^mus^, quam ut omnes Episcopi, in sua quaque Dioecesi, hanc proscriptionem indicerent, et censuram promulgarent.

Datum Romae, die 29 octobris 1907.

PETRUS RESPIGHI. Card. Vic.
Franciscus Can. Faberi, Secr.

C. *SS. D. N. Pii Pp. X motu proprio 18 nov. 1907*

De sententiis pontificalis consilii rei biblicae provehendae praeposili ac de censuris et poenis in eos qui praescripta adversus modernistarum errores neglexerint.

I. Memorantur acta Leonis XIII, in re biblica. Litterae Providentissimus, earum- **Praestantia Scripturae Sacrae** enarrata, eiusque commendato studio, Litteris Encyclicis *Providentissimus Deus*, datis XIV calendas decembres a. MDCCCLXXXXIII, Leo XIII, Noster immortalis memoriae Decessor, leges descripsit quibus Sacrorum Bibliorum studia ratione proba regerentur ; Librisque divinis

contra errores calumniasque Rationalistarum assertis, simul et ab opinionibus vindicavit falsae doctrinae, quae *critica sublimior* audit; quas quidem opiniones nihil esse aliud palam est, nisi *Rationalismi commenta*, quemadmodum sapientissime scribebat Pontifex *e philologia et finitimis disciplinis detorta*.

que argumentum;

Ingravescenti autem in dies periculo prospecturus, quod inconsultarum deviarumque sententiarum propagatione parabatur, Litteris Apostolicis *Vigilantiae studiique memores*, tertio calendas novembres a. MDCCCCII datis, Decessor idem Noster Pontificale Consilium seu *Commissionem* de re Biblica condidit, aliquot doctrina et prudentia claros S. R. E. Cardinales complexam, quibus, Consultorum nomine, complures e sacro ordine adiecti sunt viri, e doctis scientia theologiae Bibliorumque Sacrorum delecti, natione varii, studiorum exegeticorum methodo atque opinamentis dissimiles. Scilicet id commodum Pontifex, aptissimum studiis et aetati, animo spectabat, fieri in Consilio locum sententiis quibusvis libertate omnimoda proponendis, expendendis disceptandisque; neque ante, secundum eas Litteras, certa aliqua in sententia debere Purpuratos Patres consistere, quam cum cognita prius et in utramque partem examinata rerum argumenta forent, nihilque esset posthabitum, quod posset clarissimo collocare in lumine verum sincerumque propositarum de re Biblica quaestionum statum: hoc demum emenso cursu, debere sententias Pontifici Summo subici probandas, ac deinde pervulgari.

Litt. Vigilantiae, *quibus prudentissime composita Commissio de re biblica.*

Post diuturna rerum iudicia consultationesque diligentissimas, quaedam feliciter a Pontificio de re Biblica Consilio emissae sententiae sunt, provehendis germane biblicis studiis, iisdemque certa norma dirigendis perutiles. At vero minime deesse conspicimus qui, plus nimio ad opiniones methodosque proni perniciosis novitatibus affectas, studioque praeter modum abrepti falsae libertatis, quae sane est licentia intemperans, probatque se in doctrinis sacris equidem insidiosissimam maximorumque malorum contra fidei puritatem fecundam, non eo, quo par est, obsequio sententias eiusmodi, quamquam a Pontifice probatas, exceperint aut excipiant.

Huius utilis actio a quibusdam non sat reverenter excepta.

Quapropter declarandum illud praecipiendumque videmus, quemadmodum declaramus in praesens expresseque praecipimus, universos omnes conscientiae obstringi officio sententiis Pontificalis Consilii de re Biblica, ad doctrinam pertinentibus, sive quae adhuc sunt emissae sive quae posthac edentur, perinde ac Decretis Sacrarum Congregationum a Pontifice probatis, se subiciendi; nec posse notam tum detrectatae oboedientiae tum temeritatis devitare aut culpa propterea vacare gravi quotquot verbis scriptisve sententias has tales impugnent; idque praeter scandalum, quo offendant, ceteraque quibus in causa esse coram Deo possint, aliis ut plurimum, temere in his errateque pronuntiatis.

Hinc definitio Pontificis. Pari iure sunt Commissionis sententiae et Decreta SS. Congr.

Corollaria.

Ad haec, audentiores cotidie spiritus complurium modernistarum repressuri, qui sophismatis artificiisque omne genus vim efficacitatemque nituntur adimere non Decreto solum *Lamentabili sane exitu*, quod V nonas iulias anni vertentis S. R. et U. Inquisitio, Nobis iubentibus, edidit, verum etiam Litteris Encyclicis Nostris *Pascendi Dominici gregis*, datis die VIII mensis septembris istius eiusdem anni, Auctoritate Nostra Apostolica iteramus confirmamusque tum *Decretum* illud Congregationis Sacrae Supremae, tum *Litteras* eas Nostras *Encyclicas*, addita *excommunicationis* poena ad-

II. Confirmatio Decretorum de Modernismo, addita poenarum intimatione et declaratione.

versus contradictores ; illudque declaramus ac decernimus, si quis, quod Deus avertat, eo audaciae progrediatur ut quamlibet e propositionibus, opinionibus doctrinisque in alterutro documento, quod supra diximus, improbatis tueatur, censura ipso facto plecti Capite *Docentes* Constitutionis *Apostolicae Sedis* irrogata, quae prima est in excommunicationibus latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatis. Haec autem excommunicatio salvis poenis est intellegenda, in quas, qui contra memorata documenta quidpiam commiserint, possint, uti propagatores defensoresque haeresum, incurrere, si quando eorum propositiones, opiniones doctrinaeve haereticae sint, quod quidem de utriusque illius documenti adversariis plus semel usuvenit, tum vero maxime cum modernistarum errores, id est *omnium haereseon collectum*, propugnant.

Excitatio vigilantiae Superiorum in Ordinandos, in libros.

His constitutis, Ordinariis dioecesum et Moderatoribus Religiosarum Consociationum denuo vehementerque commendamus, velint pervigiles in magistros esse, Seminariorum in primis ; repertosque erroribus modernistarum imbutos, novarum nocentiumque rerum studiosos, aut minus ad praescripta Sedis Apostolicae, utcumque edita, dociles, magisterio prorsus interdicant : a sacris item ordinibus adulescentes excludant, qui vel minimum dubitationis iniciant doctrinas se consectari damnatas novitatesque maleficas. Simul hortamur, observare studiose ne cessent libros aliaque scripta, nimium quidem percrebrescentia, quae opiniones proclivitatesque gerant tales, ut improbatis per Encyclicas Litteras Decretumque supra dicta consentiant : ea summovenda curent ex officinis librariis catholicis multoque magis e studiosae iuventutis Clerique manibus. Id si sollerter accuraverint, verae etiam solidaeque faverint institutioni mentium, in qua maxime debet sacrorum Praesulum sollicitudo versari.

Clausulae.

Haec Nos universa rata et firma consistere auctoritate Nostra volumus et iubemus, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Dies (18 nov. 1907).

Datum Romae apud Sanctum Petrum die XVIII mensis novembris anni MDCCCCVII, Pontificatus Nostri quinto.

PIVS PP. X.

D. *Allocutio SS. D. N. Pii Pp. X in Consistorio 16 decembris 1907*

Venerabiles Fratres,

Praenuntiatae insectationes

Relicturus Ecclesiam, quam sanguine suo acquisiverat, ac transiturus de hoc mundo ad Patrem, Christus Dominus id nobis, nec semel nec obscure, praenuntiavit, fore nos insectationibus inimicorum perpetuo premendos, neque umquam in hisce terris carituros adversis. Scilicet hoc sponsae debebatur quod Sponso ob igerat ; ut quo modo Huic dictum fuerat : « Dominare in medio inimicorum tuorum, [1] » sic illa per medios hostes mediasque pugnas a mari dominaretur usque ad mare, donec, promissionis terram ingressa, perenni tranquillitate feliciter potiretur. — Quod utique divini Reparatoris oraculum, ut nullo non tempore, sic modo impleri ad unguem videmus. Alibi quidem acie apertaque dimicatione, astu

Hodie omni ratione Ecclesiam adoriuntur.

[1] Ps. 109, 2.

alibi abstrusisque insidiis, attamen ubique Ecclesiam oppugnari conspicimus. Quicquid illius est iurium impetitur ac proculcatur : leges vel ab iis despiciuntur, quorum esset earundem tueri auctoritatem : impia interea impudentique ephemeridum colluvie fidei sanctitas morumque nitor maculatur, detrimento animorum maximo, nec minori civilis consociationis damno ac perturbatione ; quod ipsi, ut alias saepe, sic non ita pridem vel inter nostrates vestris fere oculis usurpastis.

Mal is exterioribus additur gravissimum malum studii novarum rerum in Ecclesia, quod a Pontifice describitur.

Sed his aliud modo additur malum plane gravissimum : sollicitum quoddam studium late increbrescens novarum rerum, disciplinae omnis ac potestatis impatiens ; quod Ecclesiae doctrinas ipsamque adeo revelatam a Deo veritatem impetens, nititur religionem sanctissimam a fundamentis convellere. Eo nimirum ducuntur (utinam pauciore numero !) qui eius, quam vulgo scientiam et criticen et progressionem et humanitatem dictitant, audacissimas opiniones caeco fere impetu amplectuntur. Hi quidem, spreta tum Romani Pontificis tum Episcoporum auctoritate, methodicam invehunt dubitationem impiissimam circa ipsa fidei fundamenta ; ac, praesertim si e clero sunt, catholicae theologiae studia aspernati, philosophiam, sociologiam, litteraturam e venenatis fontibus hauriunt ; tum vero conscientiam quandam laicam catholicae oppositam pleno ore concrepant ; sibique ius simul officiumque arrogant catholicorum conscientias corrigendi ac reformandi.

Magis quam apostasia dolenda est caecitas qua se catholicos existimant et sacramentis utuntur vel sacris operantur.

Lugendum plane foret si homines eiusmodi, Ecclesiae gremio relicto, ad apertos hostes convolarent : verum longe magis dolendum est quod eo devenerint caecitatis, ut se adhuc Ecclesiae filios reputent et iactent, eierato quamvis, factis etsi forte non verbis, fidei sacramento, quod in Baptismate edixerunt. Si porro, fallaci quadam animi tranquillitate ducti, christiana etiam sacra frequentant, sanctissimo Christi Corpore reficiuntur, quin et ad altare Dei, quod plane horrendum, sacrificaturi accedunt : inter haec tamen, quae praedicant, quae agitant, quae pertinacia summa profitentur illos a fide excidisse demonstrant, dumque se navi duci autumant, foede naufragium fecisse.

Acta sua memorat Pontifex et gratulatur sibi Episcoporum zelum.

Decessorum Nostrorum exemplo, qui vigilantia maxima constantissimoque pectore sanam doctrinam tutati sunt, solliciti ne quid ei labis aspergeretur, Nos quoque, apostolici praecepti memores « Bonum depositum custodi [1] » decretum « *Lamentabili* » nuper edidimus, mox vero Litteras Encyclicas « *Pascendi dominici gregis* » ; atque Episcopos gravissime commonefecimus ut, praeter cetera a Nobis praescripta, sacra praesertim seminaria diligentissime custodiant, caventes ne quid capiat detrimenti institutio adulescentium, qui in spem sacri cleri educantur : quod, gratulantes dicimus, a plerisque omnibus et volenti animo exceptum est, et strenue perficitur.

Errantium obstinatio poenas postulavit et preces adhuc requirit.

Paterno tamen huic studio, *ad correptionem animarum errantium*, quo pacto ab ipsis errantibus responsum sit non ignoratis, Venerabiles Fratres. Alii quidem, *in hypocrisi loquentes mendacium*, ad se quae dicebamus non pertinere professi sunt, callidis argumentis animadversioni se subducere conantes. Alii vero insolenti superbia, bonorum omnium luctu, apertissime restiterunt. Quare, quae suggerebat caritas incassum adhibitis, canonicas demum irrogare poenas,

[1] II Tim. I, 14.

maerore animi maximo, coacti fuimus. Deum tamen, luminum ac misericordiarum Patrem, rogare impensissime non desistimus ut velit errantes in viam revocare iustitiae. Idipsum et fieri a vobis, Venerabiles Fratres, vehementer optamus, illud minime dubitantes omnem operam Nobiscum vos impensuros ad hanc luem errorum quam latissime prohibendam.

Resignatio Patriarchae olysipponensis admittetur.

Nunc autem ut hodierni conventus vestri rationem attingamus, hoc primum monere vos volumus, postquam iteratis postulationibus dilecti Filii Nostri Iosephi Sebastiani Neto de resignando Olysipponensi patriarchatu diu amantissimeque restitimus, resignationem ipsam demum Nos excepisse. Patriarcham novum, qui in eius locum succedat, mox in decreto et schedulis consistorialibus designabimus.

Creantur Cardinales.

Post haec, S. R. E. Cardinales creare ac renuntiare egregios viros quattuor decrevimus, quos sua quemque virtus et variorum administratio munerum dignos probavere, qui in amplissimum Collegium vestrum cooptarentur. Hi autem sunt: etc. (*sequitur Cardinalium creatio*).

E. *Decretum S. Rom. et Un. Inquisitionis 13 feb. 1908*

Contra duo diaria eorumque scriptores sacerdotes

Feria V, loco IV, 13 febr. 1908

Damnantur duo diaria.

Prohibentur duo sacerdotes diaria vel similia scripta evulgare.

Utrumque diarium La Justice Sociale et La Vie Catholique reprobatur et damnatur: sacerdotes Naudet et Darby [1] formiter ac peremptorie admonentur ne haec vel alia diaria aut scripta quaevis eiusdem indolis sub proprio vel mentito nomine in posterum evulgare audeant, sub poena suspensionis a divinis ipso facto et absque alia declaratione incurrendae.

F. *Decretum S R. et Univ. Inquisitionis 7 martii 1908*

D. Alfr. Loisy excommunicatur

Publici errores

Sacerdotem Alfredum Loisy, in dioecesi Lingonensi in praesens commorantem, plura et verbo docuisse et scripto in vulgus edidisse quae ipsamet fidei christianae potissima fundamenta subvertunt, iam ubique compertum est. Spes tamen affulgebat eum, novitatis magis amore quam animi pravitate fortasse deceptum, recentibus in eiusmodi materia Sanctae Sedis declarationibus et praescriptionibus se conformaturum; ideoque a gravioribus canonicis sanctionibus hucusque temperatum fuit. Sed contra accidit: nam, spretis omnibus, non solum errores suos non eiuravit, quin immo, et novis scriptis et datis ad Superiores litteris, eos pervicaciter confirmare veritus non est. Cum plane igitur constet de eius post formales canonicas monitiones obfirmata contumacia, Suprema haec Sacrae Romanae et Universalis Inquisitionis Congregatio ne munere suo

recensque pervicacia Sacerdotis Loisy,

Quare, expresso SS. mandato personali et pu-

[1] Uterque datis litteris laudabiliter se subiecit.

deficiat, de expresso SS^mi Domini Nostri Pii PP. X mandato, sententiam maioris excommunicationis in sacerdotem Alfredum Loisy *nominatim* ac *personaliter* pronuntiat, eumque omnibus plecti poenis publice excommunicatorum, ac proinde *vitandum esse* atque ab omnibus *vitari debere* sollemniter declarat. *blica excommunicatione plectitur, ita ut sit vitandus.*

Datum Romae ex Aedibus S. Officii die 7 martii 1908. *Dies (7 mart. 1908).*

Petrus Palombelli S. R. et Univ. Inquisitionis Notarius.

NOTAE CANONICAE

§ 1. *Conspectus generalis*

Si duas excipias speciales S. Officii sententias, quibus bina Galliae diaria damnantur et excommunicatur sacerdos, monumenta proponimus a S. Sede inter diem 17 aprilis et 16 decembris edita de eodem Modernismi argumento. A consistorio 17 aprilis initium capiunt; desinunt vero in consistorium 16 decembris 1907. In priore, hostis denuntiatur et advocantur auxilia; in altero, quasi post primam pugnam, quinam sint collecti fructus et quisnam sit Ecclesiae status, habetur ratio. Per octo itaque menses, parata sunt arma et tela, conscriptae sunt copiae, atque instructa acies quibus Ecclesia modernos errores profligare et de agro suo depellere firmiter decrevit.

Ordine etiam alia alia excipiunt, ita ut alia aliis interpretandis subsidium conferant.

Iam ipsa consistorialis allocutio 17 aprilis 1907 litterarum encyclicarum exhibet summam; atque improbatus spiritus magis in concreto dignoscitur ex litteris S. C. Indicis, 29 aprilis 1907, de libello periodico Il Rinnovamento, in quibus nomina quaedam occurrunt hominum qui eo declarantur imbuti.

Duplicem sollicitudinem, quae deinceps explicabitur, de scientiae sacrae et philosophiae scholasticae studio et de incolumitate cleri, iam manifestant litterae 6 maii de Parisiensi Instituto; et dum erectio novarum cathedrarum suadetur, via ad alias prohibendas sternitur.

Die 3 iulii succedit decretum *Lamentabili*, (*novus syllabus*, ut eum appellant), quo S. Officium, more suo, praecisas proponit errantium conclusiones. Quo melius morum emendatio obtineatur, subsecuta instructio 28 augusti iam quaedam praescribit Ordinariis et Superioribus religiosis facienda.

Haec omnia puncta, etiam disciplinaria, confirmant et ampliant Litterae encyclicae *Pascendi*, 8 septembris, dum simul nervosa synthesi, quasi totum exstruunt modernistarum systema, cui suo quaeque loco inseri possit quaelibet novi *syllabi* conclusio; ita ut cohaerentem doctrinam possideamus e qua omnes procedunt, simul cum animo quo informantur omnes.

His litteris, Pontifex ad universam Ecclesiam traducit Instructionem S. C. Ep. et Reg. 21 iul. 1896, de frequentatione Universitatum. Huius exsecutionem urget Card. Secretarius Status variis litteris quae 2 et 10 oct. ac 5 nov. 1907 ad varios Galliae episcopos sunt missae.

Vulgata quaedam modernistarum responsio reprobationem meretur, 29 oct. 1907, cui S. Pontifex adicit excommunicationem, quae in postremo Motu Proprio, 18 novembris, ad omnem contradictionem litterarum, non ita tamen reservata, extenditur. In eodem Motu Proprio, decretum *Lamentabili* et Litt. *Pascendi* iterum confirmantur; ac denuo se prodit potissima S. Pontificis sollicitudo, qua clerum praecipue intactum servare intendit.

In consistorio vero 16 decembris, S. Pontifex tertio intentionem suam sollemniter manifestat, primosque fructus auspicatur in excitato zelo Episcoporum, dum modernistarum obstinationem paterne deplorat.

Amplissimum itaque habemus ipsius causae informationem, quam Episcopi Belgii [1] luce meridiana clariorem praedicant; ac simul remedia indicantur abundantia et efficacissima, ut inter diversas hominum opiniones et errores, immobilis stet columna et firmamentum veritatis [2].

Sed enim ad propriam provinciam, id est ad notas canonicas describendas, oportet ut nos convertamus. Antea tamen haec duo Encyclicae lectoribus observanda tradimus: qua cura S. Pontifex saepe nos remittat ad acta Conciliorum vel SS. Pontificum quibus placita modernistarum repugnant; et qua vi mirationem manifestet quod viri catholici, immo sacerdotes et religiosi, iisdem calculum adicere potuerint.

§ 2. *Variorum monumentorum quaenam sit vis*

Quaestio decretum *Lamentabili*, Enc. *Pascendi*, et Motu Proprio *Praestantia* maxime respicit.

Allocutiones enim 17 aprilis ac 16 decembris, et litterae 6 maii sunt quidem actus Pontificii, sed ad Ecclesiam Universam non sunt directae.

Reliqua monumenta auctoritatem habent Congregationis Romanae, exceptis litteris Card. Secret. Status, 2 et 10 octobris ac 5 nov. 1907, quae nomine S. Pontificis ad solos Galliae Episcopos sunt scriptae. D. Loisy est etiam expresso S. S. mandato excommunicatus.

Pleraque monumenta sunt disciplinaria; disciplinaris est etiam pars pontificia decreti 29 octobris, quo opus Modernistarum a Vicario Urbis damnatur, dum decretum *Lamentabili* est totum doctrinale, Encyclicae et Motu proprio partes habent doctrinales et disciplinares.

Age porro, de vi propria quae inest in praesentibus Monumentis quatenus sunt *doctrinalia*, haec parce et modeste, attenta provincia nostra, ducimus scribenda.

Iam ipsis initii verbis, Encyclicae litterae *Pascendi gregis* in Pontifice demonstrant voluntatem alloquendi, ut Pastor Universalis universalem Ecclesiam. Res etiam tractant quae ad fidem catholicam certissime attinent. Si ergo « pro suprema sua apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit [3], » quod facit quotiescumque definitivam et irreformabilem

---

[1] In litteris quibus magistrorum Belgii adhaesionem S. Pontifici renuntiant.

[2] I ad Tim. 3, 15.

[3] Conc. Vat. s. 4, c. 4.

sententiam pro universa Ecclesia pronuntiare intendit [1], nullum re vera desideratur elementum necessarium ut secundum constitutionem Conc. Vaticani, litteras istas dicas infallibili auctoritate praeditas.

Iam vero signa istius modi intentionis haec afferri possunt: S. Pontifex declarat se scripsisse « ad salutem omni credenti »; universum systema Modernistarum definit « omnium haereseon collectum », omnes obligat Episcopos ut magno conatu e sinu Ecclesiae expellant omne semen doctrinarum quas encyclicis istis litteris proscribit. Et cum confectae sint litterae ad damnandum et proscribendum errorem, facilius usum demonstrant supremi magisterii quam si, ut Encyclicae Leonis XIII [2], doctrinam catholicam mere positiva ratione proponerent.

Contra tamen severam istam sententiam obici fortasse potest, in litteris istis Encyclicis demonstrationis potius quam damnationis inesse rationem. Variis enim doctrinae modernistarum punctis Pontifex pristinas opponit proscriptiones, potius quam ipse eadem damnat. Nec directe pronuntiat: « Definimus modernismum esse omnium haereseon collectum », sed forma indirecta usus sic ait: « Nemo mirabitur si sic illud definimus, ut omnium haereseon collectum esse affirmemus. »

Quae vis propria decreto *Lamentabili* per se competat, iam diximus in Periodico nostro, III, p. 148. Per se est actus S. Officii, in forma communi confirmatus, cum adiuncto mandato pontificio quo recensitas propositiones pro damnatis habere iubemur.

Ipse Motu proprio editus actus 18 nov. 1907, ad universam Ecclesiam dirigitur; sed praeter declarationes quibus moralem explicat obligationem parendi doctrinalibus Romanarum Congregationum decretis, fere omne est disciplinare. *Fere omne*, inquam, namque disciplinaris profecto non est ipsa litterarum Encyclicarum et decreti *Lamentabili* confirmatio, nec etiam iudicium istud quo ut haereseon propugnatores reprobantur quicumque modernistarum errores propugnent.

Hactenus de istis monumentis *separatim* inspectis. Restat ut verba pauca addamus de vi confirmationis quae Motu proprio exhibetur.

Pars posterior huius « Motu proprio » conscripta est eo consilio ut omnis via praecludatur adimendi vim efficaciamque tam decreto *Lamentabili* quam litteris encyclicis. Inventi praetextus ii videntur fuisse quos supra indicavimus: *communis* confirmationis ratio quae decretum *Lamentabili* concludebat, et *didactica* Encyclicarum litterarum expositio. Quocirca S. Pontifex utrumque monumentum auctoritate sua Apostolica iterat atque confirmat, addita excommunicationis poena adversus contradictores. Quae verba profecto specificam continent confirmationem decreti *Lamentabili* [3], quod sic strictissimo sensu pontificius actus evadit.

---

[1] Cfr. CHOUPIN, *Valeur des décisions doctrinales et disciplinaires du Saint Siège*, p. 6-7.

[2] Cfr. WERNZ, *Ius Decretalium* t. 1, *Introductio* n. 279, p. 387. Positiva propositio potest esse doctrinae infallibiliter *securae* sicut doctrinae infallibiliter *verae*.

[3] Quod dum negat R. P. CHOUPIN, S. I. (ÉTUDES t. 114, p. 119. 120) cui astipulatur R. D. VAN DER MEERSCH (COLLATIONES BRUGENSES, t. 13, p. 81), ipsum finem enervare videtur ob quem S. Pontifex decretum confirmavit. Cfr. VILLADA, S. I. (RAZÓN Y FE, t. 20, p. 58 sqq.)

Verum nonne simul vis infallibilis utrique monumento, quantum opus sit, accrescit? Id putamus quidem, certum esse dicit R. P. Villada [1], negat R. P. Choupin [2], sed sententia nostra dirimere nolumus. Quare hac observatione erimus contenti. Quotquot sentiunt cum R. P. Wernz [3] dubitari non posse quin Encyclica *Quanta cura* 8 dec. 1864, fuerit vera definitio Romani Pontificis ex cathedra ideoque infallibilis, eandem, ni fallimur, vim praesentibus monumentis post Motu Proprio tribuent. Verba enim magis decretoria Enc. *Quanta cura* « Omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas singulatim hisce litteris commemoratas auctoritate Nostra Apostolica reprobamus, proscribimus atque damnamus, easque ab omnibus catholicae Ecclesiae filiis, veluti reprobatas, proscriptas atque damnatas omnino haberi volumus et mandamus », haec verba, inquam, iam in confirmatione decreti *Lamentabili* occurrunt, et magna vi inculcantur in Motu proprio 18 nov. 1907.

Observes denique litteras *Quanta cura* et litteras *Pascendi gregis* tam adiunctis quam forma seu ratione scribendi et conexo Syllabo valde esse inter se similes, ita ut omnino dignae sint quae inter se comparentur.

Ut aliunde tamen novimus, non omnia quae infallibile statuit magisterium, proponuntur vel proponi possunt ut divinitus revelata, ac proinde ut divina fide credenda. Ac praeterea, infallibilis vis conclusiones decreti afficit, non item argumenta et rationes.

Quaenam autem conclusiones istis monumentis efferantur, id theologis dogmaticis linquimus definiendum.

Restat iam ut partem disciplinarem, pro viribus nostris, declaremus, eo solo animo ut genuini interpretis munere fungamur qui, nihil augendo, nihil extenuando, ad mentem legislatoris, qualis est verbis expressa, sua dicta aptare conatur.

§ 3. *Poenae canonicae his decretis confirmatae vel promulgatae*

I. Auctores et scriptores libelli cui titulus *Il programma dei modernisti*, et quotquot quoquo modo ad hunc librum conficiendum operam contulerunt, excommunicationem committunt quam S. Pontifex *sibi soli* reservat.

Auctor libri, ut distinctus a scriptore, ille est qui mandato, iussione, consilio, libri causa moralis dici potest.

Est etiam praeterea qui opus imprimendum suscipit : *Impressor*, quatenus est libri *causa efficiens physica*. Is idem esse potest qui editor ; si distinctus fuerit, editor inter causas morales erit ponendus.

Scriptor est idem ac libri redactor.

Qui quoquo modo ad librum conficiendum operam contulerunt, sunt *cooperatores* ad librum conficiendum, non item ad eum diffundendum. Non ergo comprehenduntur bibliopolae, qua tales.

Cooperatores autem cum esse possint *formales* vel *materiales*, stricta censurarum interpretatio sinit ut solos formales intellegamus. Huiusmodi erunt qui pecuniam dederint ad impendia tegenda,

---

[1] Razón y Fe, l. c.
[2] Etudes, l. c.
[3] Op. c. n. 278, p. 385.

qui suppeditaverint informationes vel argumenta. Quare opifices iudicamus esse excusandos. Cfr. ceterum quae diximus p. 155, 8, de art. 47. C. *Officiorum ac Munerum* (*De Prohibitione et censura libror.* ed. 4).

Excommunicationem *sibi soli* reservat Pontifex. Quae verba differunt a consueta formula *Romano Pontifici*, et videntur specialissimam indicare reservationem, quae etiam extra facultates S. Paenitentiariae spatietur.

Dum S. Pontifex addit irregulares futuros esse reos *sacerdotes* qui, neglecta poena, actum Ordinis sacri exerceant, corollarium exprimit ex iure canonico necessarium. Quotquot enim, censura innodati, in Ordine suo sollemniter ministraverint, incurrunt in irregularitatem quae a violatione censurae appellatur. Quare perinde erit dicendum de cooperatoribus vel de auctoribus aut scriptoribus excommunicatis, si qui diaconi vel subdiaconi fuerint. Sacerdotes memorantur soli, quia parum veri simile est reos alio ordine sacro esse auctos.

II. Confirmationi decreti *Lamentabili* et Litteris *Pascendi* additur poena excommunicationis adversus *contradictores*. (Motu Proprio *Praestantia*.)

Excommunicatio, quae perspicitur nemini esse reservata, estne latae an ferendae sententiae ?

Si sola perpendenda forent verba, in re quae strictae est interpretationis, excommunicationem ferendae sententiae eligeremus. Sed contexta oratione ad diversam conclusionem adducimur.

Quo enim spectat ista excommunicationis poena quae, prima specie, superfluere videtur, cum ii qui singulas propositiones impugnent reservata excommunicatione declarentur affecti ?

Hoc, ni fallimur, consilio est a S. Pontifice promulgata generalis ista contra contradictores excommunicatio : In C. *Apostolicae Sedis*, prima excommunicatio ex iis quae S. Pontifici sunt *simpliciter* reservatae, sic effertur : « Docentes vel defendentes, sive publice sive privatim, propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae, etc. » Hinc perspicitur ab iis tantum excommunicationem istam committi qui docuerint vel defenderint propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub poena excommunicationis. Ius istud probe cognoscens et simul intactum volens, S. Pontifex *contradictores* excommunicatione plectere debuit, ut *impugnatores* reservata excommunicatione plecterentur [1]. Verum, ut intento satisfiat, excommunicatio requiritur quae latae sit sententiae. Ergo, addita censetur poena latae sententiae, ex mente, quae suprema est interpretationis regula.

Contradictores porro quinam sunt ?

In primis, quotquot dicunt contra asserta alterutrius monumenti. Pro contradictoribus itaque habebimus quotquot firmiter (non interrogative vel dubitanter) affirmaverint aliquam ex propositionibus damnatis decreto *Lamentabili*, vel doctrinam reprobatam encyclicis litteris ; ii etiam, ni fallimur, qui ementitam contendant esse Modernismi expositionem. Etenim, ut contradictores certe damnantur scriptores operis *Il programma dei Modernisti*, qui de

[1] Distinctionem istam praetermittit R. D. Van der Meersch in Collat. Brug. t. 13, p. 81, nota 4.

adulterata ipsorum mente potissimum conquerebantur; ac genus istud contradictionis est in historia ecclesiastica non semel ut damnosum reprobatum.

Quid autem de iis est dicendum, qui stili vel poenarum severitatem reprehenderint?

Hos non dixerimus contradictores, sed latiore sensu impugnatores, improbandos quidem, sed praesenti excommunicatione non irretitos.

III. Posita autem ista excommunicatione, si non modo contradixerint, sed, additis rationibus, istas propositiones sint tuiti, iam maior eorum audacia plectitur excommunicatione *simpliciter* Sedi Apostolicae reservata. Quod Motu Proprio 18 novembris expresse *declaratur*.

IV. Eodem Motu Proprio alterius poenae declaratio continetur. Monet enim Sanctissimus Dominus, adversarios utriusque monumenti, eos praesertim qui modernos errores propugnent, facile evasuros propagatores et defensores haeresum, ita ut horum poenas participent. Huc spectat prima omnium excommunicationum quae C. *Apostolicae Sedis* promulgatur contra haereticos eorumque fautores. Est autem S. Pontifici *specialiter* reservata.

V. Decreto S. Officii 13 febr. 1908 proscribuntur duo diaria La Justice Sociale et La Vie Catholique. Ex ipsa Indicis praefatione docemur posteriores fasciculos, si qui futuri sint, huiusmodi decreto non affici, sed pro suspectis esse habendos nisi constet de scriptorum resipiscentia. Cfr. Vermeersch, *De Prohibitione et Censura librorum*, p. 13. Num et volumina superiora omnia damnantur? Perspectis adiunctis, damnatio videtur nobis circumscripta iis voluminibus quae in praesenti Modernistarum controversia sunt vulgata.

VI. Decreto S. Officii 7 mart. 1908, D. Loisy *nominatim* ac *personaliter* excommunicatur, omnibusque plectitur conexis *poenis*, ac sollemniter declaratur *vitandus*.

Poenae istae sunt:

1. Privatio *suffragiorum communium*, ita ut in orationibus nomine Ecclesiae factis excommunicatus vitandus ne quidem includi possit.

2. Privatio *usus passivi sacramentorum*, ita ut ei qui nominatim excommunicatum ad divina admittat, interdicatur ingressu Ecclesiae.

3. Privatio *administrationis activae sacramentorum*, ita ut non iam petitio fidelium, sed sola gravis necessitas excommunicatum vitandum excusare possit.

4. Privatio *divinorum officiorum* (non tamen contionis), ita ut si excommunicatus vitandus expelli nequeat, fideles recedere debeant, sacerdos vero, ante canonem, missam abrumpere. Clericus autem qui cum nominatim excommunicato a Papa sponte ac scienter divina officia peregerit, excommunicatione plectitur S. Pontifici simpliciter reservata. (Sic interpretamur C. *Apostolicae Sedis*, § 2, n. 17, sed res controvertitur.)

5. Privatio *sepulturae ecclesiasticae*, ita ut vitandus polluat locum sacrum ubi sepeliatur, nisi signa paenitentiae dederit, — ipsaque admissio ad sepulturam variis poenis ecclesiasticis plectatur. (Interdicto, ut dictum est n. 2 de admissione ad divina, et excommunicatione non reservata contra mandantes.)

6. Privatio *omnis iurisdictionis ecclesiasticae* et facultatis assistendi matrimoniis.

7. Inhabilitas *ad consequenda beneficia*.

8. Privatio *communicationis forensis*, ita ut in iudicio ecclesiastico nequeat esse advocatus, actor, etc.

N. B. 1. Privatio *communicationis civilis* videtur obsolevisse. Existimat tamen R. P. Lehmkuhl, II, 897, non licere ut, sine causa excusante, vitandum admittas ad privata devotionis exercitia.

2. Qui excommunicato nominatim a Papa auxilium vel favorem praestiterit ut homo iste in suo crimine vel contumacia perseveret, plectitur excommunicatione Romano Pontifici simpliciter reservata.

§ 4. *Positiva Monumentorum praescripta*

I. De studiis sacris vel cleri [1].

1. *Philosophia scholastica*, ad mentem D. Thomae proposita, debet esse studiorum sacrorum fundamentum.

Quare nemo *valide* doctor theologiae vel iuris canonici renuntiari iam poterit, quin statum curriculum in scholastica philosophia emensus fuerit.

Status curriculus is est qui in probatis seminariis vel Universitatibus proponitur faciendus. Non ubique eodem modo curriculus iste adornatur. Satis autem erit si secundum probatam quampiam studiorum rationem plenum perfeceris cursum, vel etiam, ut nobis videtur, si seriis examinibus demonstraveris te universam philosophiam sufficienter callere. Nec exigitur ut philosophiae lauream sis consecutus.

2. *Theologiae studium* est promovendum, theologiae etiam positivae, sed quae scholasticae minime noceat.

3. Excolantur etiam *disciplinae profanae*, sed ita ut scientiis sacris non sint impedimento.

4. Severus sit in Seminariis et Universitatibus *delectus magistrorum et Rectorum*.

Arcendi sunt vel removendi qui modernismo vel malis novitatibus sint imbuti, qui modernismo faveant, qui, in historica re vel biblica vel archaeologia sacra nova studeant, qui sacris profanas disciplinas anteponere videantur, qui iussis S. Sedis parum sint oboedientes. (Praeter Encycl., Instructio 28 aug. et Motu proprio 18 nov.)

5. *De frequentatione Universitatum* observanda est clericis saecularibus et regularibus universi Orbis Instructio 1896, quae Italiae hactenus propria erat.

Si catholicae Universitatis optio detur, catholicum Institutum est praeferendum (epist. 10 oct. 1907); nec civilis Universitas adiri potest nisi ex Episcopi vel Superioris generalis facultate. Clericus porro vel sacerdos qui Universitati vel Instituto catholico nomen dederit, prohibetur in civili ediscere res de quibus magisteria in catholico habentur. *Clericus vel sacerdos*, sic sonat praeceptum, ne prohibitio propria putetur eorum qui ante susceptum sacerdotium, seu finita studia communia, Universitates frequentaverint. Et exceptio per se excluditur. Nihilo minus, civilibus Galliae Universitatibus prosunt dispensationes admissae in Instructione 1896. Ut tamen ipsarum lectiones magis periculosas (historiae,

---

[1] Nisi alius indicetur fons, sanctiones sunt ex litteris encyclicis, quae plerasque continent, depromptae.

philosophiae, et similis generis) audire possint, debent ab Episcopo (vel Generali) suo quisque clericus formalem habere licentiam. (Epist. Card. Secr. Status, 2 oct. 1907.)

N. B. Praescripta de laurea et frequentatione Universitatum exsequenda committuntur Episcopis qui Universitatibus vel Institutis catholicis moderandis praesunt.

II. De libris vel scriptis.

1. *Operum lectio.* Nec adulescentibus in seminariis nec auditoribus in Universitatibus permittendi sunt libri, ephemerides, commentarii qui modernismum oleant provehantque. Perinde dicendum est de scriptis quorundam laicorum, qui recentiore philosophia imbuti, hanc cum fide componere vel ad huius utilitates, etiam recta intentione, transferre nituntur.

Monentur Episcopi de iure et officio suo impediendi noxia opera vel eadem proscribendi. Nec licentia vulgandi opus, alibi fortasse data, eos impedire debet. Quamquam, ut res prudenter fiat, prohibitio ad clerum, si id sufficere videbitur, tunc coercebitur.

Memoratur etiam art. 26 C. *Officiorum*, secundum quem, facultas legendi libros a S. Sede notatos, ad legenda opera ab Episcopo prohibita per se non valet.

2. *Operum venditio.* Bibliopolae catholici ne libros ab Episcopo notatos, vel in universum, malam mercem, divendant. Quod rursus accipiendum est cum temperamentis art. 46 C. *Officiorum*, Inoboedientes bibliopolae titulo catholici vel episcopalis ab episcopis priventur, vel ad S. Sedem deferantur si pontificii appellentur.

Seminarii alumnis et viris ecclesiasticis vetandum est ne nomen dent libellis periodicis quibus neoterici errores aperte propugnantur vel latenter insinuantur. (Instr. 28 aug.)

3. *Operum editio.* Ubique, etiam in Urbe (qua ratione, id explicatur), e clero saeculari et regulari, sufficiente numero, instituendi sunt probati *censores ex officio*, qui libros examinent, quotquot praeviae censurae sunt obnoxii.

E religiosa familia nemo eligatur censor nisi post auditam sententiam Superioris provincialis, vel, in Urbe, Generalis.

Nomen porro censoris scriptorem lateat, donec opus sit probatum. Censoris sententia dabitur scripta. Haec si faverit, veniam dabit Episcopus (vel Vicarius generalis) per verbum *Imprimatur*, praeposita mentione *nihil obstat*, ascripto censoris nomine.

Nominato censori nulla tamen auctoritas accrescit ad privatas ipsius opiniones firmandas.

Monentur moderatores religiosorum de necessitate, pro suorum scriptis, cumulativae licentiae Episcopi et Superioris religiosi. Tacite hic reicimur ad C. *Officiorum*, secundum quam itaque sanctio ista est intellegenda. Cfr. infra e).

Diligenter etiam praecipitur exsecutio articuli 42 C. *Officiorum*, quo sine Ordinarii venia, *clerici saeculares* diaria vel folia periodica moderanda suscipere prohibentur. Vigilanti oculo observentur « *Correspondentes* » vel *collaboratores* clerici : quod si peccaverint, moneantur vel a scribendo prohibeantur. Id Episcopi, id Superiores regulares, pro suis quique subditis praestabunt. Sed neglegentes Praelatos Episcopi, auctoritate apostolica, supplere permittuntur.

Expressa praeterea postulatur Ordinarii licentia (Ordinarii, id est, pro scribentis qualitate, Episcopi vel Praelati regularis), ut

viri ecclesiastici quicquam publici iuris faciant in libellis periodicis qui neotericos errores aperte propugnent vel latenter insinuent. (Instr. 28 aug.)

Denique, ephemeridibus et commentariis quae catholici scribunt, quantum fieri potest, adiungatur censor, qui singula legat, et si quid periculose dictum sit, imponat corrigendum, salvo iure Episcopi id directe praecipiendi.

De multis istis sanctionibus quaedam veniunt observanda.

a) *Quaeres* quaenam *nova* sint in hac re *praecepta*.

Sunt autem :

Institutio censorum ex officio.

Forma qua vulgandi facultas est regulariter danda.

Delegatio Apostolica Episcopis data, qua supplere possunt neglegentiam Praelatorum qui suos non prohibeant a scribendis articulis qui modernismi labe sint infecti.

Sanctio privationis tituli, quae ferenda dicitur contra bibliopolas catholicos inoboedientes ; et obligatio eosdem denuntiandi si sint pontificii.

Necessitas expressae licentiae Ordinarii ut in libellis periodicis de modernismo suspectis clerici quicquam publici iuris faciant.

b) *Censor* qui *ephemeridibus* optatur adiungendus, nullam praeviam exercendam habet censuram, quae molesta foret et incommoda ; sed res edi sinit donec occurrat aliquid reprehendendum.

Potest autem censor ab Episcopo adiungi etiam iis commentariis quos edant regulares. In praevia censura librorum qui, secundum C. *Officiorum*, sunt antequam edantur probandi, subsunt enim Regulares potestati Episcopi.

c) *Commentariorum* nomine veniunt in encyclicis litteris qui in C. *Officiorum* et in Instructione 28 aug. dicuntur *libelli periodici*.

d) Nostra sententia, nihil Episcopum vel Vicarium generalem prohibet quin se ipsum constituat alicuius libri censorem. Quod tunc in facta facultate declarabit.

Ac sententiam censoris etiam reformare poterit, sive eam iudicet severiorem sive nimis benignam.

Facultatem etiam servat permittendi, ob iustam causam, ut nulla datae approbationis fiat mentio. Ac minime prohibetur amplioribus verbis licentiam vulgandi libri facere, ita ut facultas quandam contineat libri commendationem.

e) Libri denique, quos religiosi debent, ex coniuncta Superioris et Ordinarii licentia vulgare, ii sunt pro quibus, ex C *Officiorum*, art. 41, praevia postulatur censura. Cfr. nostram istius Constitutionis commentationem, n. 113. 117. 118, vel Wernz, *Ius Decretalium*. t. 3, n. 121, nota 103.

III. De Sacerdotum conventibus.

Rarissime sunt ab Episcopis permittendi huiusmodi conventus. Scripta porro et singulatim facta opus est licentia, quae ea detur lege, ut nulla tractetur causa quae ad Episcopum vel ad S. Sedem pertineat, nulla fiat propositio vel postulatio qua sacra potestas usurpari videatur, et nihil in conventu sapiat vel modernismum vel laicismum.

Ex alia dioecesi nemo sacerdos intersit, nisi litteris sui Episcopi « commendatus ». Ex gallica versione, commendatio ista idem est quod *licentia scripta*. Italica tamen versio vim propriam servat

vocis latinae, quae commendationem postulat. Haec vel generalis vel specialis pro coetu, esse potest. Patet autem in Episcopi potestate esse ut suo clero imponat praeviae facultatis obligationem.

IV. De Consilio Vigilantiae.

In singulis dioecesibus, quam primum instituendum edicitur Consilium dictum a vigilantia, ex viris probatis utriusque cleri cooptatis, sicut supra de censoribus est explicatum. Altero quoque mense et stato die viri isti cum Episcopo convenire debent.

Quae tractarint, decreverint, secreto premantur.

Ob hunc porro *finem* praecipue constituta sunt haec Consilia, ut efficaciter provideant incolumitati cleri et iuventae, et consulant fidelium aedificationi.

Obiectum autem eorum vigilantiae subiectum sunt libri, scripta, praelectiones et socialia instituta. In his omnibus deprehendere debent quicquid modernismum vel superbam novitatem sapiat.

De piis traditionibus et sacris reliquiis, post memoratam prudentem Ecclesiae rationem agendi, haec tria vult Pontifex ut, ope Consilii vigilantiae, vitentur: ne de iis argumentis quaestiones agitentur in ephemeridibus vel commentariis quae fovendae pietati sunt destinata; ne verbis quae ludibrium aut despectum sapiant agitentur; nec nimis decretorie de his dicatur.

Ad socialia instituta et scripta de re sociali oculos adiciant membra istius Consilii, ne instituta ista quempiam contineant modernismum, sed praeceptionibus SS. Pontificum respondeant.

V. De sacris ordinationibus.

A sacris ordinationibus Episcopi vel Praelati religiosorum arcere debent iuvenes suspectos quod doctrinas consectentur damnatas novitatesque maleficas. Ita praecipitur in Motu proprio 18 nov. Ex Instructione autem S. Officii habemus, antequam ad remedium extremum deveniatur, tentari prudenter posse emendationem et ordinationem mere differri.

§ 5. *De auctoritate Pontificii Consilii de re biblica*

Postremo suo Motu proprio 18 nov. in primis voluit S. Pontifex in tuto ponere auctoritatem Consilii de re biblica, de quo argumento, quia nihil erat definitum, movebantur dubia propter quae SS. Dominus conqueritur sententias istius Consilii non eo quo par est obsequio esse exceptas.

Atque in ea quidem semper fuimus persuasione, Consilium istud esse Congregationi Romanae aequiperandum. Cum enim sit coetus Cardinalium quibus cura negotiorum certi argumenti est a Pontifice demandata, ita ut omnis eorum sententia debeat a Pontifice probari antequam vulgetur, re vera nulla desideratur nota Congregationis Romanae et quidem ex gravioribus, propter confirmationis pontificiae necessitatem. Alii tamen aliter opinabantur.

Age porro, authentice mentem suam aperire de re statuit Pontifex. Quare, enumeratis prius variis cautelis quibus maturo et competenti omnis quaestionis examini est provisum, ita ut humanae etiam prudentiae congruens honor sit habitus, S. Pontifex declarat et praecipit:

a) Sententiis Pontificalis Consilii de re biblica, ad doctrinam

pertinentibus, eam deberi oboedientiam quae, in simili causa, debetur decretis S. Congregationum a Pontifice probatis.

Ad doctrinam porro pertinent sententiae quae eduntur de authentia librorum vel de inspirationis ratione, etc. ita ut non videantur excludendae nisi ordinationes practicae de studiis et examinibus.

b) Diserte autem S. Pontifex vim istam tribuit sententiis non tantum futuris, sed etiam illis quae hactenus sunt promulgatae. Quod probat, ex mente Pontificis, minus agi de nova lege condenda, quam de authentica declaratione iuris iam constituti.

c) Deinde corollaria ex principio isto quasi eruens, declarat « non posse notam tum detrectatae oboedientiae tum temeritatis devitare aut culpa propterea vacare gravi, quotquot verbis scriptisve sententias has tales impugnent », praeter scandalum aliasque facile accedentes malitias.

Impugnat stricte is qui rationibus utitur persuasivis. Quare, dum hoc sapienter pronuntiat Pontifex, non negat minorem aliquam contradictionem iis adiunctis posse esse stipatam, ut levis tantum culpa sit commissa. Namque, tandem aliquando, ex temeritate et scandalo est culpa per se metienda.

Ego Augustus COEMANS, Vice-Praepositus Provincialis Societatis Iesu in Belgio, potestate ad hoc mihi facta ab Admodum Reverendo Patre Francisco-Xaverio WERNZ, eiusdem Societatis Praeposito Generali, facultatem concedo, ut opus cui titulus *De Modernismo Acta S. Sedis a 17 aprilis 1907, ad 7 martii 1908 cum notis canonicis, altera editio,* a Patre Arthuro VERMEERSCH, S. I. conscriptum, et a deputatis censoribus rite recognitum atque approbatum, typis mandetur.

In quorum fidem has litteras manu mea subscriptas et sigillo meo munitas dedi.

Bruxellis, die 25 martii 1908.

Aug. Coemans, S. I.

NIHIL OBSTAT

Brugis, 28 martii 1908.

H. Lahousse, can. lib. cens.

IMPRIMATUR

Brugis, 28 martii 1908.

† Gustavus-Iosephus, Episc. Brugen.